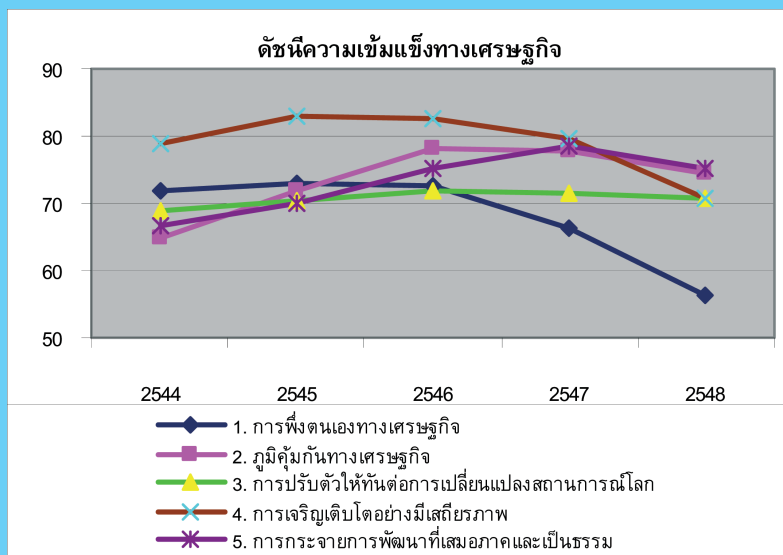

ตารางแสดงดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2544-2548

ช่วงเวลา องค์ประกอบดัชนี	ดัชนี (%)					ระดับการพัฒนา				
	สิ้นแผนฯ 8 2544	แผนฯ 9				สิ้นแผนฯ 8 2544	แผนฯ 9			
		2545	2546	2547	2548		2545	2546	2547	2548
1. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ	71.88	72.83	72.59	66.37	56.24	3.19	3.28	3.26	2.64	1.87
- สัดส่วนมูลค่าเพิ่มภาคเกษตรกรรมต่อ GDP	83.68	81.21	82.21	76.32	69.50	4.37	4.12	4.22	3.63	2.95
- สัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบ&สินค้าทุนต่อ GDP	56.75	61.69	58.93	51.37	41.47	1.89	2.17	1.96	1.71	1.38
- ดุลการค้าต่อ GDP	75.22	75.60	76.65	71.41	57.76	3.52	3.56	3.66	3.14	1.93
2. ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ	64.95	71.78	78.11	77.67	74.30	2.49	3.18	3.81	3.77	3.43
- ระดับการเปิดประเทศ	59.23	62.72	59.98	54.22	46.04	1.97	2.27	2.00	1.81	1.53
- ดุลการคลัง/GDP	61.75	69.60	80.73	79.42	76.86	2.17	2.96	4.07	3.94	3.69
- หนี้ต่างประเทศ/GDP	73.88	83.00	93.63	99.38	100.0	3.39	4.30	5.00	5.00	5.00
3. การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก	68.96	70.39	72.03	71.41	70.58	2.90	3.04	3.20	3.14	3.06
- ประสิทธิภาพการผลิตรวม (TFP)	73.11	82.13	87.25	82.52	77.26	3.31	4.21	4.73	4.25	3.73
- ค่าใช้จ่ายทางการวิจัยและพัฒนาต่อ GDP	56.35	56.50	57.50	57.50	57.50	1.88	1.88	1.92	1.92	1.92
- ส่วนแบ่งการตลาดของไทยในตลาดโลก	77.42	72.53	71.35	74.23	76.98	3.74	3.25	3.13	3.42	3.70
4. การเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ	79.01	83.15	82.63	79.47	70.60	3.90	4.31	4.26	3.95	3.06
- อัตราเงินเฟ้อ	83.97	88.25	83.02	78.75	70.19	4.40	4.83	4.30	3.87	3.02
- อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDP)	70.18	77.86	81.55	79.69	75.73	3.02	3.79	4.15	3.97	3.57
- ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP	82.87	83.33	83.33	79.98	65.88	4.29	4.33	4.33	4.00	2.59
5. การกระจายการพัฒนาที่เสมอภาคและเป็นธรรม	66.64	69.82	75.30	78.39	75.04	2.66	2.98	3.53	3.84	3.50
- ความไม่เท่าเทียมการพัฒนา	64.07	70.05	81.00	84.72	78.01	2.41	3.01	4.10	4.47	3.80
- การกระจายรายได้	69.21	69.59	69.59	72.07	72.07	2.92	2.96	2.96	3.21	3.21
ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ	70.29	73.59	76.13	74.66	69.35	3.03	3.36	3.61	3.47	2.94

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สศช.

หมายเหตุ : ระดับการพัฒนา 5 ระดับ แบ่งตามค่าดัชนีดังนี้

ระดับ 5	=	ร้อยละ 90.0-100	=	ดีขึ้นมาก
ระดับ 4	=	ร้อยละ 80.0-89.9	=	ดีขึ้น
ระดับ 3	=	ร้อยละ 70.0-79.9	=	ดีหรือไม่เปลี่ยนแปลง
ระดับ 2 หรือน้อยกว่า	=	น้อยกว่าร้อยละ 70.0	=	ต้องปรับปรุง

ดัชนีชี้วัดการพัฒนายั่งยืนปกป้อง

ประเทศไทยระดับภาค*

1. ความเป็นมา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำตัวชี้วัดและดัชนีชี้วัดการพัฒนายั่งยืนระดับประเทศขึ้นในปีงบประมาณ 2547 และได้รายงานผลการพัฒนาประเทศว่า การพัฒนาของประเทศที่ผ่านมายังไม่เอื้อต่อการพัฒนายั่งยืน กล่าวคือเป็นการพัฒนาที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงความเสี่ยงที่เกิดกับสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมเท่าที่ควร ในขณะที่การมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ วิธีการผลิตและการบริโภคยังเป็นไปอย่างฟุ่มเฟือยและไม่ยั่งยืน

ต่อมาในปีงบประมาณ 2548 สศช. ได้จัดทำโครงการ “การพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนายั่งยืนของประเทศไทย ระยะ

ที่สอง” โดยมีสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยเป็นที่ปรึกษา ที่มีวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานดังนี้ (1) พัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนายั่งยืนระดับประเทศชุดที่สอง ต่อเนื่องจากดัชนีชี้วัดชุดที่หนึ่ง ที่มีคุณภาพในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งครอบคลุมถึงมิติอื่นๆ ให้กว้างขวางขึ้น (2) พัฒนารูปร่างข้อมูลการพัฒนายั่งยืนระดับประเทศต่อเนื่องจากที่ได้มีการพัฒนาไว้แล้ว รวมทั้งข้อเสนอแนะทางการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถใช้ดัชนีชี้วัดการพัฒนายั่งยืนเป็นเครื่องมือวัดสถานการณ์ความสำเร็จและระดับการพัฒนายั่งยืนของประเทศได้ตลอดไป โดยสามารถใช้ติดตามการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างต่อเนื่องมีประสิทธิภาพ รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ และ (3) พัฒนาการออกแบบคิดและตัวชี้วัดการพัฒนายั่งยืนในระดับภาค

* เรียบเรียงจาก “รายงานการศึกษาดัชนีชี้วัดการพัฒนายั่งยืนของประเทศไทย ระยะที่สอง”, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, มกราคม 2549

2. กรอบแนวคิดการพัฒนาตัวชี้วัดระดับภาค

เนื่องจากแต่ละภาคของประเทศไทยมีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน การจะวัดสภาพความสำเร็จของการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างของบริบทในแต่ละภาคด้วย ดังนั้น จึงได้มีการพัฒนาชุดตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของ 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยชุดตัวชี้วัดประกอบด้วยตัวชี้วัด 3 ประเภท ได้แก่ 1) ตัวชี้วัดระดับประเทศที่สามารถนำมาใช้ได้กับการชี้วัดการพัฒนาในระดับภาค 2) ตัวชี้วัดที่พัฒนามาใช้กับทุกภาค เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดที่ทุกภาคเห็นตรงกันว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของภาค 3) ตัวชี้วัดบริบทของแต่ละภาค เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละภาคที่มีความแตกต่างกันตามทุนเดิมของแต่ละภาค เช่น ฐานทรัพยากร วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

2.1 ภาคเหนือ

เศรษฐกิจของภาคเหนือขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางการเกษตรและการท่องเที่ยว เนื่องจากมีภูมิประเทศและภูมิอากาศที่มีศักยภาพในการผลิตสินค้าเกษตรแบบกึ่งหนาว ประกอบกับการมีทรัพยากรดิน ป่า น้ำ ที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้น การพัฒนาภาคเหนืออย่างยั่งยืน จึงมุ่งไปที่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตรกึ่งหนาว การส่งเสริมให้นำทุนเดิมทางธรรมชาติมาเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ การนำศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เด่นมาผสมผสานกับงาน

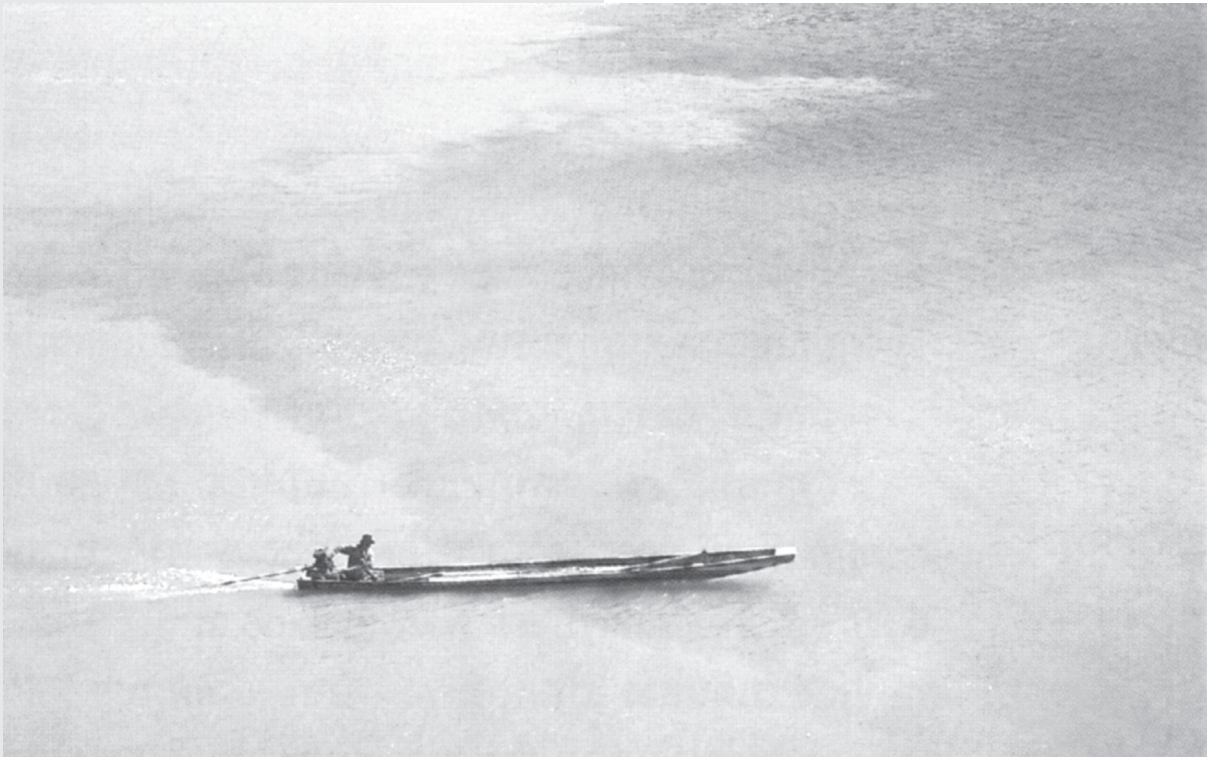
หัตถอุตสาหกรรม การบูรณาการแผนการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า คน เข้าด้วยกันเป็นหนึ่งเดียว โดยเฉพาะการวางแผนอนุรักษ์ป่าต้นน้ำอย่างผสมผสาน ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของคนในด้านความรู้ อาชีพ และการเข้าถึงสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน

ภายใต้องค์ประกอบดังกล่าว แต่ละมิติของการพัฒนาของภาคเหนือจึงต้องมีตัวชี้วัดที่สะท้อนให้เห็นในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) มิติเศรษฐกิจ หมายถึง เศรษฐกิจของภาคเหนือมีเสถียรภาพอันเกิดจากการที่ประชาชนในภาคมีงานทำ และสามารถพึ่งตนเองได้ ภาคการผลิตมีประสิทธิภาพและเป็นแหล่งรายได้ของประชาชนในท้องถิ่น โดยเน้นการผลิตพืชกึ่งหนาวและพืชผลทางการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ด้วยการใช้หลักการเพาะปลูกแบบเกษตรยั่งยืน และเน้นการให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการด้านการตลาดที่ดีและใช้วัตถุดิบที่มีในภาคเพื่อสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ และสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของภาค

(2) มิติสังคม หมายถึง ประชาชนชาวภาคเหนือมีคุณภาพชีวิตที่ดี ปัญหาโรคเอดส์ลดลง มีการสืบสานวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และจิตวิญญาณของภาค ดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็งและมั่นคง ไม่มีปัญหายาเสพติดและการติดของมีเงินมา ระบบบริการสาธารณสุขกระจายอย่างทั่วถึง ประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีความรู้เพียงพอสำหรับรองรับตลาดแรงงานของภาค มีทักษะในการประกอบอาชีพเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

(3) มิติสิ่งแวดล้อม หมายถึง ป่าต้นน้ำได้รับการฟื้นฟูสภาพและอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของประเทศ ขนาดพื้นที่ป่าโดยเฉพาะป่าสักทองไม่ลดลงและป่าอนุรักษ์คงสภาพความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ วิธีการเกษตรกรรมเป็นไปแบบยั่งยืนเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ปัญหาด้านมลพิษของเมืองหลักในภาคเหนือ เช่น น้ำเสีย ขยะมูลฝอย ฝุ่นละออง ได้รับการบำบัดแก้ไขให้เป็นเมืองและชุมชนน่าอยู่

2.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก แต่เนื่องจากดินของภาคเป็นดินปนทรายไม่ดูดซับน้ำและมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติน้อย จึงทำให้ไม่มีน้ำเพียงพอสำหรับการเพาะปลูกและกิจกรรมต่างๆ ได้ตลอดทั้งปี ดังนั้น การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างยั่งยืน จึงต้องมุ่งไปที่การเร่งฟื้นฟูปุทรัพยากรน้ำและบริหารจัดการลุ่มน้ำแบบบูรณาการเพื่อให้สามารถจัดสรรน้ำไปยังทุกภาคส่วนได้อย่างทั่วถึง การส่งเสริมให้มีการทำเกษตรกรรมที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพคนควบคู่ไปเพื่อลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่น ตลอดจนการบริหารจัดการเพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคและการบริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน

ภายใต้องค์ประกอบดังกล่าว แต่ละมิติของการพัฒนาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงต้องมีตัวชี้วัดที่สะท้อนให้เห็นในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) **มิติเศรษฐกิจ** การผลิตสินค้าเกษตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเลือกสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิ

อากาศและคุณสมบัติของดิน การผลิตในภาคอุตสาหกรรมมีการใช้ทรัพยากรน้ำและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและใช้วัตถุดิบที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น ทำให้ไม่เกิดการว่างงานและภาวะเงินเฟ้อ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ก็ได้รับการบริหารจัดการโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศและไม่ทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้เป็นแหล่งรายได้ของคนในภาค

(2) **มิติสังคม** หมายถึง ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ การบริการด้านสาธารณสุขและการสาธารณสุขมูลฐานกระจายอย่างทั่วถึงทั้งในเมืองและในชนบทห่างไกล ได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงทำให้มีความรู้เพียงพอสำหรับใช้ประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตนเองได้ สถาบันครอบครัวอบอุ่นสามารถเป็นภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต มีการสืบสานวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นไปยังคนรุ่นอนาคต

(3) **มิติสิ่งแวดล้อม** หมายถึง ทรัพยากรน้ำถูกบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและกระจายการใช้ประโยชน์อย่างเป็นธรรมในทุกภาคส่วน ฝนป่าสำคัญ เช่น ดง

พญาเย็น ภูเขียว ได้รับการอนุรักษ์และคุ้มครองอย่างบูรณาการ ป่าบุ่ง ป่าทาม (พื้นที่ชุ่มน้ำ) ได้รับการอนุรักษ์เพื่อธำรงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพอันเป็นแหล่งอาหารและรายได้ของคนในภาค กลุ่มน้ำได้รับการฟื้นฟูและบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ วิถีเกษตรเป็นไปในทิศทางที่พอเพียงและยั่งยืนเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่มีความเปราะบางในการเกิดภาวะการเป็นทะเลทราย ปัญหาดินเค็มได้รับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านมลพิษของเมืองหลักในภาคได้รับการบำบัดและแก้ไขให้เป็นเมืองและชุมชนน่าอยู่

2.3 ภาคกลาง

ภาคกลางถือเป็นแหล่งข้าวอู่น้ำของประเทศเนื่องจากมีลักษณะเป็นที่ราบกว้างใหญ่ เป็นศูนย์รวมของแม่น้ำสำคัญหลายสาย และมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล บริเวณฝั่งตะวันตกและตะวันออกของภาคยังมีพื้นที่ป่าที่มีความอุดมไปด้วยพืชพรรณและสัตว์ป่านานาชนิด ในขณะเดียวกันยังเป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมของประเทศ ดังนั้น การพัฒนาภาคกลางอย่างยั่งยืน จึงมุ่งไปที่การพัฒนาการเกษตรควบคู่ไปกับภาคอุตสาหกรรมให้มีกระบวนการผลิตอย่างมี

ประสิทธิภาพและคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ป่าทั้งป่าบกและป่าชายเลน การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากการขยายตัวของเมืองและจากภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนการสร้างการเรียนรู้ให้กับประชาชนเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันต่อกระแสโลกาภิวัตน์และการหลั่งไหลของค่านิยมตะวันตก

ภายใต้องค์ประกอบดังกล่าว แต่ละมิติของการพัฒนาของภาคกลางจึงต้องมีตัวชี้วัดที่สะท้อนให้เห็นในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) **มิติเศรษฐกิจ** หมายถึง การพัฒนาเศรษฐกิจของภาคตั้งอยู่บนพื้นฐานของการผลิตด้านการเกษตร การเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมและการให้บริการด้านการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านการใช้แรงงาน พลังงาน และทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ ตลอดจนมีการกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

(2) **มิติสังคม** หมายถึง ประชาชนในภาคกลางได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพสำหรับรองรับตลาดแรงงานของภาคสามารถปรับตัวให้เข้ากับแรงกดดันของกระแสโลกาภิวัตน์และการหลั่งไหลของค่านิยมตะวันตก สามารถเรียนรู้และช่วยเหลือตนเอง มีสุขภาพดีทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา ไม่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างเมืองกับชนบท ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการอนุรักษ์ ธำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

(3) **มิติสิ่งแวดล้อม** หมายถึง พื้นที่ลุ่มน้ำได้รับการอนุรักษ์เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำตามธรรมชาติสำหรับการอุปโภคบริโภค ฝืนป่าตะวันตกและตะวันออกได้รับการคุ้มครองและอนุรักษ์แบบบูรณาการ ป่าชายเลนได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูเพื่อสร้างสมดุลระบบนิเวศและคืนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรประมง การทำการประมงเป็นไปอย่างถูกวิธีและคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ แหล่งท่องเที่ยวได้รับการบริหารจัดการที่ดีจนสามารถคงคุณค่าและความสวยงามไว้ได้อย่างยาวนาน คุณภาพน้ำของแหล่งน้ำสำคัญ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา ท่าจีน บางปะกง ตลอดจนคุณภาพของน้ำทะเลชายฝั่งโดยเฉพาะบริเวณอ่าวไทยตอนบนซึ่งเป็นแหล่งรองรับมลพิษเป็นไปตามมาตรฐาน การใช้

ประโยชน์ที่ดินเป็นไปอย่างเหมาะสม วิธีการเกษตรเป็นไปในทิศทางของเกษตรยั่งยืน ปัญหาด้านมลพิษของเมือง เช่น น้ำเสีย ฝุ่นละออง โอโซน ขยะมูลฝอย ได้รับการบำบัดและแก้ไข

2.4 ภาคใต้

ภาคใต้มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ และทรัพยากรชายฝั่งทะเล เศรษฐกิจของภาคใต้จึงอยู่บนพื้นฐานของการท่องเที่ยว การประมง และการเกษตร พืชยืนต้น เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผลชนิดต่างๆ ดังนั้น การพัฒนาภาคใต้ที่ยั่งยืน จึงมุ่งไปที่การอนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำและป่าชายเลนเพื่อสร้างความสมดุลของระบบนิเวศและคืนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรประมง การส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจแบบผสมผสานเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและการส่งเสริมงานหัตถกรรมและสินค้าพื้นเมืองเพื่อรายได้หลักให้ท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพคนในด้านความรู้ และการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐอย่างเท่าเทียม ตลอดจนการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นระหว่างประชาชนต่างศาสนาและวัฒนธรรม

ภายใต้องค์ประกอบดังกล่าว แต่ละมิติของการพัฒนาของภาคใต้จึงต้องมีตัวชี้วัดที่สะท้อนให้เห็นในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) **มิติเศรษฐกิจ** หมายถึง การทำประมง การบริการด้านการท่องเที่ยว และการทำการเกษตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และตอบสนองต่อความต้องการของคนในประเทศและตลาดโลก โดยไม่ทำลายระบบนิเวศซึ่งเป็นฐานทรัพยากร จึงเป็นแหล่งสร้างงานของประชาชนในภาคได้อย่างยั่งยืน ประชาชนในภาคจึงมีรายได้ ไม่เกิดการว่างงาน สามารถพึ่งตนเองได้ เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ และผลประโยชน์จากการพัฒนาได้มีการกระจายไปยังประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

(2) **มิติสังคม** หมายถึง ประชาชนของภาคใต้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสามารถเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐานของรัฐได้อย่างเท่าเทียมกันและทั่วถึง เช่น ระบบบริการด้านสาธารณสุข ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน การดำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของภาคไว้ได้อย่างต่อเนื่อง

ประชาชนต่างศาสนาและวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของสันติภาพและการให้ความเคารพและยอมรับในแตกต่างซึ่งกันและกัน และเป็นสังคมสมานฉันท์เอื้ออาทร

(3) **มิติสิ่งแวดล้อม** หมายถึง ป่าชายเลนได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูเพื่อสร้างความสมดุลของระบบนิเวศ และคืนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรประมงอันเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประชาชน การทำการประมงเป็นไปอย่างถูกวิธีและคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ป่าทุกประเภทยังคงความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลได้รับการอนุรักษ์และมีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ดีจนสามารถคงความสวยงามและอุดมสมบูรณ์ตามสภาพเดิม ปัญหาด้านมลพิษต่างๆ ของเมือง เช่น น้ำเสีย ขยะมูลฝอย ฝุ่นละออง เสียง ได้รับการบำบัดแก้ไขให้เป็นเมืองและชุมชนน่าอยู่ แหล่งน้ำสำคัญของภาค เช่น ทะเลสาบสงขลา ทะเลน้อย แม่น้ำตาปามีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน วิธีการเกษตรเป็นไปในทิศทางของเกษตรยั่งยืน

3. ตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับภาค

ตัวชี้วัดระดับภาคที่พัฒนาขึ้นมีทั้งหมด 45 ตัว ประกอบด้วยตัวชี้วัดระดับประเทศที่นำมาใช้ได้กับการชี้วัดการพัฒนาในระดับภาค 17 ตัว ตัวชี้วัดที่พัฒนามาใช้กับทุกภาค 10 ตัว และตัวชี้วัดบริบทของแต่ละภาคอีก 18 ตัว โดยมีรายละเอียดตัวชี้วัดในแต่ละภาค ดังนี้

3.1 ตัวชี้วัดภาคเหนือ

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดระดับประเทศ ที่นำมาใช้กับระดับภาค	ตัวชี้วัดที่พัฒนา มาใช้กับทุกภาค	ตัวชี้วัดบริบท ของแต่ละภาค
มิติเศรษฐกิจ			
การพัฒนาอย่างมี คุณภาพ	EC01 ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวม รายสาขาของภาค EC02 การใช้พลังงานต่อ GRP EC03 สัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียน ต่อการใช้พลังงานทั้งหมด	EC04 ผลผลิตต่อไร่ (พืชกึ่งหนาว)	-
การพัฒนาอย่างมี เสถียรภาพ	EC05 อัตราการว่างงาน	EC06 ดัชนีราคาผู้บริโภคของ ภาคเหนือ	EC07 ราคาสินค้าเกษตรที่ สำคัญของภาคเหนือ (ลำไย ลิ้นจี่ ฯลฯ) ที่ เกษตรกรได้รับ
การกระจาย ความมั่งคั่ง	EC08 สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้	EC09 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของครัวเรือน EC10 อัตราการครอบครอง ที่ดินของเกษตรกร	
มิติสังคม			
การพัฒนาศักยภาพ และการปรับตัวบน สังคมฐานความรู้	SC01 จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษา ของประชาชน SC02 ผลคะแนนการทดสอบ 4 วิชาหลัก	-	-
การพัฒนา คุณภาพชีวิตและ ความมั่นคงในการ ดำรงชีวิต	SC03 สัดส่วนคดีอาชญากรรมและ ยาเสพติดต่อประชากร	SC04 อัตราการตายของทารก อายุน้อยกว่า 1 ปี ต่อเด็กแรกเกิด มีชีพพันคน	SC05 ร้อยละของประชาชน ที่เจ็บป่วยด้วย โรคสำคัญ (เอชส ไทรอยด์ ฯลฯ) SC06 อัตราการพึ่งพิง (ประชากรวัยชรา)
การพัฒนาให้ชุมชน มีความเข้มแข็ง และมีภูมิคุ้มกัน ด้านวัฒนธรรม		SC10 จำนวนแพทย์แผนไทย และผู้ทรงภูมิปัญญา ไทย SC11 จำนวนวิสาหกิจชุมชน	SC12 อัตราการเปลี่ยนแปลง ของคณะกรรมการละเล่น พื้นบ้าน (ดนตรีล้านนา ฯลฯ)
การสร้างภาพ ลักษณ์และการ มีส่วนร่วม	SC13 สัดส่วนของหญิงและชายที่เป็น สมาชิกสภาองค์กรปกครองท้องถิ่น SC14 สัดส่วนของชุมชนที่มีการจัดทำแผน พัฒนาชุมชนต่อชุมชนทั้งหมด	SC15 อัตราการไปใช้สิทธิ เลือกตั้ง	
มิติสิ่งแวดล้อม			
การสงวนรักษา	-	-	EN01 สัดส่วนพื้นที่ป่าสัก เทียบกับอดีต EN02 สัดส่วนพื้นที่ป่าต้นน้ำ เทียบกับอดีต EN03 ความคงอยู่ของชนิด พันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพ อันตรายของภาค (เลี้ยงผา ฯลฯ)

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดระดับประเทศ ที่นำมาใช้ได้กับระดับภาค	ตัวชี้วัดที่พัฒนา มาใช้กับทุกภาค	ตัวชี้วัดบริบท ของแต่ละภาค
การมีคุณภาพ สิ่งแวดล้อมที่ดี	EN06 สัดส่วนของแหล่งน้ำที่มีคุณภาพ อย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ต่อ แหล่งน้ำทั้งหมด EN07 สัดส่วนพื้นที่เกษตรยั่งยืนต่อพื้นที่ เกษตรทั้งหมด EN08 ร้อยละของคุณภาพอากาศใน เมืองหลักที่เกินค่ามาตรฐาน EN09 สัดส่วนของเสียที่ได้รับการบำบัด อย่างถูกต้อง EN10 สัดส่วนพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง		
การมีส่วนร่วมและ การกระจาย ทรัพยากร	-	EN18 สัดส่วนองค์การ บริหารส่วนตำบลที่มี การจัดสรรงบประมาณ ในการจัดการมลพิษ EN19 จำนวนข้อร้องทุกข์ ด้านการแย่งชิง ทรัพยากร	-

3.2 ตัวชี้วัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดระดับประเทศ ที่นำมาใช้ได้กับระดับภาค	ตัวชี้วัดที่พัฒนา มาใช้กับทุกภาค	ตัวชี้วัดบริบท ของแต่ละภาค
มิติเศรษฐกิจ			
การพัฒนาอย่างมี คุณภาพ	EC01 ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวม รายสาขาของภาค EC02 การใช้พลังงานต่อ GRP EC03 สัดส่วนการใช้พลังงาน หมุนเวียนต่อการใช้พลังงาน ทั้งหมด	EC04 ผลผลิตต่อไร่ (ข้าวหอมมะลิ)	-
การพัฒนาอย่างมี เสถียรภาพ	EC05 อัตราการว่างงาน	EC06 ดัชนีราคาผู้บริโภคของ ภาคตะวันออกเฉียง เหนือ	EC07 ราคาสินค้าเกษตร ที่สำคัญของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (มันสำปะหลัง อ้อย) ที่เกษตรกรได้รับ
การกระจายความ มั่งคั่ง	EC08 สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้	EC09 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของครัวเรือน EC10 อัตราการครอบครอง ที่ดินของเกษตรกร	

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดระดับประเทศ ที่นำมาใช้ได้กับระดับภาค	ตัวชี้วัดที่พัฒนา มาใช้กับทุกภาค	ตัวชี้วัดบริบท ของแต่ละภาค
มิติสังคม			
การพัฒนาศักยภาพ และการปรับ ตัวบนสังคม ฐานความรู้	SC01 จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษา ของประชาชน SC02 ผลคะแนนการทดสอบ 4 วิชาหลัก	-	-
การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและความมั่นคง ในการดำรงชีวิต	SC03 สัดส่วนคดีอาชญากรรมและ ยาเสพติดต่อประชากร	SC04 อัตราการตายของทารก อายุน้อยกว่า 1 ปี ต่อเด็กแรกเกิดมีชีพ พันคน	SC05 ร้อยละของประชาชน ที่เจ็บป่วยด้วยโรค สำคัญของภาค (ธาลัสซีเมีย จิต ประสาท ฯลฯ) SC07 อัตราการย้ายถิ่น SC08 สัดส่วนผู้ถือครองที่ ดินโดยไม่มีกรรมสิทธิ์ ที่ดิน
การพัฒนาให้ชุมชน มีความเข้มแข็งและ มีภูมิคุ้มกันด้าน วัฒนธรรม		SC10 จำนวนแพทย์แผนไทย และผู้ทรงภูมิปัญญา ไทย	SC12 อัตราการเปลี่ยนแปลง ของคณะกรรมการละเล่น พื้นบ้านของภาค (โปงลาง หมอลำ)
การสร้างภาพ ลักษณ์และการ มีส่วนร่วม	SC13 สัดส่วนของหญิงและชายที่เป็น สมาชิกสภาองค์กรปกครอง ท้องถิ่น SC14 สัดส่วนของชุมชนที่มีการจัดทำ แผนพัฒนาชุมชนต่อชุมชน ทั้งหมด	SC11 จำนวนวิสาหกิจชุมชน SC15 อัตราการไปใช้สิทธิ เลือกตั้ง	-
มิติสิ่งแวดล้อม			
การสงวนรักษา			EN05 สัดส่วนพื้นที่ป่าบุ่งป่า ทามเทียบกับอดีต EN03 ความคงอยู่ของชนิด พันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพ อันตราย (ชะนีมังกู กูบรี ฯลฯ) EN15 สัดส่วนปริมาณน้ำ เก็บกักต่อปริมาณ น้ำท่า
การมีคุณภาพ สิ่งแวดล้อมที่ดี	EN06 สัดส่วนของแหล่งน้ำที่มีคุณภาพ อย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ต่อ แหล่งน้ำทั้งหมด EN07 สัดส่วนพื้นที่เกษตรยั่งยืนต่อพื้นที่ เกษตรทั้งหมด EN08 ร้อยละของคุณภาพอากาศใน เมืองหลักที่เกินค่ามาตรฐาน	-	EN17 อัตราการแพร่กระจาย ของพื้นที่ดินเค็มต่อปี

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดระดับประเทศ ที่นำมาใช้ได้กับระดับภาค	ตัวชี้วัดที่พัฒนา มาใช้กับทุกภาค	ตัวชี้วัดบริบท ของแต่ละภาค
	EN09 สัดส่วนของเสียที่ได้รับการบำบัด อย่างถูกต้อง EN10 สัดส่วนพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง		
การมีส่วนร่วมและ การกระจายทรัพยากร	-	EN18 สัดส่วนองค์การบริการ ส่วนตำบลที่มีการ จัดสรรงบประมาณ ในการจัดการมลพิษ EN19 จำนวนข้อร้องทุกข์ด้าน การแย่งชิงทรัพยากร	

3.3 ตัวชี้วัดภาคกลาง

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดระดับประเทศ ที่นำมาใช้ได้กับระดับภาค	ตัวชี้วัดที่พัฒนา มาใช้กับทุกภาค	ตัวชี้วัดบริบท ของแต่ละภาค
มิติเศรษฐกิจ			
การพัฒนาอย่างมี คุณภาพ	EC01 ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวม รายสาขาของภาค EC02 การใช้พลังงานต่อ GRP EC03 สัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียน ต่อการใช้พลังงานทั้งหมด	EC04 ผลผลิตต่อไร่ (ข้าว)	-
การพัฒนาอย่างมี เสถียรภาพ	EC05 อัตราการว่างงาน	EC06 ดัชนีราคาผู้บริโภคของ ภาคกลาง	EC07 ราคาสินค้าเกษตร ที่สำคัญของภาคกลาง (ข้าวโพด พืชไร่ ไข่ไก่) ที่เกษตรกรได้รับ
การกระจาย ความมั่งคั่ง	EC08 สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้	EC09 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของครัวเรือนที่ดินของ เกษตรกร EC10 อัตราการครอบครอง	
การพัฒนาศักยภาพ และการปรับตัวบน สังคมฐานความรู้	SC01 จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการ ศึกษาของประชาชน SC02 ผลคะแนนการทดสอบ 4 วิชาหลัก	-	-
การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและความมั่นคง ในการดำรงชีวิต	SC03 สัดส่วนคดีอาชญากรรมและ ยาเสพติดต่อประชากร	SC04 อัตราการตายของทารก อายุน้อยกว่า 1 ปี ต่อเด็กแรกเกิด มีชีพพันคน	SC05 ร้อยละของ ประชาชนที่เจ็บป่วย ด้วยโรคสำคัญของ ภาคกลาง (เบาหวาน หัวใจ ฯลฯ) SC09 จำนวนประชากรที่ อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดระดับประเทศ ที่นำมาใช้กับระดับภาค	ตัวชี้วัดที่พัฒนา มาใช้กับทุกภาค	ตัวชี้วัดบริบท ของแต่ละภาค
การพัฒนาให้ชุมชน มีความเข้มแข็งและ มีภูมิคุ้มกันด้าน วัฒนธรรม		SC10 จำนวนแพทย์แผนไทย และผู้ทรงภูมิปัญญา ไทย SC11 จำนวนวิสาหกิจชุมชน	SC12 อัตราการเปลี่ยนแปลง ของคณะกรรมการละเล่น พื้นบ้านของภาค (ลำดับ เพลงน้อย ฯลฯ)
การสร้างภาพ ลักษณ์และการ มีส่วนร่วม	SC13 สัดส่วนของหญิงและชายที่เป็น สมาชิกสภาองค์กรปกครองท้องถิ่น SC14 สัดส่วนของชุมชนที่มีการจัดทำ แผนพัฒนาชุมชนต่อชุมชน ทั้งหมด	SC15 อัตราการไปใช้สิทธิ เลือกตั้ง	
มิติสิ่งแวดล้อม			
การสงวนรักษา	EN11 สัดส่วนพื้นที่ป่าชายเลนเทียบ กับอดีต EN12 ปริมาณสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่จับได้ ต่อชั่วโมง	-	EN01 สัดส่วนพื้นที่ชุ่มน้ำ เทียบกับอดีต EN02 ความคงอยู่ของ ชนิดพันธุ์ที่อยู่ใน สถานภาพอันตราย (โลมาอิรวดี จระเข้ น้ำจืด ฯลฯ) EN13 สัดส่วนแหล่งท่องเที่ยว ทางทะเลที่มีการ กำหนดเขตการใช้ ประโยชน์ปะการัง
การมีคุณภาพ สิ่งแวดล้อมที่ดี	EN06 สัดส่วนของแหล่งน้ำที่มีคุณภาพ อย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ต่อ แหล่งน้ำทั้งหมด EN07 สัดส่วนพื้นที่เกษตรยั่งยืนต่อพื้นที่ เกษตรทั้งหมด EN08 ร้อยละของคุณภาพอากาศในเมือง หลักที่เกินค่ามาตรฐาน EN09 สัดส่วนของเสียที่ได้รับการบำบัด อย่างถูกต้อง EN10 สัดส่วนพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง	-	EN18 ขนาดพื้นที่เลี้ยงกุ้ง ทะเลในพื้นที่น้ำจืด EN16 สัดส่วนของแหล่ง น้ำชายฝั่งที่มีคุณภาพ น้ำทะเลเป็นไปตาม มาตรฐาน
การมีส่วนร่วมและ การกระจายทรัพยากร	-	EN18 สัดส่วนองค์การบริหาร ส่วนตำบลที่มีการจัดสรร งบประมาณในการ จัดการมลพิษ EN19 จำนวนข้อร้องทุกข์ด้าน การแย่งชิงทรัพยากร	

3.4 ตัวชี้วัดภาคใต้

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดระดับประเทศ ที่นำมาใช้ได้กับระดับภาค	ตัวชี้วัดที่พัฒนา มาใช้กับทุกภาค	ตัวชี้วัดบริบท ของแต่ละภาค
มิติเศรษฐกิจ			
การพัฒนาอย่างมี คุณภาพ	EC01 ประสิทธิภาพการผลิต รายสาขาของภาค EC02 การใช้พลังงานต่อ GRP EC03 สัดส่วนการใช้พลังงาน หมุนเวียนต่อการใช้พลังงาน ทั้งหมด	EC04 ผลผลิตต่อไร่ (ยางพารา)	-
การพัฒนาอย่างมี เสถียรภาพ	EC05 อัตราการว่างงาน	EC06 ดัชนีราคาผู้บริโภค ของภาคใต้	EC07 ราคาสินค้าเกษตรที่ สำคัญของภาคใต้ (ยางพารา ปาล์ม น้ำมันก๊าด ฯลฯ) ที่เกษตรกรได้รับ
การกระจายความ มั่งคั่ง	EC08 สัมประสิทธิ์การกระจาย รายได้	EC09 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของครัวเรือน EC10 อัตราการครอบครอง ที่ดินของเกษตรกร	
มิติสังคม			
การพัฒนาศักยภาพ และการปรับ ตัวบนสังคม ฐานความรู้	SC01 จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษา ของประชาชน SC02 ผลคะแนนการทดสอบ 4 วิชาหลัก	-	-
การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและความมั่นคง ในการดำรงชีวิต	SC03 สัดส่วนคดีอาชญากรรมและ ยาเสพติดต่อประชากร	SC04 อัตราการตายของทารก อายุ น้อยกว่า 1 ปี ต่อเด็กแรกเกิด มีชีพพันคน	SC05 ร้อยละของ ประชาชนที่เจ็บป่วย ด้วยโรคสำคัญของ ภาคใต้ (โรคติดต่อ และปรสิต ฯลฯ) SC16 จำนวนคดีที่เกิดจาก การก่อการร้าย
การพัฒนาให้ชุมชน มีความเข้มแข็งและ มีภูมิคุ้มกัน ด้านวัฒนธรรม		SC10 จำนวนแพทย์แผนไทย และผู้ทรงภูมิปัญญา ไทย SC11 จำนวนวิสาหกิจชุมชน	SC12 อัตราการเปลี่ยนแปลง ของคณะกรรมการละเล่น พื้นบ้าน (รำโนราห์ ร้องเงี หนังตะลุง)
การสร้างความ เสมอภาคและ	SC13 สัดส่วนของหญิงและชายที่เป็น สมาชิกองค์กรปกครองท้องถิ่น	SC15 อัตราการไปใช้สิทธิ เลือกตั้ง	

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดระดับประเทศ ที่นำมาใช้ได้กับระดับภาค	ตัวชี้วัดที่พัฒนา มาใช้กับทุกภาค	ตัวชี้วัดบริบท ของแต่ละภาค
การมีส่วนร่วม	SC14 สัดส่วนของชุมชนที่มีการจัดทำ แผนพัฒนาชุมชนต่อชุมชนทั้งหมด		
มิติสิ่งแวดล้อม			
การสงวนรักษา	EN11 สัดส่วนพื้นที่ป่าชายเลน เทียบกับอดีต EN12 ปริมาณสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่จับ ได้ต่อชั่วโมง		EN01 สัดส่วนพื้นที่ชุ่มน้ำ เทียบกับอดีต EN02 ความคง อยู่ของชนิด พันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพ อันตรายของภาค (พะยูน แรด กระชู่) EN13 สัดส่วนแหล่ง ท่องเที่ยวทางทะเล ที่มีการกำหนดเขตการ ใช้ประโยชน์ปะการัง
การมีคุณภาพ สิ่งแวดล้อมที่ดี	EN06 สัดส่วนของแหล่งน้ำที่มีคุณภาพ อย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ต่อ แหล่งน้ำทั้งหมด EN07 สัดส่วนพื้นที่เกษตรยั่งยืนต่อพื้นที่ เกษตรทั้งหมด EN08 ร้อยละของคุณภาพอากาศใน เมืองหลักที่เกินค่ามาตรฐาน EN09 สัดส่วนของเสียที่ได้รับการบำบัด อย่างถูกต้อง EN10 สัดส่วนพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง	-	EN14 สัดส่วนของแหล่งน้ำ ชายฝั่งที่มีคุณภาพ น้ำทะเลเป็น ไปตามมาตรฐาน
การมีส่วนร่วม และการกระจาย ทรัพยากร	-	EN18 สัดส่วนองค์การบริหาร ส่วนตำบลที่มีการ จัดสรรงบประมาณ ในการจัดการมลพิษ EN19 จำนวนข้อร้องทุกข์ด้าน การแย่งชิงทรัพยากร	

4.แนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะต่อไป

สำหรับแนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะต่อไป ควรคำนึงถึงประเด็นดังต่อไปนี้

4.1 การพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกระบวนการพลวัต จำเป็นต้องมีการปรับปรุงเป็นระยะๆ เพื่อให้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวัดสภาพความสำเร็จและประเมินสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนา โดยที่ชุดตัวชี้วัดและดัชนีที่พัฒนาขึ้นจะต้องเป็นเครื่องมือชี้้นำให้สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกภาคส่วนใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานได้อย่างเป็นเอกภาพ อันจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศมีทิศทางมุ่งไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงชุดตัวชี้วัดและดัชนีในช่วงเวลาที่เหมาะสมทุกๆ 3-5 ปี

4.2 ควรมีการพัฒนาตัวชี้วัดในระดับที่ย่อยลงไปอีก อาทิ ระดับกลุ่มจังหวัด หรือระดับลุ่มน้ำ ซึ่งมีลักษณะทุนเดิมโดยเฉพาะทุนด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมแตกต่างกันอย่างชัดเจน

♦♦♦♦♦

สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทย ปี 2537-2549 (ม.ค.-ส.ค.)

มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐฯ

(อัตราการขยายตัว : ร้อยละ)

ปี	มูลค่าการค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า
2537	99,776.5 (19.5)	45,430.0 (21.7)	54,346.5 (17.7)	-8,916.5 (0.9)
2538	127,443.3 (27.7)	56,725.3 (24.9)	70,718.0 (30.1)	-13,992.7 (56.9)
2539	128,189.1 (0.6)	55,941.4 (-1.4)	72,247.7 (2.2)	-16,306.3 (16.5)
2540	121,509.3 (-5.2)	58,328.6 (4.3)	63,180.7 (-12.5)	-4,852.1 (-70.2)
2541	96,924.5 (-20.2)	54,490.1 (-6.6)	42,434.5 (-32.8)	12,055.6 (-)
2542	108,378.1 (11.8)	58,463.4 (7.3)	49,914.6 (17.6)	8,548.8 (-29.1)
2543	131,804.6 (21.6)	69,624.2 (19.1)	62,180.4 (24.6)	7,443.9 (-12.9)
2544	126,912.4 (-3.7)	65,183.2 (-6.4)	61,729.2 (-0.7)	3,454.1 (-53.6)
2545	132,395.6 (4.3)	68,156.3 (4.6)	64,239.3 (4.1)	3,917.0 (13.4)
2546	155,074.0 (17.1)	80,040.0 (17.4)	75,034.0 (16.8)	5,006.0 (27.8)
2547	190,568.0 (22.9)	96,531.0 (20.6)	94,037.0 (25.3)	2,494.0 (-50.2)
2548	229,106.2 (20.2)	110,883.2 (14.9)	118,223.0 (15.7)	-7,339.8 (-94.3)
2549 (ม.ค.- ส.ค.)	169,007.4 (11.9)	83,568.6 (16.6)	85,438.8 (7.6)	-1,870.2 (-75.8)

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

หมายเหตุ : ปี 2549 เป็นตัวเลขเบื้องต้น

การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน ของไทย ประจำปี 2549 ของ IMD

บทนำ

สถาบันนานาชาติเพื่อการจัดการ (Institute for Management Development: IMD) ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ เป็นประจำทุกปี โดยการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันเป็นการพิจารณาเชิงเปรียบเทียบไม่ใช่เชิงสมมุติ เพื่อเปรียบเทียบสถานะของประเทศในโลกว่าปัจจุบันประเทศอยู่ในตำแหน่งใดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในโลก โดยบทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปอันดับความสามารถในการแข่งขันของไทยประจำปี 2549 ของ IMD และศึกษาว่าปัจจัยใดมีส่วนทำให้อันดับความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลง รวมทั้งเสนอประเด็นเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของไทยในระยะต่อไป

“ความสามารถในการแข่งขัน” ในนิยามของ IMD

หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการใน 2 ด้าน คือ

1. การบริหารจัดการความสามารถและทักษะความชำนาญต่างๆ ภายในบริษัทหรือชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์จากทุนทรัพยากรและทุนความรู้อย่างเต็มที่
2. การบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับตัวให้ดีขึ้นและเร็วขึ้นกว่าการแข่งขันเพื่อให้สอดคล้องกับการแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด

ด้วยเหตุนี้ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกจึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีโลก และมีนัยสำคัญต่อสภาพแวดล้อม

การดำเนินธุรกิจของประเทศ ทั้งนี้ ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไม่ได้จำกัดความหมายไว้เพียงการเติบโตของ GDP การเพิ่มผลผลิตภาพ หรือผลกำไรเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาหรือความมั่งคั่ง (Wealth) สู่ประชาชนในรูปของบริการสาธารณสุขและการศึกษา การยกระดับคุณภาพชีวิต และมีมิติด้านการเมือง สังคม และวัฒนธรรมด้วย

อันดับความสามารถในการแข่งขันโดยรวม ประจำปี 2549

การจัดอันดับของประเทศและกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั่วโลก รวม 61 กลุ่มประเทศหรือกลุ่มเศรษฐกิจที่ได้รับการจัดอันดับให้มีความสามารถในการแข่งขันสูงสุด 5 อันดับแรก คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ฮังการี สิงคโปร์ ไชล์แลนด์ และเดนมาร์ก ตามลำดับ (4 อันดับแรกไม่มีการเปลี่ยนแปลง) สำหรับประเทศกลุ่มอาเซียนจำนวน 5 ประเทศ นอกจากประเทศสิงคโปร์ที่ได้รับการจัดอันดับอยู่ลำดับที่ 3 นั้น อีก 4 ประเทศ คือ มาเลเซีย ประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ได้รับการจัดอันดับอยู่ที่ลำดับ 23, 32, 49 และ 60 ตามลำดับ โดยมาเลเซียมีอันดับดีขึ้น 5 อันดับ ไทยลดลง 5 อันดับ ฟิลิปปินส์คงที่ และอินโดนีเซียลดลง 1 อันดับ

นอกจากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน

ของทั้ง 61 ประเทศและกลุ่มเศรษฐกิจแล้ว IMD ยังได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเดียวกัน และกลุ่มประเทศที่มีขนาดประชากรและรายได้ใกล้เคียงกัน โดยแบ่งเป็นประเทศที่มีประชากรสูงหรือต่ำกว่า 20 ล้านคน และประเทศที่มี GDP สูงหรือต่ำกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐ เพื่อให้สามารถเทียบเคียงกันได้ระหว่างประเทศที่มีขนาดใกล้เคียงกัน ซึ่งจากการจัดอันดับเฉพาะกลุ่ม ประเทศไทยมีอันดับลดลงทุกกลุ่ม ดังตารางที่ 1

สถานการณ์การแข่งขันของประเทศไทย

1. **ปัจจัยหลัก 4 กลุ่ม :** อันดับโดยรวมของไทยปีนี้ลดลง 5 อันดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาปัจจัยหลักทั้ง 4 พบว่า
 - 1) สมรรถนะเศรษฐกิจซึ่งปรับตัวดีขึ้นมาตลอดในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ปีนี้ลดลงมาอยู่ที่อันดับ 21
 - 2) ประสิทธิภาพภาครัฐบาลตกลดจากอันดับ 14 ในปี 2548 มาอยู่ที่อันดับ 21 ในปี 2549
 - 3) ประสิทธิภาพภาครัฐกิจยังคงอยู่ในอันดับเดียวกับปี 2548 คือ อันดับ 28
 - 4) โครงสร้างพื้นฐานซึ่งเป็นจุดอ่อนและปัจจัยถ่วงความสามารถในการแข่งขันของประเทศมาโดยตลอด ถูกปรับลดลงเล็กน้อยจากอันดับที่ 47 ในปี 2548 มาอยู่ที่อันดับ 48 ในปี 2549

ตารางที่ 1 อันดับความสามารถในการแข่งขันเฉพาะกลุ่ม

กลุ่ม	ไทย	อินโดนีเซีย	ฟิลิปปินส์	เกาหลี	อินเดีย	มาเลเซีย	จีน	ไต้หวัน	ญี่ปุ่น	สิงคโปร์	ฮ่องกง
อันดับรวม (61 ประเทศ)	32 (27)	60 (59)	49 (49)	38 (29)	29 (39)	23 (28)	19 (31)	18 (11)	17 (21)	3 (3)	2 (2)
เอเชีย-แปซิฟิก (15 ประเทศและกลุ่มเศรษฐกิจ)	10 (8)	15 (15)	14 (14)	13 (10)	9 (12)	8 (9)	6 (11)	5 (4)	4 (7)	2 (2)	1 (1)
จำนวนประชากรมากกว่า 20 ล้านคน (50 ประเทศ)	11 (9)	29 (29)	20 (21)	16 (11)	10 (15)	8 (10)	6 (13)	5 (4)	4 (6)	-	-
GDP ต่อหัว น้อยกว่า \$ 10,000 (25 ประเทศ)	6 (4)	24 (23)	15 (16)	-	5 (8)	3 (5)	1 (6)	-	-	-	-
GDP ต่อหัว มากกว่า \$ 10,000 (36 ประเทศ)	-	-	-	30 (24)	-	-	-	18 (11)	17 (19)	3 (3)	2 (2)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บเป็นอันดับความสามารถในการแข่งขัน ในปี 2548

ตารางที่ 2 ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย 4 ด้าน

	2545	2546	2547	2548	2549
จำนวนประเทศที่จัดอันดับ	49	30	60	60	61
อันดับรวม	34 (31)	10 (30)	29	27	32
1. สมรรถนะทางเศรษฐกิจ	32 (23)	7 (14)	9	7	21
1.1 เศรษฐกิจในประเทศ	41	16	26	44	55
1.2 การค้าระหว่างประเทศ	32	4	18	18	15
1.3 การลงทุนระหว่างประเทศ	46	19	53	45	47
1.4 การจ้างงาน	30	2	3	2	6
1.5 ระดับราคา	1	4	4	7	9
2. ประสิทธิภาพของภาครัฐ	27 (20)	5 (18)	20	14	21
2.1 ฐานการคลัง	30	7	33	18	21
2.2 นโยบายการคลัง	6	3	9	2	4
2.3 กรอบการบริหารด้านสถาบัน	24	5	13	11	25
2.4 กฎหมายด้านธุรกิจ	30	10	29	27	33
2.5 กรอบการบริหารด้านสังคม	41	8	27	30	39
3. ประสิทธิภาพของภาคเอกชน	38 (33)	9 (28)	23	28	28
3.1 ผลผลิตและประสิทธิภาพ	44	20	45	56	48
3.2 ตลาดแรงงาน	23	4	5	5	6
3.3 การเงิน	36	13	36	46	41
3.4 การบริหารจัดการ	31	8	24	27	26
3.5 ทัศนคติและค่านิยม	43	11	12	16	20
4. โครงสร้างพื้นฐาน	38 (42)	16 (49)	50	47	48
4.1 สาธารณูปโภคพื้นฐาน	32	14	41	38	38
4.2 โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี	43	20	45	45	48
4.3 โครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์	46	26	55	56	53
4.4 สุขภาพและสิ่งแวดล้อม	42	18	48	46	48
4.5 การศึกษา	24	21	48	46	48

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บของปี 2545-2546 มาจาก IMD Yearbook 2005 ซึ่งได้มีการปรับฐานจำนวนประเทศให้เท่ากันแล้ว ทั้งนี้ ในปี 2546 ไม่มีการจัดอันดับรวมของทุกประเทศ แต่การจัดอันดับแบ่งเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรมากกว่าหรือน้อยกว่า 20 ล้านคน ซึ่งไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีประชากรมากกว่า 20 ล้านคน โดยมีจำนวนประเทศในกลุ่มนี้ทั้งหมด 30 ประเทศ

2. ปัจจัยย่อย 20 ตัว : ปัจจัยย่อยที่มีผลทำให้อันดับความสามารถในการแข่งขันของไทยโดยรวมลดลง ส่วนใหญ่มาจาก 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ สมรรถนะทางเศรษฐกิจ และประสิทธิภาพภาครัฐ โดยเฉพาะประสิทธิภาพภาครัฐ ซึ่งปัจจัยย่อยอื่นได้แก่ ฐานและนโยบายการคลัง กรอบการบริหารด้านสถาบันและสังคม และกฎหมายด้านธุรกิจ มีอันดับลดลงทุกตัว เช่นเดียวกับด้านเศรษฐกิจที่ปัจจัยย่อยลด

ลงเกือบทุกตัว ยกเว้นการค้าระหว่างประเทศที่แม้อันดับจะดีขึ้น แต่ดุลการค้า ดุลบัญชีเดินสะพัด และดุลบริการลดลงทุกตัว ส่วนปัจจัยย่อยของประสิทธิภาพภาคเอกชนและโครงสร้างพื้นฐานมีอันดับไม่ต่างจากเดิมมากนัก ยกเว้นผลผลิตที่มีอันดับดีขึ้น อย่างไรก็ตามผลผลิตภาพยังเป็นจุดอ่อนที่ภาคธุรกิจต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันให้ดีขึ้น

ตารางที่ 3 สรุปเกณฑ์ต่างๆ ภายใต้ปัจจัยย่อย ที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นและลดลงมาก

เกณฑ์ที่ปรับตัวดีขึ้น	ปี 2548	ปี 2549
1. การไหลของการลงทุนโดยตรงในประเทศ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	1.41	3.53
2. การไหลของการลงทุนโดยตรงในประเทศ (สัดส่วนต่อ GDP)	0.88	2.00
3. การไหลของการลงทุนโดยตรงไปต่างประเทศ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	0.13	0.24
4. การไหลของการลงทุนโดยตรงไปต่างประเทศ (สัดส่วนต่อ GDP)	0.08	0.14
5. จำนวนสิทธิบัตรที่มีการบังคับใช้ (ต่อประชากร 100,000 คน)	2	3
6. หนี้ต่างประเทศของรัฐบาลกลาง (สัดส่วนต่อ GDP)	5.12	3.59
7. อัตราการสำเร็จการศึกษาขั้นสูง (สัดส่วนประชากรที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นไป)	14.0	18.0
8. งบประมาณรัฐ (เกินดุล/ขาดดุล) (สัดส่วนต่อ GDP)	1.22	1.5
9. การส่งออกบริการเชิงพาณิชย์ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	15.69	18.93
10. ความเป็นเมือง - ไม่ได้ดูทรัพยากรทางเศรษฐกิจไปจนหมด (ผลสำรวจ)	4.6	5.49
11. การฝึกอบรมพนักงาน - เป็นลำดับความสำคัญในองค์กร (ผลสำรวจ)	5.37	6.3
12. คอมพิวเตอร์ต่อหัว (จำนวนคอมพิวเตอร์ต่อประชากร 1000 คน)	57	66
13. การสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน (ผลสำรวจ)	4.21	4.84
14. คำนิยมองค์กร - คำนึงถึงคุณค่าของพนักงาน (ผลสำรวจ)	5.89	6.75
15. ความน่าเชื่อถือของผู้บริหารในภาคธุรกิจ (ผลสำรวจ)	5.83	6.63
เกณฑ์ที่ปรับตัวลดลง	ปี 2548	ปี 2549
1. ทรัพย์สินของการลงทุนในหลักทรัพย์ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	0.94	-1.21
2. ดุลบัญชีเดินสะพัด (สัดส่วนต่อ GDP)	4.25	-2.11
3. หนี้สินของการลงทุนในหลักทรัพย์ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	0.85	0.24
4. อัตราเงินเฟ้อของราคาผู้บริโภค (ค่าเฉลี่ยต่อปี)	2.8	4.5
5. อัตราการขยายตัวของ GDP ที่แท้จริงต่อหัว	5.25	2.22
6. ความไม่มั่นคงทางการเมือง - ความเสี่ยงต่ำ (ผลสำรวจ)	8.00	5.03
7. ความโปร่งใสของภาครัฐ - น่ายกใจ (ผลสำรวจ)	4.68	3.13
8. การอุดหนุนจากภาครัฐให้กับบริษัทเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจ (สัดส่วนต่อ GDP)	0.78	1.04
9. การตัดสินใจบนและคอร์รัปชัน - ไม่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ (ผลสำรวจ)	2.69	1.88
10. การตัดสินใจของรัฐ - ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ (ผลสำรวจ)	6.66	4.78
11. อัตราการขยายตัวของ GDP ที่แท้จริง	6.2	4.5
12. การบริการภาครัฐ - เป็นอิสระจากการแทรกแซงทางการเมือง (ผลสำรวจ)	3.83	2.91
13. พรรคการเมือง - เข้าใจความท้าทายทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน (ผลสำรวจ)	6.79	5.16
14. ทิศทางการดำเนินนโยบายของรัฐบาล - สม่ำเสมอ (ผลสำรวจ)	6.79	5.33
15. การควบคุมราคา - ไม่กระทบกับการตั้งราคामลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ (ผลสำรวจ)	6.17	5.10

ตารางที่ 4 สรุปจุดเด่นและจุดด้อยภายใต้ปัจจัยหลัก 4 ปัจจัย

สมรรถนะทางเศรษฐกิจ	ประสิทธิภาพของภาครัฐ
- จุดเด่น - อัตราว่างงาน (1) - การว่างงานในกลุ่มผู้มีอายุต่ำกว่า 25 ปี (1) - การจ้างงาน (5) - ค่าครองชีพ (7) - รายรับจากการท่องเที่ยว ต่อ GDP (7) - จุดด้อย - การลงทุนในหลักทรัพ์ (ทรัพย์สิน) (58) - GDP ต่อหัว \$US (54) - GDP (PPP) ต่อหัว \$US (51) - การลงทุนในหลักทรัพ์ (หนี้สิน) (50) - การลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ \$US (48)	- จุดเด่น - อัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม (3) - เสถียรภาพด้านอัตราแลกเปลี่ยน (4) - อัตราภาษีบุคคลธรรมดาต่อ GDP ต่อหัว (7) - รายได้ภาษีทั้งหมดที่จัดเก็บต่อ GDP (10) - อัตราดอกเบี้ยระยะสั้นที่แท้จริง (12) - จุดด้อย - การเข้าถึงโครงสร้างในประเทศของนักลงทุนต่างประเทศ ยังไม่เปิดเสรี (56) ผลสำรวจ - การควบคุมราคา (55) ผลสำรวจ - ความโปร่งใสของนโยบายรัฐ (52) ผลสำรวจ - กฎระเบียบการแข่งขัน (50) ผลสำรวจ - ความไม่มั่นคงทางการเมือง (50) ผลสำรวจ
ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ	โครงสร้างพื้นฐาน
- จุดเด่น - ความพอใจของผู้บริโภค (4) ข้อมูลสำรวจ - อัตราเพิ่มกำลังแรงงาน (7) - ผลตอบแทนด้านรายได้ของภาคอุตสาหกรรม (8) - การจ่ายค่าตอบแทนในภาคบริการ (8) - ชั่วโมงทำงาน (9) - จุดด้อย - ผลิตภาพแรงงานรวม (PPP) (56) - อัตราเพิ่มดัชนีตลาดหลักทรัพย์ (53) - ความเสี่ยงในการลงทุน (47) - มาตรฐานของธุรกิจ SME (47) ผลสำรวจ - ทักษะทางการเงิน (47) ผลสำรวจ	- จุดเด่น - ต้นทุนด้านการต่ออินเทอร์เน็ต (2) - ต้นทุนค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ (8) - สินค้าส่งออกประเภทไฮเทค (10) - อัตราส่วนการพึ่งพิงของเด็กและผู้สูงอายุ (13) - ความสนใจวิทยาศาสตร์ในเยาวชน (24) ผลสำรวจ - จุดด้อย - ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุข ต่อ GDP (59) - ค่าใช้จ่ายด้าน R&D ต่อ GDP (58) - จำนวนคนไข้ในต่อแพทย์และพยาบาล (57) - ค่าใช้จ่ายด้าน R&D ในภาคธุรกิจ ต่อ GDP (55) - จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต (53)

หมายเหตุ : ลำดับการจัดจุดเด่นและจุดด้อย คำนวณจากส่วนต่างสูงที่สุดจากค่าเฉลี่ยของ 61 กลุ่มเศรษฐกิจ

ความท้าทายที่ไทยต้องเผชิญ

IMD ได้ระบุถึงปัจจัยท้าทายที่ไทยจะต้องเผชิญในปี 2549 ได้แก่ การปฏิรูปโครงสร้างการส่งออกและนำเข้า การปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงานเพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้าพลังงาน การพัฒนาคุณภาพแรงงานให้ตรงตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ และการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม เช่น ลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ เป็นต้น

นอกจากปัจจัยภายในแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับผลกระทบจากเศรษฐกิจโลก อันเนื่องมาจากปัจจัยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในปี 2549 และในอนาคตอันใกล้ ได้แก่

- 1) ความกังวลในการใช้งบประมาณขาดดุลของสหรัฐฯ ทั้งขนาดการขาดดุล และการพึ่งพาเงินออมจากต่างประเทศ เพื่อชดเชยการขาดดุล โดยรัฐบาลกลางได้ขึ้นอัตราดอกเบี้ยถึง 12 ครั้ง เพื่อดึงดูดเงินทุนจากต่างประเทศ และหลีกเลี่ยงการลดลงของค่าเงินดอลลาร์ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจะสามารถดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้นานเพียงใด เมื่อการขึ้นอัตราดอกเบี้ยเป็นการเพิ่มภาระแก่ประชาชนและองค์กร
- 2) จีนยังคงต้องการวัตถุดิบจำนวนมาก โดยในปี 2548 จีนบริโภคประมาณร้อยละ 20-30 ของวัตถุดิบสำคัญ เช่น อะลูมิเนียม เหล็ก ทองแดง ถ่าน และซีเมนต์ เป็นต้น ทำให้ราคาวัตถุดิบ สินค้า และพลังงานพุ่งสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ ซึ่งความตึงเครียดทางด้านราคาคงจะไม่บรรเทาหายไปไหน

เร็ววัน ยิ่งอินเดียกำลังตามรอยจีนในด้านความต้องการวัตถุดิบจำนวนมาก โดยในปี 2548 เศรษฐกิจอินเดียเติบโตร้อยละ 8.1 ส่วนจีนเติบโตร้อยละ 9.9

3) ปัจจัยที่มีผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไป ในปี 2548 แม้ว่าราคาสินค้าและวัตถุดิบจะสูงขึ้นมาก ซึ่งตามทฤษฎีแล้วย่อมไม่ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจโลกในปี 2548 นั้นเติบโตเป็นอย่างมาก โดย 22 ประเทศจาก 61 ประเทศมีอัตราการเติบโต ร้อยละ 5 อีก 39 ประเทศ สูงกว่าร้อยละ 3 และ 48 ประเทศสูงกว่า ร้อยละ 2 การเติบโตเช่นนี้ถือเป็นเศรษฐกิจโลกที่ดีที่สุดนับตั้งแต่ปี 2543 ซึ่งสาเหตุของความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจโลกเกิดจากที่มาของการเติบโตได้เปลี่ยนไปในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แต่เดิมการเติบโตจำกัดอยู่ที่โลกอุตสาหกรรมและเชื่อมกับอำนาจซื้อของประชาชน แต่ในปี 2541 การเติบโตเกิดจากการคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ ทั้งคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ และอินเทอร์เน็ต และปัจจุบันปัจจัยของการเติบโต คือ การเกิดขึ้นของตลาดใหม่ๆ ในเอเชีย รัสเซีย และประเทศในแถบละตินอเมริกา รวมถึงแอฟริกา ซึ่งมีประชากรจำนวนมาก

โดยปัจจุบันโลกมีประชากร 6.4 พันล้านคน และคาดว่าจะเพิ่มขึ้น 1 พันล้านคน ทุกๆ 15 ปี จนถึงปี 2593 ถึงจะคงที่ ซึ่งจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในช่วง 45 ปีต่อจากนี้ คาดว่า 500 ล้านคน จะอยู่ในละตินอเมริกา 950 ล้านคนในแอฟริกา และ 1.6 พันล้านคนในเอเชีย ซึ่งการเติบโตของประชากรจะสอดคล้องกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยตลาดใหญ่ 4 ตลาดจะมีบทบาท

สำคัญ ได้แก่ สหรัฐฯ จีน อินเดีย สหภาพยุโรป ตามด้วย ตลาดขนาดกลาง 3 ตลาด ได้แก่ ญี่ปุ่น บราซิล และรัสเซีย

4) ความไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลได้กลายเป็นปัจจัย ถ่วงรั้งขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของ รัฐบาลในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อิตาลี ฝรั่งเศส เวเนซุเอลา อาร์เจนตินา บราซิล และเม็กซิโก เป็นต้น ในส่วนของไทย ระบบเศรษฐกิจและการดำเนินงานของ ภาครัฐมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในระดับเดียวกัน ซึ่งในปีนี้ทั้งสภาวะเศรษฐกิจและ ประสิทธิภาพของภาครัฐประสบปัญหาทั้งคู่ไม่ว่าจะเป็นเงินเพื่อ การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ปัญหาความวุ่นวายทางการเมือง และสังคม อันเป็นผลให้อันดับความสามารถในการแข่งขัน โดยรวมของไทยตกไป 5 อันดับ

5) ความสำคัญของจุดที่ตั้ง ตลาดใหม่ในเอเชีย รัสเซีย ประเทศในแถบมหาสมุทร ละตินอเมริกาและแอฟริกา ไม่ เพียงเสนอโอกาสในการแสวงหารายได้ แต่ยังให้โอกาส สำหรับบริษัทในการย้ายทุนและกระบวนการผลิต ซึ่งเป็นผล ให้ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ผลผลิตได้เพิ่มสูงขึ้นอันเนื่อง มาจากยุทธศาสตร์ 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) คุณภาพ และ การปรับโครงสร้างใหม่ เพื่อให้การทำงานดีขึ้น (2) การจัดจ้าง ผู้เชี่ยวชาญให้ทำงานแทน เพื่อให้การทำงานมีต้นทุนต่ำลง และ (3) โลกาภิวัตน์ เพื่อใช้ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ดีที่สุด ทั่วโลก ทั้งนี้บริษัทข้ามชาติที่ลงทุนและกระบวนการไปต่าง ประเทศ จะเกิดความเสี่ยงในการสร้างคู่แข่งของตัวเองใน อนาคต การเติบโตอย่างแข็งแกร่งของบริษัทและแบรนด์ ท้องถิ่นในจีนและอินเดียเป็นตัวอย่งที่ชัดเจนในประเด็นนี้

6) “คน” เป็นปัจจัยพื้นฐานในความสามารถแข่งขัน ของประเทศ โดยความมุ่งมั่นไปสู่ความสำเร็จและความขยัน เป็นคุณสมบัติที่ไม่สามารถทดแทนได้ ในการพัฒนาไปสู่ ระดับความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น ค่าแรงและชั่วโมง การทำงานที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการตั้งบริษัท องค์กรใดที่เศรษฐกิจที่กำลังเติบโตไม่ได้แข่งขันกับแรงงาน ค่าจ้างถูกอย่างเดียว แต่ต้องแข่งขันกับแรงงานที่มีฝีมือ ค่าจ้างถูกด้วย ทั้งนี้มีการคาดการณ์ว่าจะมีแรงงานที่จบ การศึกษาระดับมหาวิทยาลัยถึง 33 ล้านคนในประเทศ กำลังพัฒนาเทียบกับ 14 ล้านคนในประเทศอุตสาหกรรม

ประเด็นเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาความ สามารถในการแข่งขันของไทยในระยะ ต่อไป (Policy Implication)

ศสช. ในฐานะหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบในการจัด ทำแผนพัฒนาและยุทธศาสตร์ของชาติ ให้ความสำคัญต่อการ จัดให้มีระบบข้อมูลที่จำเป็น โดยข้อมูลจาก IMD นี่เป็น ส่วนหนึ่งในความพยายามของ ศสช. ในการวิเคราะห์และเผย

แพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการ แข่งขันของประเทศ โดยประเด็นเชิงนโยบายที่ควรให้ ความสำคัญมีดังนี้

1. **สมรรถนะทางเศรษฐกิจ** : ให้ความสำคัญกับ การส่งเสริมการออมเพื่อสนับสนุนการลงทุนในประเทศและ ลดการพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศ รวมทั้งการร่วมลงทุน ระหว่างตลาดเงินและตลาดทุน ให้เหมาะสมกับความ ต้องการใช้ทุนที่แตกต่างกัน โดยการจัดสรรทุนควรให้เกิด ความสมดุลระหว่างภาคการผลิตต่างๆ ทั้งนี้ ควรพัฒนา เสถียรภาพตลาดทุนโดยส่งเสริมนักลงทุนที่มีคุณค่า (Valued investors) เพื่อให้ตลาดทุนเป็นที่สำหรับการระดมทุน อย่างแท้จริง พัฒนาระบบการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ และการบังคับใช้มาตรฐานทางการเงินระดับโลก และพัฒนา ตลาดสารหนี้ ตลาดสารทุนใหม่ๆ

2. **ประสิทธิภาพของภาครัฐ** : เร่งสร้างเสถียรภาพ และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภาครัฐ โดยปรับปรุง กลไกบริหารจัดการ เพื่อสร้างความต่อเนื่องและชัดเจนของ นโยบายและการปฏิบัติตั้งแต่ระดับส่วนกลางจนถึงท้องถิ่น พร้อมทั้งพัฒนาขีดความสามารถของภาครัฐในทุกระดับเพื่อ การอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของภาคเอกชน การ บริการแก่ประชาชน และการบริหารจัดการภายในอย่างมี ประสิทธิภาพ สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีทางธุรกิจ เช่น ปรับปรุง กฎหมายและระเบียบปฏิบัติ ลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ และ การพัฒนาทักษะแรงงาน เป็นต้น

3. **ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ** : ให้ความสำคัญ กับ การปรับโครงสร้างการผลิตให้ผลิตภาพการผลิตและการ เพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการที่ผลิตในประเทศไทยสูงขึ้น บนฐานความรู้และความเป็นไทย โดยใช้กระบวนการพัฒนา คลัสเตอร์และห่วงโซ่อุปทาน และผสมผสานการใช้เทคโนโลยี กับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับ ผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการปฏิรูปโครงสร้างการส่งออกและนำเข้า โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มมูลค่าสินค้า การกำหนดตลาด เฉพาะกลุ่มที่ไทยมีความได้เปรียบ การพัฒนาสินค้าและ บริการโดยบูรณาการความเป็นไทยเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น อุตสาหกรรมวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว การพัฒนา มาตรฐานสินค้าและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามมาตรฐานโลก ทั้งสำหรับสินค้าส่งออกและเพื่อป้องกันการนำเข้าสินค้าที่ไม่ ได้มาตรฐาน การพัฒนาสินค้าทดแทนการนำเข้า และการจัด ทำข้อตกลงทวิภาคีอย่างระมัดระวัง

สนับสนุนแหล่งทุน และยกระดับผู้ประกอบการไทยให้ มีความเป็นสากล นอกจากนี้ควรเน้นให้ประชาชนยึดหลัก เศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งตนเอง เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็ง ของรากหญ้าและชนชั้นกลางอย่างยั่งยืน รวมทั้งพัฒนา การศึกษาของนักเรียนนักศึกษา การอบรมแรงงาน/พนักงาน

และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคเศรษฐกิจและสังคมในประเทศและการเปลี่ยนแปลงทักษะและองค์ความรู้ใหม่ๆ ในระดับโลก

4. โครงสร้างพื้นฐาน : พัฒนาปัจจัยสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เช่น พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและเทคโนโลยี สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาในภาคธุรกิจ การลดการใช้พลังงานและปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงาน การวิจัยและพัฒนาพลังงานทางเลือก ทั้งพลังงานชีวภาพและพลังงานธรรมชาติ รวมทั้งพัฒนาอุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์ที่ใช้พลังงานดังกล่าวแทนน้ำมันและพลังงานสิ้นเปลืองอื่นๆ

บทสรุป

อันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยจากการจัดอันดับของ IMD นั้น มีอันดับลดลง โดยปัจจัยที่มีส่วนสำคัญสำหรับการลดลงในปีนี้เป็น ด้านประสิทธิภาพของภาครัฐ และสมรรถนะเศรษฐกิจ ซึ่งความวุ่นวายทางการเมืองส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจและสังคมทำให้การดำเนินงานของภาคเอกชนชะลอตัวลง และอันดับความน่าเชื่อถือของประเทศลดลง ในส่วนของเศรษฐกิจนั้น ปัญหาราคาที่สูงขึ้นของน้ำมันและวัตถุดิบอื่นๆ ส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตและเงินเฟ้อผู้บริโภค ทำให้อันดับทางด้านเศรษฐกิจตกลง

อย่างไรก็ตามปัญหาทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นกับประเทศไทยประเทศเดียว ดังนั้นอันดับที่ลดลงอย่างมากทางด้านเศรษฐกิจจึงสะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจของไทยอ่อนแอ ไม่ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบกับการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้านที่มีต้นทุนที่ต่ำและมีขีดความสามารถในการพัฒนาที่สูงขึ้นทำให้อันดับทางการลงทุนระหว่างประเทศลดลง

นอกจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองที่มีปัญหาแล้ว ปัจจัยทางด้านประสิทธิภาพธุรกิจ (โดยเฉพาะผลิตภาพและการเงิน) และด้านโครงสร้างพื้นฐานก็ไม่ได้ได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น โดยโครงสร้างพื้นฐานเป็นจุดอ่อนของประเทศไทยมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างด้านเทคโนโลยี ด้าน

วิทยาศาสตร์ ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และด้านการศึกษา ซึ่งปีนี้มีอันดับลดลงไปอีก 1 อันดับ

ปัญหาดังกล่าวหากประเทศไทยไม่เร่งแก้ไขแล้ว ความสามารถในการแข่งขันของไทยไม่เพียงลดลงแต่จะส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจและสังคมในประเทศโดยรวม เพราะความสามารถในการแข่งขันหมายถึงการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาหรือความมั่งคั่งสู่ประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้วย ดังนั้นแนวทางแก้ไขระยะสั้น คือ ต้องเร่งแก้ไขปัญหาทางการเมืองและฟื้นฟูความเชื่อมั่นภาครัฐโดยเร็ว ส่วนแนวทางในระยะยาวซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คือ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ การเร่งพัฒนาทักษะฝีมือและผลิตภาพของภาคธุรกิจ รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนสมรรถนะเศรษฐกิจ และเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวจะไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลได้ หากขาดปัจจัยแห่งความสำเร็จ ที่จะช่วยในการผลักดันให้มีการแปลงนโยบายดังกล่าวสู่การปฏิบัติ ได้แก่ การปฏิรูปการเมืองไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ การแก้ไขกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน การปฏิรูปการศึกษา การฝึกอบรมและพัฒนาองค์ความรู้อย่างจริงจัง การจัดสรรงบประมาณในสาขาที่มีศักยภาพและความจำเป็นสูงในระยะยาว การเชื่อมโยงกิจกรรมภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการให้สนับสนุนซึ่งกันและกัน และการเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดย่อมทั้งในแนวตั้งและแนวนอน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันคือการเพิ่มผลิตภาพ

นอกจากนี้ควรมีการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันวิชาการ ในการกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาผลิตภาพ นวัตกรรม องค์ความรู้ รวมทั้งตราสินค้า สิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศที่สำคัญต้องส่งเสริมความตระหนักและความร่วมมือจากภาคประชาชน และเร่งแก้ไขอุปสรรคในการดำเนินงานของภาครัฐ ที่นำไปสู่ความล้มเหลวของการปฏิบัติ เช่น การขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานรัฐ เป็นต้น ♦♦♦♦♦

เอกสารอ้างอิง

Institute for Management Development (IMD). 2002. The World Competitiveness Yearbook 2002. Lausanne
Institute for Management Development (IMD). 2003. The World Competitiveness Yearbook 2003. Lausanne
Institute for Management Development (IMD). 2004. The World Competitiveness Yearbook 2004. Lausanne
Institute for Management Development (IMD). 2005. The World Competitiveness Yearbook 2005. Lausanne
Institute for Management Development (IMD). 2006. The World Competitiveness Yearbook 2006. Lausanne

การพัฒนากลยุทธ์เตอร์ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน¹

กรณีศึกษา Research Triangle of North Carolina (RTNC) สหรัฐอเมริกา

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่สามารถแข่งขันได้กับประเทศที่มีต้นทุนและทักษะแรงงานที่มีความชำนาญต่ำกว่าภายใต้การดำเนินงานในรูปแบบเศรษฐกิจเดิมๆ หากแต่ต้องปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่ใช้เทคโนโลยีแรงงานฝีมือ และกิจกรรมที่จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในระดับสูง ดังนั้น ประเด็นท้าทายคือ การค้นหากิจกรรม/งานที่จะปรับเปลี่ยนชุมชน/ท้องถิ่นไปสู่พื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ (Smart Places) แผนงานเรื่องคลัสเตอร์ จึงได้ถูกนำมาใช้เพื่อเผชิญกับประเด็นท้าทายดังกล่าว แต่ต้องมีใช้แนวคิดคลัสเตอร์ใน

ความหมายกว้าง หากต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน/ท้องถิ่นนั้นๆ คือ มีความเฉพาะเจาะจง และเหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจใหม่ของศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ กรณีศึกษาของ Research Triangle of North Carolina (RTNC) ซึ่งคณะกรรมการวางแผนการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวได้ใช้แนวทางคลัสเตอร์ โดยได้จัดตั้งสมาคม/กลุ่มนักวิจัยขึ้นมา เพื่อนำแนวทางดังกล่าวไปปฏิบัติ ซึ่งกลุ่มนักวิจัยได้ทำการสังเคราะห์การวิเคราะห์ของ Prof. Michael Porter ลงสู่ระดับ Sub-region ดังนี้

1. Prof. Michael Porter ได้แนะนำให้พิจารณาใน 4 สาขาที่มีความเหมาะสมกับภูมิภาค ได้แก่ วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีชีวภาพและเทคโนโลยีสารสนเทศ

¹ จากสรุปการบรรยายเรื่อง Developing Technology-Based Cluster for Competitiveness โดย Prof. Dr. Michael Luger ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์เมืองและภูมิภาค และการพัฒนาเศรษฐกิจ และผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมเศรษฐกิจเพื่อการแข่งขันแห่งสถาบันคีนันเพื่อวิสาหกิจมหาชน มหาวิทยาลัย North Carolina ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2549 ณ ห้องประชุมเอกประสงค์ ชั้น 6 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

² Location Quotient คือการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์เพื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการจ้างงานในแต่ละอุตสาหกรรมของเศรษฐกิจในท้องถิ่น กับเศรษฐกิจของพื้นที่ที่จะใช้อ้างอิง เช่น เปรียบเทียบสัดส่วนการจ้างงานในอุตสาหกรรมการผลิตคอมพิวเตอร์ของท้องถิ่นกับระดับชาติ โดยหากการคำนวณได้ค่าเท่ากับหรือน้อยกว่าค่าที่ใช้อ้างอิง แสดงว่าการจ้างงานในอุตสาหกรรมนั้น มีศักยภาพตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ แต่ไม่มีความสามารถส่งออกสินค้าไปยังพื้นที่อื่นได้ แต่หากมีค่ามากกว่า แสดงว่า การจ้างงานในอุตสาหกรรมนั้น มีศักยภาพตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างเพียงพอ และยังมีศักยภาพในการส่งออกสินค้าไปยังพื้นที่อื่นได้ เป็นต้น

ไตรมาสแรกและเลขกันต์ และธุรกิจการเกษตรและชีวภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอทั้งหมด กลุ่มนักวิจัย จึงได้ศึกษาวิเคราะห์ในรายละเอียดโดยจำกัดขอบเขตลงสู่ระดับ Sub-region ใน 3 เขต และพบว่า **คลัสเตอร์อุตสาหกรรมที่เหมาะสมส่วนใหญ่จะมีความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน และมีแนวโน้มการเติบโตด้านการสร้างงาน**

2. กระบวนการการวิเคราะห์เพื่อคัดเลือกอุตสาหกรรม คลัสเตอร์ เริ่มจาก

(1) จัดทำการเปรียบเทียบคลัสเตอร์ในระดับ ประเทศ (National Benchmark Cluster) โดยใช้การวิเคราะห์ ปัจจัยสัมประสิทธิ์ IO (Factor Analysis of Input-Output Coefficients) ที่ใช้ดัชนีอุตสาหกรรม 4 หลัก (SIC/NAICS) ซึ่งจะวัดความสามารถในการจ้างงานของคลัสเตอร์นั้นๆ (มีการ สร้าง Location Quotients²-LQs และดูการเปลี่ยนแปลงของ LQs)

(2) จากนั้นทีมนักวิจัยจะมีการถกเถียงถึงประเด็น ที่เห็นด้วย (Pro) และข้อโต้แย้ง (Con) รวมทั้งนโยบาย สนับสนุนของแต่ละคลัสเตอร์ที่ได้มีการจัดลำดับความสำคัญไว้ เช่น ควรให้ทรัพยากรเพื่อสนับสนุนคลัสเตอร์ที่มีศักยภาพ มากน้อยแค่ไหน ควรกระตุ้นคลัสเตอร์ใหม่ๆ ที่มีความโดดเด่น อย่างไร และควรจะรักษาคลัสเตอร์ที่เป็นดาวรุ่งหรือไม่ เป็นต้น

(3) ค้นหาแนวทางให้นักพัฒนาเศรษฐกิจใน ภูมิภาคได้คัดเลือกและลดช่องว่างที่เกิดขึ้นเช่น **ข้อเท็จจริงบวก:** ธุรกิจอุตสาหกรรมส่วนประกอบอิเล็กทรอนิกส์ขาดความ เชื่อมโยงในระดับท้องถิ่น **ข้อเท็จจริงลบ:** ธุรกิจที่มีความเชื่อมโยง กับอุตสาหกรรม IT ที่อาจสร้างมูลค่าเพิ่ม กลับไม่ได้ถูกนำ มารวมในการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นผลจากความผิดพลาดในการ คัดเลือก เนื่องจากกระบวนการวิเคราะห์ดังกล่าวยังไม่มี ความเป็นวิทยาศาสตร์เพียงพอ คือ อยู่บนพื้นฐานของการตั้ง สมมติฐาน ขึ้นกับข้อมูลเฉพาะ และการวินิจฉัยของบุคคล (Subjective) นำไปสู่ความผิดพลาดทั้งเชิงบวกและลบต่อการ เลือกสรร รวมทั้งไม่ได้แสดงให้เห็นข้อแตกต่างของแต่ละ Sub-regions ในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน และแรงงาน ซึ่งไม่ สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 ที่เกี่ยวข้องกับการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม ประสิทธิภาพและความยืดหยุ่น ของตลาดทุน พลวัตของผู้ประกอบการ และโลกาภิวัตน์

ดังนั้น การวิเคราะห์จึงได้ใช้การคัดเลือกแบบ 2 ทาง คือ พิจารณาทั้งคลัสเตอร์อุตสาหกรรม และเทคโนโลยี คลัสเตอร์ เพื่อลดปัญหาดังกล่าว ทำให้สามารถจัดวิสาหกิจ ที่ขาดความเชื่อมโยงหรือไม่มีขนาดสำหรับภูมิภาคออกไป และจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพแก่ผู้ประกอบการ

กล่าวโดยสรุป North Carolina เป็นตัวอย่างที่ดี มากในเรื่องกระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างภาค ธุรกิจ รัฐบาล และมหาวิทยาลัย ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญมากของคลัสเตอร์ นอกจากนี้ ยังช่วยให้ธุรกิจขนาดเล็กได้รับมูลค่าเพิ่มและประ โยชน์จากคลัสเตอร์บริการ และการสนับสนุนต่างๆ ที่จัด เตรียมไว้ให้ เช่น การจัดอบรมเพื่อสร้างศักยภาพให้ผู้ ประกอบการ การจัดตั้งกองทุนร่วมทุน รวมทั้งกลไกที่จะให้ คำแนะนำและเงินทุนในการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาค

กรณีศึกษาความเป็นไปได้โครงการ Mini-hub (Kerr-Tar Hub)

แนวคิด

Mini-hub เกิดจากแนวคิดที่ต้องการสร้างกิจกรรมทาง เศรษฐกิจที่มีความเฉพาะเจาะจง และมีจำนวนมากเพียงพอที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภูมิภาค (Region Growth Poles) ซึ่งเป็นผลให้เกิดการจัดตั้งอุทยานการวิจัยต่างๆ (Research Park) ในสหรัฐฯ

Mini-hub คือ การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมเทคโนโลยี ที่มีขนาดเหมาะสมกับธุรกิจเป้าหมายที่ใช้แรงงานทักษะฝีมือ เพื่อผลิตสินค้าขั้นสูง มากกว่าใช้การวิจัยและพัฒนา ทำให้ สามารถดึงดูดกิจกรรม อาทิ การแปรรูป กิจกรรมสนับสนุน

การดำเนินงานของสำนักงาน (Back-office) เช่น ศูนย์บริการ เฉพาะ การแปรรูปและจัดเก็บข้อมูล เข้ามาดำเนินการใน Mini-hub รวมทั้งยังได้จัดเตรียมบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ที่เฉพาะเจาะจงและเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพให้ ธุรกิจเป้าหมาย ซึ่งจะแตกต่างจากอุทยานอุตสาหกรรมทั่วไป ที่จัดเตรียมเพียงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานและอาคาร โรงงานสำหรับธุรกิจที่มีแรงงานทักษะต่ำ-ปานกลาง และมี กิจกรรมการให้บริการที่ไม่มากนัก

Mini-hub จะดำเนินการเสมือนเป็นสาขาย่อย หรือเป็น อุทยานเทคโนโลยีขั้นกลางที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจที่แตกต่าง ออกจาก Research Triangle Regional Park-RTP ซึ่งมีสถานะเป็น Central Hub โดยจะดำเนินการในพื้นที่ที่มีค่าเช่าไม่สูงนัก แต่ สามารถเข้าถึงแรงงานได้อย่างเหมาะสม โดยมีการจัดเตรียม สิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะและสามารถเชื่อมโยง/สนับสนุน Main/Central Hub ได้ ได้แก่ ศูนย์บ่มเพาะ และศูนย์เร่งรัดการ เติบโต ห้องปฏิบัติการวิจัย/ทดสอบ การเสริมสร้างศักยภาพด้าน IT ระดับก้าวหน้า ห้องประชุมสัมมนา และการให้บริการ เฉพาะด้าน ได้แก่ การอบรมแรงงานที่เฉพาะเจาะจง การส่งเสริมการส่งออก/การตลาด การทบทวนกฎระเบียบ การช่วยเหลือการทำธุรกิจ

Mini-hub จัดเป็นทรัพยากรของภูมิภาค มิใช่เครื่องมือ การพัฒนาเศรษฐกิจสำหรับมณฑลหนึ่งๆ สามารถนำมาซึ่ง ผลตอบแทนตามที่คาดหวัง เนื่องจากเป็นความพยายามร่วม กันระหว่างมณฑล รัฐ Research Triangle Regional Park และ ที่ปรึกษา ซึ่งเมื่อพัฒนาให้มีรูปแบบที่เหมาะสมจะช่วย สนับสนุนให้เกิดคลัสเตอร์ใหม่ๆ และยังสามารถกระจายสู่ พื้นที่ต่างๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว

ทั้งนี้ สิทธิประโยชน์ที่ธุรกิจจะได้รับ คือ เรื่องภาษี โดยเฉพาะในเขตที่ห่างไกลที่สุดหรือเขตที่มีระดับความเจริญต่ำสุด (Lowest Tier) มุ่งเน้นเฉพาะคลัสเตอร์ที่เป็นนโยบายของรัฐ อันจะนำมาซึ่งเงินทุนจากรัฐหรือจากมูลนิธิต่างๆ ทั้งนี้ ความสำเร็จของ Mini-hub จะสร้างให้เกิดความต้องการอุทยาน อุตสาหกรรม ซึ่ง Regional Triangle Park คือตัวอย่างของ ความสำเร็จดังกล่าว

การขับเคลื่อน

Mini-hub ต้องได้รับการยอมรับจากมณฑลในประเด็น ต่างๆ ทั้งแนวทางการบริหารจัดการ การคัดเลือก อุทยานอุตสาหกรรมเป้าหมายและทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม การตัดสินใจในเรื่องสิทธิประโยชน์ และการส่งเสริม การจัดหาแหล่ง การเงินและสิ่งจูงใจที่จำเป็น

ตัวอย่างความสำเร็จ

Vance-Granville จัดเป็นตัวอย่างความสำเร็จโดยเป็นที่ ตั้งที่แรกของ Min-hub มีเนื้อที่ 1,000 เอเคอร์ ตั้งอยู่ใกล้กับ วิทยาลัยชุมชน Vance-Granville บริหารงานและเป็นเจ้าของ โดยนิติบุคคลที่ไม่มุ่งหวังผลกำไร และมีคณะกรรมการบริหาร ที่ประกอบด้วยผู้แทนจากแต่ละมณฑลซึ่งมีความเชี่ยวชาญ ในสาขาต่างๆ โดยงบประมาณของ Vance-Granville ได้รับจาก การที่แต่ละมณฑลร่วมแบ่งปันรายได้และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตามยังคงมีงานที่ต้องดำเนินการต่อไปคือ การ นำแนวคิดคลัสเตอร์สู่การปฏิบัติ ซึ่งจะต้องพิจารณาว่าธุรกิจ อะไรที่เป็นเป้าหมาย และอะไรที่ไม่ใช่ และอะไรที่เป็นความ จำเป็นทั้งในเรื่องแรงงาน โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และสิทธิประโยชน์ และการจัดหาแรงงาน และอุปสงค์

ข้อสังเกตที่ได้รับจากกรณีศึกษาทั้งสอง ดังกล่าว

1. แนวคิดการจัดตั้ง Mini-hub ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับแต่ละกรณี แต่ละพื้นที่ และสภาพภูมิศาสตร์ แนวคิดดังกล่าวเปรียบเสมือนการวางแผนพัฒนาชุมชน ควบคู่ไปกับการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ (Real Estate) ที่เน้นการพึ่งตนเอง ลดการอพยพแรงงาน แก้ไขปัญหาความ

ยากจน ซึ่งอาจนำมาประยุกต์กับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย

2. โครงการ Mini-hub ของมณีสรรพคุณหรือไรโรน่า สหรัฐฯ มีข้อเสนอใหม่ หากแต่เป็นตัวอย่างสำคัญเรื่องวิธีปฏิบัติ เฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นส่วนหนึ่งของคลัสเตอร์อุตสาหกรรม โดยมีประเด็นที่สำคัญคือ ต้องได้รับการยอมรับจากมณฑล นอกจากนี้ ยังเป็นตัวอย่างในการสร้างโอกาสให้ผู้จัดการ นักวิทยาศาสตร์ และวิศวกร ได้มีโอกาสทำงาน และแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์ร่วมกัน เนื่องจากแต่ละ Mini-hub จะมีสาขาของมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ด้วย

3. จากการที่ Michael Porter ได้ให้คำแนะนำเรื่องคลัสเตอร์ระดับภูมิภาค 4 สาขา ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่มีประโยชน์ที่ได้ส่งเสริมให้คนจำนวนมากเข้ามามีส่วนร่วมและปรับปรุงข้อมูล ดังนั้น ผลการศึกษาต่างๆ ควรต้องได้รับการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยเพื่อนำมาใช้ให้เกิดผล และต้องจัดประกายให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย มีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ

4. แนวทางสำคัญในการพัฒนาคลัสเตอร์ คือ ต้องหาศักยภาพที่ประเทศมีอยู่ให้พบ พิจารณาว่าเราอยู่ตรงไหนเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ และนำศักยภาพนั้นๆ มาบ่มเพาะ ค้นหาตลาดการ/แนวทางที่เหมาะสม พร้อมไปกับการมองไปในอนาคต/มองไปข้างหน้า

5. ในประเด็นเรื่องการจัดการกับปัญหาขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ หรือการที่แรงงานอพยพไปทำงานในชุมชนอื่นๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องค้นหาสาเหตุก่อน เช่น ในพื้นที่อาจไม่มีงานให้ทำเพียงพอ ทั้งนี้ กรณีของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนาได้แก้ปัญหาด้วยการสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมทักษะแรงงานที่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นกลาง และเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) ที่สอดคล้องกับความต้องการและการคาดการณ์ในการสร้างงานใหม่ๆ ของอุตสาหกรรมในพื้นที่ โดยได้รับเงินสนับสนุนจากมูลนิธิโนมณฑล

บทสรุป

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจของมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา สหรัฐอเมริกา เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการผลักดันแนวคิดการพัฒนาคลัสเตอร์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับอุตสาหกรรม เฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ ผลักดันให้อุตสาหกรรมที่ตกลงกันแล้วว่าจะเป็นเป้าหมายในนโยบายของรัฐ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและเติบโตอย่างก้าวกระโดด ด้วยการจัดเตรียมสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ไม่ว่าจะเป็น สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก การอบรม และการให้ความช่วยเหลือในการทำธุรกิจแบบจำเพาะ ตลอดจนการให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษี ซึ่งช่วยให้เกิดการตระหนักว่า ภาครัฐจะต้องมีความชัดเจนในเรื่องของอุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยการคัดเลือกจะต้องใช้ทั้งการวิเคราะห์เชิงเทคนิค และต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้เกี่ยวข้องซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญมาก อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานพัฒนาคลัสเตอร์ในแต่ละพื้นที่ต้องมีความจำเพาะเจาะจงและมีข้อมูลเฉพาะ เพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของคนและสภาวะของพื้นที่นั้นๆ

♦♦♦♦♦

การติดตามผลการดำเนินงานภายใต้กรอบการประชุม นายกรัฐมนตรีกับภาคเอกชนในส่วนภูมิภาค

1. บทนำ

การพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล ทุกยุคทุกสมัย รัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร จึงได้มีนโยบายที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคเอกชนในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูและการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง คณะรัฐมนตรีในคราวประชุม เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2545 จึงได้มีมติให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รับไปดำเนินการจัดให้มีการประชุมระหว่างนายกรัฐมนตรีกับภาคเอกชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนไทย โดยใช้กระบวนการประสานงานในการสนับสนุนและนำภาคเอกชนในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชน รวมทั้งการฟื้นฟูและการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและ

บริการของประเทศอย่างเป็นระบบ อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ

และเมื่อความร่วมมือภายใต้เวทีการประชุมนายกรัฐมนตรีกับภาคเอกชนในส่วนกลางได้ประสบความสำเร็จระดับหนึ่งแล้ว รัฐบาลจึงได้มีนโยบายขยายความร่วมมือระหว่างสองฝ่ายไปสู่ภูมิภาค โดยได้ให้มีการจัดประชุมนายกรัฐมนตรีกับภาคเอกชนในส่วนภูมิภาคควบคู่ไปกับการประชุมคณะรัฐมนตรีนอกพื้นที่ ซึ่งจากผลการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในเวทีการประชุมนายกรัฐมนตรีกับภาคเอกชนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2545 ต่อเนื่องถึงปี 2548 ได้ก่อให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาและร่วมพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยพร้อมกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและส่งผลกระทบในเชิงบวกทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติ

2. ผลการดำเนินงาน

♦ สำนักงานฯ ได้ร่วมกับภาคเอกชนทั้งในส่วนกลาง และในพื้นที่ ได้แก่ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย และสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รวมทั้งองค์กรเอกชนในพื้นที่ ดำเนินการจัดการประชุมนายกรัฐมนตรีกับภาคเอกชนในส่วนภูมิภาคตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2548 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2549 รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 ครั้ง ได้แก่ ❶ กลุ่ม 8 จังหวัดล้านนา ณ จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน พะเยา แพร่ และน่าน ❷ กลุ่ม 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย จันทบุรี ชลบุรี ตราด และระยอง ❸ กลุ่ม 3 จังหวัดอันดามัน ณ จังหวัดพังงา ประกอบด้วย ภูเก็ต พังงา และกระบี่ ❹ กลุ่ม 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ณ จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย กาฬสินธุ์ นครพนม มุกดาหาร และสกลนคร (2) ❺ กลุ่ม 4 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มที่ 2 ณ จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร และอุทัยธานี ❻ กลุ่ม 5 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มที่ 1 ณ จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย ตาก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และอุดรธานี ❼ กลุ่ม 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ณ จังหวัดเลย ประกอบด้วย หนองคาย หนองบัวลำภู เลย และอุดรธานี (1) และ ❽ กลุ่ม 8 จังหวัดล้านนา ครั้งที่ 2 ณ จังหวัดเชียงใหม่

♦ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ภายใต้การประชุมนายกรัฐมนตรีกับภาคเอกชนในส่วน

ภูมิภาคได้จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้มีการพิจารณาเรื่องต่างๆ ที่ภาคเอกชนเสนอ และมีมติรวมจำนวน 52 ประเด็นใหญ่ 108 ประเด็นย่อย โดยประเด็นที่ภาคเอกชนเสนอเป็นการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาในการประกอบธุรกิจทั้งในด้านการพัฒนาภาคเกษตร อุตสาหกรรม การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว พลังงาน ระบบโลจิสติกส์ แรงงาน โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก การฟื้นฟูผลกระทบจากสึนามิ และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน นับได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศในระดับภูมิภาค ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานให้คณะรัฐมนตรีทราบทุกๆ 6 เดือน โดยมีสำนักงานฯ เป็นผู้รวบรวม ซึ่งผลการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่

2.1 การฟื้นฟูผลกระทบจากสึนามิ (Tsunami)

♦ ผลกระทบอย่างรุนแรงจากธรณีพิบัติภัยสึนามิ มีความหลากหลายทั้งในแง่ของเวลาและพื้นที่ โดยเฉพาะความหายนะอันรุนแรงตามชายฝั่งอันดามัน ได้แก่ บ้านน้ำเค็ม

กลุ่มจังหวัด	วันที่ ครม. มีมติอนุมัติ	เรื่องที่ยื่นมัติ	
		ประเด็นใหญ่	ประเด็นย่อย
กลุ่ม 8 จังหวัดล้านนา (ครั้งที่ 1)	14 มิ.ย. 48	10	10
กลุ่ม 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2 ส.ค. 48	7	14
กลุ่ม 3 จังหวัดอันดามัน	6 ก.ย. 48	9	26
กลุ่ม 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (2)	4 ต.ค. 48	5	13
กลุ่ม 4 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มที่ 2	1 พ.ย. 48	4	8
กลุ่ม 5 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มที่ 1	20 ธ.ค. 48	4	9
กลุ่ม 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (1)	10 ม.ค. 49	5	12
กลุ่ม 8 จังหวัดล้านนา (ครั้งที่ 2)	7 ก.พ. 49	8	16
รวม		52	108

เกาะพีพี เกาะลันตา และภูเก็ต จำเป็นจะต้องมีกระบวนการฟื้นฟูช่วยเหลือต่างๆ ภาคเอกชนใน 3 จังหวัดอันดามัน ได้แก่ ภูเก็ต พังงา และกระบี่ จึงได้ขอให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาดังกล่าวในส่วนของการจัดการและการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในกลุ่ม 3 จังหวัดอันดามัน เพื่ออำนวยความสะดวกต่อผู้ประกอบการในพื้นที่กลุ่มจังหวัด ทั้งยังเสริมสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว อันจะทำให้เกิดการฟื้นฟูเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดอันดามัน

1) การแก้ไขปัญหาเร่งด่วน รัฐบาลได้ดำเนินการจัดงานระลอกครบรอบ 1 ปี ธรณีพิบัติภัยสึนามิ เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2548 จัดพิธีรำลึกเหตุการณ์ฯ 7 จุดรอบบริเวณชายหาดอันดามัน โดยมีสื่อมวลชนประมาณ 1,200 คน และญาติผู้เสียชีวิตทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้าร่วมงานจำนวนมาก นอกจากนี้ ได้มีการจัดตั้งหอเตือนภัยบริเวณชายหาด 3 จังหวัดอันดามัน คือ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา และจังหวัดกระบี่ แล้วเสร็จแล้ว จำนวน 47 จุด และได้ขยายขอบเขตการเตือนในพื้นที่ที่เหมาะสมต่อไป

2) ระยะยาว กระทรวงการคลังได้จัดทำแผนพัฒนาอนุภูมิภาคอันดามันที่ได้รับผลกระทบจากธรณีพิบัติภัยใต้ความช่วยเหลือทางวิชาการจากธนาคารพัฒนาเอเชีย โดยคาดว่าจะผลของการปฏิบัติตามแผนฯ จะทำให้การท่องเที่ยวมีการขยายตัวในอัตราที่เหมาะสม และทำให้ภูมิภาคอันดามันมีชื่อเสียงระดับชาติสำหรับการพักผ่อน ทำงาน และท่องเที่ยว ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ดี ปลอดภัยและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

2.2 ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นประเด็นที่ภาคเอกชนขอรับการสนับสนุนมากที่สุดในทุกกลุ่มจังหวัด โดยมีเป้าประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกทั้งด้านการผลิต การบริการ และการท่องเที่ยว รวมทั้งเพื่อเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มจังหวัดด้วย ซึ่งผลการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวมีความล่าช้ากว่าเรื่องอื่นๆ มาก เนื่องจากต้องมีการศึกษารายละเอียดของโครงการก่อนที่จะดำเนินโครงการ ซึ่งมีขั้นตอนและใช้เวลาค่อนข้างมาก ส่งผลให้การดำเนินงานส่วนใหญ่อยู่ในขั้นตอนการศึกษาความเป็นไปได้และยังไม่เป็นรูปธรรมตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม สำนักงานฯ ได้ร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานในประเด็นต่างๆ สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ ดังนี้

1) การพัฒนาระบบขนส่งทางบก ได้ดำเนินการก่อสร้าง/ปรับปรุงถนนและรางรถไฟ อาทิ (1) การก่อสร้างขยายทางหลวงหมายเลข 4 ช่วง กระบี่-อ่าวลึก ตอน 1 ระยะทาง 22.85 กิโลเมตร โดยกรมทางหลวงได้รับงบประมาณปี 2549 จำนวน 398 ล้านบาท ขณะนี้อยู่ระหว่างการสำรวจและออกแบบ (2) การพัฒนาถนนในจังหวัดน่าน และพะเยา โดยกรมทางหลวง อยู่ระหว่างการศึกษาคูหาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ วิศวกรรม และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ในถนน 2 สาย ได้แก่ ถนนสาย 1080 บ้านปอน-ปางทก-ห้วยโก้น ซึ่งเชื่อมต่อกับ สป.ป.ลาว ระยะทางประมาณ 32 กม. และถนนสาย 1026-1339 อ.นาหมื่น จ.น่าน - อ.น้ำปาด จ.อุดรธานี ระยะทาง 80 กม. (3) การปรับปรุงถนนเชื่อมเข้าสู่ท่าเรือแหลมฉบัง - มาบตาพุด ได้รับงบประมาณสำหรับการก่อสร้างเพิ่มช่องจราจรทางหลวงหมายเลข 7 เป็น 8 ช่องจราจร ในช่วงชลบุรี-พัทยา รวมแนวทางใหม่เข้าพัทยา ระยะทางประมาณ 51 กม. ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการขออนุมัติรับราคา (4) ก่อสร้างทางรถไฟรางคู่ โดยในปี 2549 การรถไฟแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการก่อสร้างทางรถไฟรางคู่ช่วงฉะเชิงเทรา-ศรีราชา-แหลมฉบัง ระยะทาง 79 กม. (5) การก่อสร้าง Truck Terminal โดยกรมการขนส่งทางบก อยู่ระหว่างดำเนินการของบประมาณปี 2550 วงเงิน 21.32 ล้านบาท เพื่อดำเนินโครงการศึกษาความเหมาะสมในการก่อสร้างสถานีขนส่งสินค้าในเมืองหลัก

2) การพัฒนาระบบขนส่งทางน้ำ กรมขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ได้ดำเนินการ (1) ส่งเสริมการขนส่งทางน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา โดยได้ว่าจ้างมหาวิทยาลัยขอนแก่นดำเนินการศึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ วิศวกรรม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสำรวจออกแบบเพื่อก่อสร้างสถานีขนส่งทางลำน้ำ เพื่อการประหยัดพลังงาน ขณะนี้มีความก้าวหน้า ร้อยละ 50 (2) การก่อสร้างท่าเรืออเนกประสงค์คลองใหญ่ จ. ตรวดี ได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาสำรวจและออกแบบ กำหนดแล้วเสร็จเดือนเมษายน 2549 รวมทั้งศึกษาความต้องการบริการขนส่งสินค้าประเภทผักผลไม้ ด้วยเรือความเร็วสูง เพื่อขยายการส่งออกทางทะเลทางด้านเหนือและด้านใต้ของประเทศ และ (3) การก่อสร้างท่าเรือขนาดเล็ก ได้ลงนามในสัญญาจ้างกับบริษัทพอร์ท แอนด์ มาร์ีน คอร์ปอเรชั่น จำกัด เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2548 เพื่อก่อสร้างท่าเรือขนาดเล็ก ระยะที่ 1 ที่บ้านบางบัว และบ้านสลักเพชร

กึ่ง อ. เกาะช้าง จ. ตราด วงเงิน 98.44 ล้านบาท ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการ

3) การสนับสนุนด้านการค้า ได้ดำเนินการ (1) จัดตั้งศูนย์ประชุมและแสดงสินค้า ที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา ให้ออกแบบแล้วเสร็จเดือนมีนาคม 2549 และคาดว่าโครงการจะแล้วเสร็จภายในเดือนกันยายน 2550 (2) จัดตั้งศูนย์ประชุมและแสดงสินค้าในจังหวัดภูเก็ต โดยคณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2548 เห็นชอบโครงการพัฒนาอ่าวภูเก็ต ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 2 ส่วนคือการสร้างศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติและการพัฒนา Marina และได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรีเลขที่ 10-2549 ลงวันที่ 13 มกราคม 2549 ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะเพื่อกำกับดูแล ประสานงาน และบริหารโครงการ

4) การจัดหาสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้ดำเนินการ (1) แก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภคและอุตสาหกรรมในกลุ่ม 4 จังหวัดภาคตะวันออก โดยกรมทรัพยากรน้ำบาดาลสามารถเจาะบ่อน้ำบาดาลพร้อมติดตั้งเครื่องสูบน้ำขึ้นมาใช้ได้วันละ 206,198 ลูกบาศก์เมตร สำหรับการแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำทั้งระบบอยู่ระหว่างดำเนินการศึกษาโครงการจัดทำแผนหลักการผันน้ำจากเขื่อนสตรึงน้ำมาใช้ในภาคตะวันออก (2) การลงทุนเพื่อเพิ่มแรงดันไฟฟ้าและพัฒนาระบบ Switching โดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค กำหนดแผนงานการก่อสร้างสถานีไฟฟ้าในพื้นที่ 4 กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 18 แห่ง ในปีงบประมาณ 2549 รวมทั้งมีแผนงานในการดำเนินการก่อสร้างระบบไฟฟ้าในพื้นที่ดังกล่าว

2.3 ด้านความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน มีการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ในกลุ่มจังหวัดที่อยู่บริเวณชายแดนในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน โดยมีการดำเนินงานที่สำคัญในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้ดำเนินการ (1) การใช้ประโยชน์ท่าอากาศยานสุวรรณเขต โดย JICA ได้ดำเนินการศึกษาการใช้ประโยชน์ร่วมกันในสนามบินสุวรรณเขต แล้วเสร็จเมื่อเดือนพฤษภาคม 2549 และจะจัดให้มีการประชุมสามฝ่ายระหว่างไทย-ลาว-ญี่ปุ่น เพื่อพิจารณาผลการศึกษาและหารือแนวทางการดำเนินการในระยะต่อไป (2) การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 ที่จังหวัดนครพนม โดยที่ประชุมร่วมไทย-ลาว ได้เห็นชอบร่วมกันในการก่อสร้างสะพานระหว่างจังหวัดนครพนมและแขวงคำม่วน ณ บริเวณบ้านห้อมของฝั่งไทย และบ้านวินใต้ของฝั่งลาว (3) การเชื่อม

ทางรถไฟไทย-จีน ได้มีการว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา จัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการก่อสร้างทางรถไฟสายเด่นชัย-พะเยา-เชียงราย ให้แล้วเสร็จภายในเดือนมิถุนายน 2549

2) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้ดำเนินการ (1) ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศเพื่อนบ้าน โดยนักศึกษาประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเป็นผู้ได้รับทุนการศึกษาในประเทศไทย สามารถดำเนินการขอวีซ่าประเภท F ซึ่งตรวจลงตราอนุญาตให้สามารถอยู่ในประเทศไทยได้ในสามเดือนแรก แต่ถ้าประสงค์จะอยู่ศึกษาต่อก็สามารถขอขยายเวลาได้ถึง 2 ปี และ (2) การพัฒนาสถาบันการศึกษาในพื้นที่และสนับสนุนทุนการศึกษาเพื่อรองรับนักเรียนประเทศเพื่อนบ้านโดยสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศได้ให้ทุนการศึกษาแก่ประเทศเพื่อนบ้าน และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินโครงการพัฒนาเมืองคู่แฝด (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต) ซึ่งเป็นโครงการที่สนับสนุนด้านการศึกษาระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

3) ด้านการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้ดำเนินการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวไทย-จีน โดยมีการลงนามบันทึกข้อตกลงเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างไทย-จีน (Agreed Record of the 2nd Meeting of Joint Committee on Trade, Investment and Economic Cooperation) ในวันที่ 22 กันยายน 2548 ณ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ชาวจีนเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยในปี 2006 ไม่ต่ำกว่า 1 ล้านคน และทางการเงินอนุญาตให้ไทยเปิดสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวที่นครเชียงใหม่เพิ่มเติม

4) ด้านการค้า ได้ดำเนินการสร้างศูนย์กระจายสินค้าที่มุกดาหาร โดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย อยู่ระหว่างดำเนินการศึกษาความเหมาะสมในการจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าในมุกดาหารเพื่อเชื่อมโยงการพัฒนา กับเขตเศรษฐกิจสะหวันเขต และได้มีการร่วมลงนามความตกลงการขนส่งข้ามพรมแดนระหว่าง 6 ประเทศ GMS

2.4 ด้านการพัฒนาภาคเศรษฐกิจรายสาขา

1) ด้านการท่องเที่ยว ได้ดำเนินการ (1) ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลก โดยในปี 2548 การกีฬาแห่งประเทศไทย ได้จัดการแข่งขัน Phuket King's Cup Regatta 2006 ณ จังหวัดภูเก็ต Andaman's Cup Regatta 2006 ณ จังหวัดพังงา และการแข่งขันจักรยานนานาชาติ ณ จังหวัดกระบี่ สำหรับในปี 2549 มีแผนจัดการแข่งขันกีฬา ณ จังหวัดภูเก็ต อาทิ การแข่งขันวอลเลย์บอลชายหาดหญิง “เวิร์ลทัวร์” ระหว่างวันที่

8-12 พฤศจิกายน 2549 การแข่งขันบาสเกตบอลหญิงชิงชนะเลิศแห่งอาเซียน ช่วงเดือนสิงหาคม 2549 และ การแข่งขันกีฬานานาชาติชิงแชมป์โลก ครั้งที่ 13 ระหว่างวันที่ 18-26 พฤศจิกายน 2549 (2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยกรมทรัพยากรธรณี ได้ดำเนินการสำรวจแหล่งซากดึกดำบรรพ์ในเขต จ.กาฬสินธุ์ นครพนม มุกดาหาร และสำรวจรายละเอียดแหล่งปลากุณน้ำจืด เพื่อออกแบบเป็นพิพิธภัณฑ์ปลาแห่งแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งอยู่ระหว่างการพัฒนาแหล่งขุดค้นพบไดโนเสาร์ภูพาน้ำ เพื่อให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีการสร้างเป็นเรื่องราวการย้อนรอยไดโนเสาร์ (3) การพัฒนาบึงบอระเพ็ดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาบึงบอระเพ็ดเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนร่วมกับองค์การการท่องเที่ยวโลก ซึ่งได้ส่งผู้เชี่ยวชาญมาศึกษาข้อมูลบึงบอระเพ็ดและได้จัดส่งรายงานการศึกษา มาให้กระทรวงท่องเที่ยวฯ แล้ว นอกจากนี้ได้ว่าจ้างมหาวิทยาลัยรังสิต ศึกษาออกแบบการพัฒนาบึงบอระเพ็ด ในรูปแบบ Animation Virtual Reality กำหนดแล้วเสร็จภายในมิถุนายน 2549

2) ด้านพลังงาน ได้ดำเนินการ (1) ศึกษาเกี่ยวกับการนำสินค้าและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้เป็นพลังงานทดแทน โดยกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน ได้ประเมินศักยภาพชีวมวลในกลุ่ม 4 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ข้าว อ้อย ข้าวโพด และมันสำปะหลัง มีศักยภาพในการนำชีวมวลมาผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้าได้รวมทั้งสิ้น 733 เมกะวัตต์ ซึ่งปัจจุบันได้มีการนำแกลบและกากอ้อยมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในโรงไฟฟ้า 6 แห่ง คิดเป็นกำลังผลิตรวม 165.88 เมกะวัตต์ ส่วนชีวมวลอื่นๆ เช่น ฟางข้าว ใบอ้อย ชังข้าวโพด และเหง้ามันสำปะหลัง จะมีปัญหาในการจัดการเก็บรวบรวมและมีต้นทุนในการเปลี่ยนเป็นเชื้อเพลิงค่อนข้างสูง จะต้องใช้งบประมาณในการศึกษารายละเอียดเป็นเฉพาะกรณี (2) การเปรียบเทียบต้นทุนการใช้ปาล์มเป็นพลังงานกับการใช้บริโศ โดย สศช. ได้ดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนการใช้น้ำมันปาล์มเป็นพลังงานกับการใช้บริโศ และต้นทุนการนำเข้าน้ำมันปาล์มดิบในกรณีที่น้ำมันปาล์มในประเทศไม่เพียงพอ ขณะนี้อยู่ระหว่างปรับปรุงแก้ไขรายงานขั้นสุดท้าย (3) การพัฒนาฐานการผลิตไบโอดีเซล โดยจังหวัดกระบี่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจังหวัดแบบบูรณาการประจำปี 2549 จำนวน 18 ล้านบาท ให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ร่วมกับชุมชนสหกรณ์ผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน

จังหวัดกระบี่ ดำเนินการก่อสร้างโรงงานซึ่งมีกำลังการผลิตไบโอดีเซล 10,000 ลิตร/วัน นอกจากนี้ บริษัท ส่งเสริมธุรกิจเกษตรกรไทย จำกัด (สท.) ได้ประสานความร่วมมือกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในการสนับสนุนฐานการผลิตไบโอดีเซล จังหวัดกระบี่ โดย ธ.ก.ส. จะเป็นผู้ดำเนินการให้สินเชื่อเพื่อการผลิตแก่เกษตรกรโดยตรง ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างที่ ธ.ก.ส. ดำเนินการนำเสนอโครงการฯ ให้คณะกรรมการธนาคารพิจารณา ในส่วนของ สท. จะดำเนินการสนับสนุนฐานการผลิตไบโอดีเซลเกี่ยวกับการแปรรูปและการตลาด

3) ด้านอุตสาหกรรม ได้ดำเนินโครงการจันทบุรีนครอัญมณี โดยจัดงานเปิดโลกอัญมณีและของดีเมืองจันทบุรี ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 8-12 ธันวาคม 2548 เพื่อประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ให้จันทบุรีเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการพลอย มีการแต่งตั้งคณะทำงานด้านพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับ และคณะทำงานบูรณาการในการจัดระเบียบการค้าอัญมณีและเครื่องประดับ นอกจากนี้ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานได้ดำเนินการอบรมและทดสอบฝีมือแรงงานด้านอัญมณีและเครื่องประดับ

4) ด้านการเกษตร ได้ดำเนินการ (1) การจัดหาสถานที่ตั้งกรมการข้าว โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ทำการศึกษาพบว่า พื้นที่บริเวณมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ มีความเหมาะสมในการจัดตั้งกรมการข้าวมากกว่าจังหวัดนครสวรรค์ เนื่องจากช่วยให้เกิดการประหยัดงบประมาณ และสะดวกต่อการประสานงานกับส่วนราชการอื่น รวมทั้งการบริการประชาชนและเกษตรกร (2) การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีแผนการเร่งรัดให้สำนักงานวิจัยการแปรรูปข้าวให้มีความหลากหลายมากขึ้น และอยู่ระหว่างดำเนินการศึกษาปริมาณธาตุเหล็กในข้าวพันธุ์ต่างๆ รวมทั้งการปรับปรุงพันธุ์ข้าวให้มีธาตุเหล็กสูง (3) ดำเนินการแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรในกลุ่ม 4 จังหวัดภาคตะวันออก โดยสำนักงานจัดงานจังหวัดจันทบุรี ระยอง ชลบุรี ได้พิจารณาอนุญาตให้จ้างแรงงานต่างด้าวในภาคการเกษตร จำนวน 11,845 คน และ (4) การทำประกันภัยทางการเกษตร โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร อยู่ระหว่างทบทวนและหาแนวทางในการดำเนินการตามร่าง พ.ร.บ. ประกันภัยทางการเกษตร โดยทดลองทำโครงการนำร่องประกันภัยในรูปแบบใหม่

3. บทสรุปและแนวทางการดำเนินงานในอนาคต

- ♦ การประชุมระหว่างนายกรัฐมนตรีกับภาค

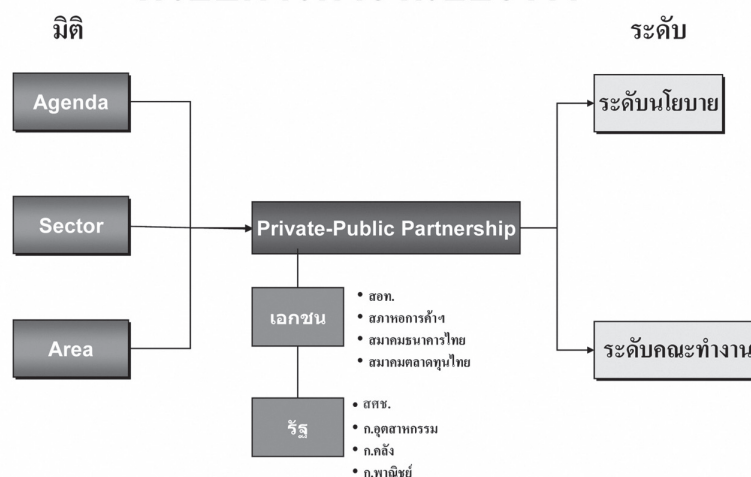

เอกชนในส่วนภูมิภาคที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาธุรกิจของภาคเอกชนเป็นอย่างมาก โดยเวทีดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนนำเสนอปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งยุทธศาสตร์ในการพัฒนาภาคธุรกิจต่อนายกรัฐมนตรีโดยตรง ซึ่งได้นำไปสู่การผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดดำเนินการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคได้อย่างเป็นรูปธรรมและตรงกับความต้องการของภาคเอกชนในพื้นที่มากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นโอกาสในการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน รวมทั้งภาคีการพัฒนาต่างๆ อาทิ สถาบันการศึกษา/มหาวิทยาลัย ตลอดจนเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงการผลิตและบริการในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) มากขึ้น และนำไปสู่การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป ซึ่งจากการติดตามความก้าวหน้าของผลการดำเนินงานตามมติที่ประมุขนายกรัฐมนตรีกับภาคเอกชนในส่วนภูมิภาคที่ผ่านมา ในภาพรวมนับว่ามีความก้าวหน้าค่อนข้างมาก กล่าวคือมีการดำเนินการทุกโครงการ

♦ อย่างไรก็ตาม กระบวนการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในภูมิภาคยังขาดความเชื่อมโยงที่เป็นรูปธรรมในการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งข้อเสนอของภาคเอกชนในบางครั้งยังขาดการบูรณาการไม่ได้สะท้อนถึงปัญหาที่แท้จริงอย่างครบถ้วน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาของกลุ่มจังหวัดและประเทศ ขณะเดียวกันรัฐบาลได้มุ่งเน้นการผลักดันให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการที่ผลิตในประเทศไทยให้สูงขึ้น บนฐานความรู้และความเป็นไทย โดยใช้กระบวนการพัฒนาคัลสเตอร์และห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) สนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพการผลิต โดยเฉพาะระดับวิสาหกิจซึ่งจะเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ และจากสถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน รวมทั้งปัจจัยเสี่ยงจากภายนอก อาทิ อัตราแลกเปลี่ยน ราคาน้ำมัน และอัตราเงินเฟ้อ เป็นต้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจสำคัญของประเทศ ภาครัฐบาลจึงได้ร่วมมือกับภาคเอกชน ได้แก่ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย จัดตั้ง Public-Private Partnership (PPP Dialogue) ขึ้นทั้งระดับนโยบายและระดับคณะทำงาน เพื่อเป็นกลไกความร่วมมือในการผลักดันการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์โดยจะเริ่มต้นจากการพัฒนา SME ซึ่งครอบคลุมทั้งในระดับชุมชน มุ่งเน้นการยกระดับธุรกิจสู่สากล โดยการสร้างความรู้ในการจัดการธุรกิจ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน สร้างความรู้เพื่อต่อยอดการสนับสนุนการรักษาตลาดเดิมและหาตลาดใหม่ เป็นต้น

♦♦♦♦♦

กรอบการทำงานของ PPP

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานผลการดำเนินงานตามมติการประมุขนายกรัฐมนตรีกับภาคเอกชน ปี 2548

การติดตามประเมินผลการจัดทำ เขตการค้าเสรี (FTA) ระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้า

1. บทนำ

กระแสการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันได้เปลี่ยนจากการเจรจาการค้าเสรีแบบพหุภาคีภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ไปเป็นการเจรจาการค้าเสรีแบบทวิภาคี (bilateral Free Trade Area: FTA) มากขึ้น เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่างๆ เช่น การก่อการร้าย โรคไข้หวัดนก รวมถึงการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ ในขณะที่การเจรจาการค้าพหุภาคีใน WTO ไม่มีท่าทีจะสรุปได้ จึงทำให้หลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยหันมาใช้ยุทธศาสตร์การจัดทำเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเปิดเขตการค้าแบบสองฝ่ายมากขึ้น จนเป็นกระแสไปทั่วโลก ดังนั้น FTA จึงกลายเป็นเครื่องมือเชิงกฎหมายที่ทำกับประเทศตั้งแต่สองประเทศขึ้นไป เจรจากกลงในการยกเลิก

และ/หรือ ลดสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าเสรีด้านสินค้าและบริการ และการไหลของการลงทุน ทำให้แต่ละประเทศที่ทำข้อตกลงกันเป็นอิสระจากนโยบายการค้าที่มีต่อประเทศที่สาม

การเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีระดับทวิภาคี เป็นนโยบายเชิงรุกอย่างหนึ่งของรัฐบาลไทยที่ต้องการเพิ่มพันธมิตรและขยายตลาดการค้าเพิ่มขึ้น โดยประเทศไทยได้ลงนามความตกลงการค้าเสรีกับประเทศคู่ค้าหลักไปแล้ว 4 ประเทศ คือ จีน อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ และยังมีอีกหลายประเทศที่กำลังอยู่ในขั้นตอนต่างๆ ของ FTA เช่น ข้อตกลง การเจรจา หรือริเริ่ม เป็นต้น สำหรับสี่ประเทศดังกล่าวที่ได้ดำเนินการไปแล้ว จึงควรมีการติดตามประเมินผลเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงาน ท่าทีของไทยในการเจรจาเวทีระหว่างประเทศ และเตรียมพร้อมสำหรับการทำ FTA ในอนาคตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพต่อไป

2. กรอบแนวคิดและวิธีการประเมินผล FTA

เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า การเปิดเสรีมากขึ้นส่งผลทางพลวัตต่อขนาดทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค การกระจาย (Spillover) ทางเทคโนโลยี ความชำนาญ และการลงทุนเพิ่มขึ้น ในฐานะที่ประเทศไทยพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศเป็นแหล่งสำคัญของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การประเมินผล FTA ในที่นี้จะอยู่บนพื้นฐานของ 2 แนวคิด คือ แบบดั้งเดิมส่วนใหญ่จะเน้น**ความสามารถของประเทศ**ในทางการค้าระหว่างประเทศ ในรูปของ**ผลประโยชน์เชิงการค้า** (Trade Benefits) และแนวคิดที่เน้น**การพัฒนาที่ยั่งยืน** ซึ่งรวมถึงการกระจายผลประโยชน์จาก FTA ให้เกิดความสมดุลระหว่างผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง (โดยเฉพาะผู้ประกอบการและผู้บริโภค)

ดังนั้น วิธีการประเมินผลในที่นี้จะแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.1 ประเมินจาก**ผลประโยชน์เชิงการค้า** (Trade Benefits) **เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญที่จะทำให้ผู้มีหน้าที่ในการตัดสินใจรู้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง**

2.2 ประเมินจาก**ผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียในประเทศ** 2 กลุ่มหลักๆ คือ ผู้ประกอบการและผู้บริโภค ดังแผนภาพที่ 1

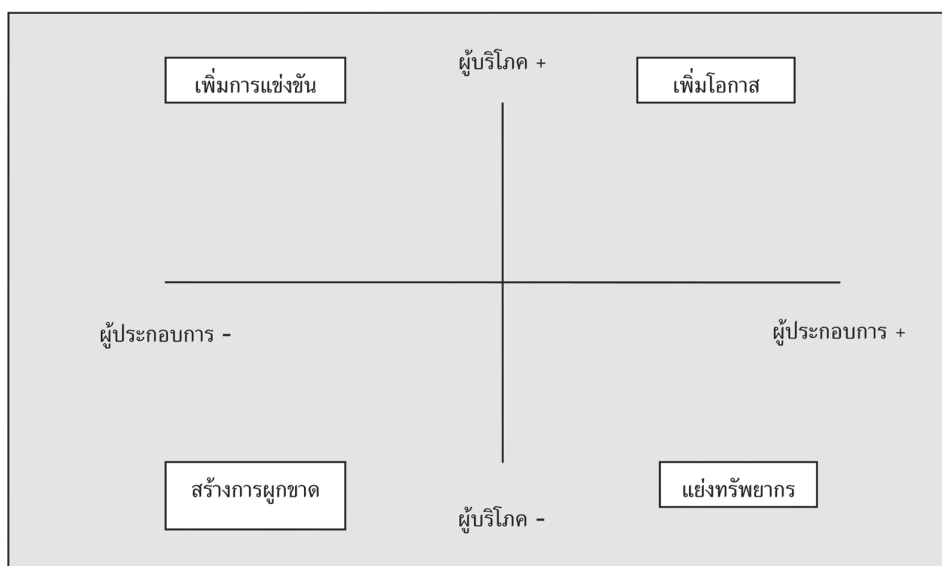

3. ภาพรวมของ FTA ที่ได้ดำเนินงาน (Implementation)

การเปิดเสรีการค้าสินค้าแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การเร่งลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest Program: EHP) ได้แก่ จีน และอินเดีย และการลดภาษีสินค้าทั่วไป ได้แก่ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ดังมีสรุปภาพรวม ดังนี้

3.1 FTA ไทย-จีน: เริ่มเปิดวันที่ 1 ตุลาคม 2546 ไทยและจีนได้ลงนามกรอบความตกลง FTA ภายใต้กรอบความตกลง ASEAN - จีน โดยดำเนินการร่วมกับจีนยกเลิกภาษีระหว่างกันก่อน (Early Harvest) เฉพาะผักและผลไม้ (พิกัด 07 และ 08 เท่านั้น) รายละเอียดการทำ FTA อาเซียนและจีนแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ตามตารางที่ 1

แผนภาพที่ 1: กรอบผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย

ที่มา : TDRI

ตารางที่ 1 : FTA ไทย-จีน และ อาเซียน – จีน

เริ่มลดภาษี	สินค้า	ระยะเวลา
1 ตุลาคม 2546 (เฉพาะไทยกับจีน)	ผัก-ผลไม้ (HS 07-08) ทุกรายการ	ลดเหลือ 0% ทันที ยกเว้นภาษีนอกโควตาของ หัวหอมใหญ่ กระเทียม มันฝรั่ง มะพร้าว ลำไยแห้ง ยังคงเดิมตาม WTO
1 มกราคม 2547	• สินค้าเกษตรใน HS 01-08 ได้แก่ สัตว์มีชีวิต เนื้อสัตว์ ปลา สัตว์น้ำ ผลิตภัณฑ์นม ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์อื่นๆ ต้นไม้ ดอกไม้ ผัก ผลไม้ พืชอื่นๆ • ถ่านหิน	ทยอยลดจนเหลือ 0% • อาเซียนเดิม^{1/} + จีน ภายใน 1 มกราคม 2549 • อาเซียนใหม่^{2/} ภายใน 1 มกราคม 2553
1 กรกฎาคม 2548	สินค้าอื่นๆ ที่เหลือทุกประเภท รวมทั้ง สินค้าอุตสาหกรรม	ทยอยลดจนเหลือ 0% • อาเซียนเดิม + จีน ภายใน 1 มกราคม 2553 • อาเซียนใหม่ ภายใน 1 มกราคม 2558

หมายเหตุ : ^{1/} อาเซียนเดิม ประกอบด้วย ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน

^{2/} อาเซียนใหม่ ประกอบด้วย พม่า กัมพูชา ลาว เวียดนาม

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

3.2 FTA ไทย-อินเดีย: เริ่มเปิดวันที่ 1 กันยายน 2547 โดยไทยและอินเดียได้ตกลงที่จะทยอยลดภาษีสินค้านรวม 82 รายการ เช่น เงาะ ลำไย มังคุด พุเรียน ข้าวสาลี อาหารทะเล กระป๋อง อัญมณีและเครื่องประดับ (พลอยสี) เม็ดพลาสติก เครื่องปรับอากาศ พัดลม ตู้เย็น เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ บอลล์ แบร์จ และส่วนประกอบของรถยนต์ เป็นต้น โดยทั้งสองฝ่ายได้ลดภาษีลงในอัตราร้อยละ 50, 75 และ 100 ของอัตราภาษี MFN applied rates ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2547 จนถึงวันที่ 1 กันยายน 2549 โดยสินค้าที่ได้รับสิทธิการลดภาษีภายใต้ EHP ต้องได้แหล่งกำเนิดของสินค้าตามกฎหมายที่ได้ตกลงกันไว้ (Rule of Origin: ROO) คือ เป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นโดยใช้วัตถุดิบภายในประเทศทั้งหมด หรือ สินค้าที่ผลิตในไทยหรืออินเดีย โดยมีการนำเข้าวัตถุดิบจากแหล่งอื่นไม่เกินกว่าที่กำหนดไว้ โดยมีการเปลี่ยนแปลงพิภพศุลกากรในระดับ

ที่กำหนดไว้ และมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของวัสดุในประเทศตามที่กำหนด ซึ่งจะใช้เป็นการชั่วคราว และจะยกเลิกเมื่อมีการบังคับใช้แหล่งกำเนิดสินค้า (Rule of Origin: ROO) ฉบับถาวร

3.3 FTA ไทย-ออสเตรเลีย: เริ่ม 1 มกราคม 2548 เป็นความตกลงการค้าเสรีที่ไม่วรรณา เพราะเป็นข้อตกลงที่มีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมสินค้าทุกรายการที่ค้าขายระหว่างกัน รวมทั้งการเปิดตลาดด้านบริการและการลงทุนและความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการค้า ผลความตกลงนี้ทำให้มีสินค้าที่ออสเตรเลียจะลดภาษีให้ไทยเหลือร้อยละ 0 ทันทีจำนวนกว่า 5,000 รายการ หรือคิดเป็นกว่าร้อยละ 80 ของมูลค่าการนำเข้าที่ออสเตรเลียนำเข้าจากไทย และไทยจะลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ให้ออสเตรเลียทันทีจำนวนประมาณ 2,700 รายการ คิดเป็นร้อยละ 70 ที่ไทยนำเข้าจากออสเตรเลีย รายละเอียดดังตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2: รายการสินค้าลดภาษีของออสเตรเลีย

ออสเตรเลีย	จำนวนรายการ	%	มูลค่าการนำเข้าจากไทย (ล้านเหรียญออสเตรเลีย)	%	ประเภทสินค้า
รายการสินค้าทั้งหมด	6,108	100	3,039	100	
0 ทันที	5,083	83	2,523	83	ทุกรายการยกเว้นที่เหลือ 0 ในปี 2010 และปี 2015
0 ภายในปี 2010	786	13	482	16	สิ่งทอ รองเท้า ชิ้นส่วนยานยนต์ เหล็ก เคมีภัณฑ์ พลาสติก ภาชนะบรรจุ
0 ภายในปี 2015	239	4	34	1	เสื้อผ้า และผลิตภัณฑ์พลาสติก

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ตารางที่ 3: การลดภาษีของออสเตรเลียในสินค้าที่มีมาตรการปกป้องพิเศษ

สินค้าเกษตร	สินค้าอุตสาหกรรม
ทุเรียน, สับปะรดแปรรูปและน้ำสับปะรด (เป็นสินค้าที่อยู่ในหมวด Special Safeguards ซึ่งได้ลดภาษีเหลือ 2.5% ในวันที่ 1 มกราคม 2548 และลดเหลือ 0% ในปี 2551)	

ตารางที่ 4: รายการสินค้าลดภาษีของไทย

ไทย	จำนวนรายการ	%	มูลค่าการนำเข้าจากออสเตรเลีย (ล้านเหรียญออสเตรเลีย)	%	ประเภทสินค้า
รายการสินค้าทั้งหมด	5,505	10	2,758	100	
0 ทันที	2,919	53	2,177	78.9	ธัญพืช โกโก้และของปรุงแต่งที่ทำจากโกโก้ สีนแร่ เชื้อเพลิง เคมีภัณฑ์ หนังฟอก เยื่อไม้ ไขมันสัตว์จากพืช
0 ภายในปี 2010	2,245	40.8	402	14.6	อัญมณี ตะกั่ว โลหะ ผัก ผลไม้ พลาสติก กระดาษ สิ่งทอ เสื้อผ้า เหล็ก เครื่องจักร อุปกรณ์ไฟฟ้า
0 ภายในปี 2015	299	5.4	107	3.9	นมข้น butter milk น้ำผึ้ง ส้ม องุ่น มันฝรั่งปรุงแต่ง ไวน์ แอลูมิเนียม สิ่งพิมพ์ แผงคอนกรีต และ ฐานรองรับอื่นๆ สิ่งทอ เสื้อผ้า เหล็ก
0 ภายในปี 2020	39	0.7	10	0.4	เนื้อ นม หางนม เนย เนยแข็ง เครื่องในสัตว์ มันฝรั่ง น้ำตาล กาแฟ ข้าวโพด
0 ภายในปี 2025	3	0.1	61.9	2.25	นมและครีม

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

3.4 FTA ไทย-นิวซีแลนด์: เริ่มเปิดวันที่ 1 กรกฎาคม 2548 การลดภาษีจะครอบคลุมสินค้าทุกรายการ โดย **นิวซีแลนด์จะเริ่มลดภาษีเป็น 0% ทันที** ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2548 ประมาณร้อยละ 85 ของมูลค่าการนำเข้าจากไทยในปี 2546 (262.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) เช่น สินค้าทุ่นกระป๋อง รถจักรยานยนต์ เม็ดพลาสติก ของปรุงแต่งจากธัญพืช กุ้งแช่แข็ง และเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น ส่วนที่เหลือนิวซีแลนด์จะลดภาษีเป็น 0% เป็นร้อยละ 96.7 ของมูลค่าการนำเข้าในปี 2546 ใน 2553 สำหรับสินค้าอีกร้อยละ 3.3 ได้แก่ หมวดยาสีเสื้อ ผ้า และรองเท้า จะลดเหลือ 0% ภายในปี 2558 ส่วน **ไทยจะเริ่มลดภาษีเป็น 0% ทันที** ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2548 ประมาณร้อยละ 49 ของมูลค่าการนำเข้าจากนิวซีแลนด์ในปี 2546 (102.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) เช่น อาหารปรุงแต่งสำหรับเลี้ยงทารก ธัญพืช ไม้และของทำด้วยไม้ และขนแกะ เป็นต้น และจะลดภาษีสินค้าเหลือ 0% เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 57.4 ของมูลค่าการนำเข้าจากนิวซีแลนด์ ภายในปี 2553 ส่วนสินค้าอ่อนไหวอีกประมาณร้อยละ 42.7 ของมูลค่าการนำเข้าจากนิวซีแลนด์ในปี 2546 จะลดเหลือ 0% ภายในปี 2555 – 2568 เช่น ไฟเบอร์บอร์ด เครื่องใช้ไฟฟ้า เนื้อ นม และผลิตภัณฑ์นม เป็นต้น

4. ผลการประเมิน

4.1 การติดตามประเมินผลในภาพรวม (ผลประโยชน์เชิงการค้า) : พบว่าการค้า

ภายใต้ FTA กับ 4 ประเทศ คือ จีน อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2549 (มกราคม-มิถุนายน 2549) ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 26 จาก 521,727 ล้านบาทในช่วง มกราคม-มิถุนายน 2548 มาเป็น 659,934 ล้านบาทในช่วงเดียวกันของปี 2549 โดย

1) **FTA ไทย-จีน เฉพาะผักและผลไม้**: ในภาพรวมการค้าระหว่างประเทศ ถึงแม้ไทยจะขาดดุลกับจีนมาโดยตลอดตั้งแต่ก่อนทำ FTA แต่หลังจากทำ FTA ไทยขาดดุลการค้ากับจีนลดลงถึงร้อยละ 28.4 สำหรับสินค้าผักและผลไม้ที่ไทยทำ FTA กับจีนโดยตรง ไทยได้ดุลหลังเปิดเสรีปีแรก 6,817 ล้านบาท ในปีที่สอง ไทยได้ดุลเพิ่มขึ้นร้อยละ 42.82 (รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 1 ในภาคผนวก) ส่วนในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2549 ไทยได้ดุลกับจีน 6,609.87 ล้านบาท

2) **FTA ไทย-อินเดีย (เฉพาะ 82 รายการที่มีการทำ FTA)**: ก่อนทำ FTA ไทยขาดดุลกับอินเดียเล็กน้อย หลังจากทำ FTA ไทยได้ดุลกับอินเดีย 1,521.51 ล้านบาท และในปีที่สอง ไทยได้ดุลเพิ่มขึ้นร้อยละ 288.21 สำหรับใน 6 เดือนแรกของปี

ตารางที่ 5 : ดุลการค้าระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า

FTA	ต.ค. 46 – ก.ย. 47			ต.ค. 47 – ก.ย. 48			ม.ค. – มิ.ย. 49		
	ส่งออก	นำเข้า	ดุลสินค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลสินค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลสินค้า
ไทย-จีน (เริ่มเปิด 1 ต.ค. 46) เฉพาะผักและผลไม้ (HS 07, 08) เนื่องจาก HS 01-08 เป็นการทําระหว่างอาเซียนกับจีน)	11,318.94	4,501.85	6,817.10	14,466.04	4,729.88	9,736.16	8,942.62	2,332.75	6,609.87
FTA	ก.ย. 46 – ส.ค. 47			ก.ย. 46 – ส.ค. 47			ม.ค. – มิ.ย. 49		
	ส่งออก	นำเข้า	ดุลสินค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลสินค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลสินค้า
ไทย-อินเดีย (เริ่มเปิด 1 ก.ย. 47) รวม 82 ทั้งรายการ	4,545.24	3,023.73	1,521.51	10,394.66	2,685.05	7,709.61	5,407	2,274	3,132.8
FTA	ม.ค. 48 – ธ.ค. 48			ม.ค. 48 – ธ.ค. 48			ม.ค. – มิ.ย. 49		
	ส่งออก	นำเข้า	ดุลสินค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลสินค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลสินค้า
ไทย-ออสเตรเลีย (เริ่มเปิด 1 ม.ค. 48 ทุกรายการ)	127,104.44	130,575.9	-	74,406.08	66,503.16	7,902.92	74,406	66,503	7,903
		5	3,471.51						
FTA	ก.ค. 47 – มิ.ย. 48			ก.ค. 47 – มิ.ย. 48			ม.ค. – มิ.ย. 49		
	ส่งออก	นำเข้า	ดุลสินค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลสินค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลสินค้า
ไทย-นิวซีแลนด์ (เริ่มเปิด 1 ก.ค. 48 ทุกรายการ)	17,056.83	9,674.62	7,382.21	20,037.70	10,649.30	9,388.40	8,427	5,294	3,133

- ผลจากการนำเข้าน้ำมันดิบและทองคำเพิ่มขึ้นมาก

2549 ไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้ากับอินเดีย 3,132.8 ล้านบาท แต่ได้ดุลลดลงร้อยละ 20.28

3) **FTA ไทย-ออสเตรเลีย (ทุกรายการ):** ก่อนทำ FTA ไทยได้ดุลกับออสเตรเลีย 10,272.45 ล้านบาท หลังจากทำ FTA ในปีแรก ไทยขาดดุลกับออสเตรเลีย 3,471.51 ล้านบาท เนื่องจากการนำเข้าน้ำมันดิบและทองคำที่สูงมาก เพราะวาทภาษีเป็น 0% ส่วนปีที่สองคือปี 2549 ไทยได้ดุลใน 6 เดือนแรกเท่ากับ 7,903 ล้านบาท

4) **FTA ไทย-นิวซีแลนด์ (ทุกรายการ):** ก่อนทำ FTA ไทยเกินดุลกับนิวซีแลนด์ประมาณ 3,000 ล้านบาท หลังจากทำ FTA กับนิวซีแลนด์ในปีแรก ไทยได้ดุล 7,382.21 ล้านบาท ปีที่สองไทยได้ดุลเพิ่มขึ้นร้อยละ 27.18 สำหรับใน 6 เดือนแรกของปี 2549 ไทยได้ดุลนิวซีแลนด์ 3,133 ล้านบาท

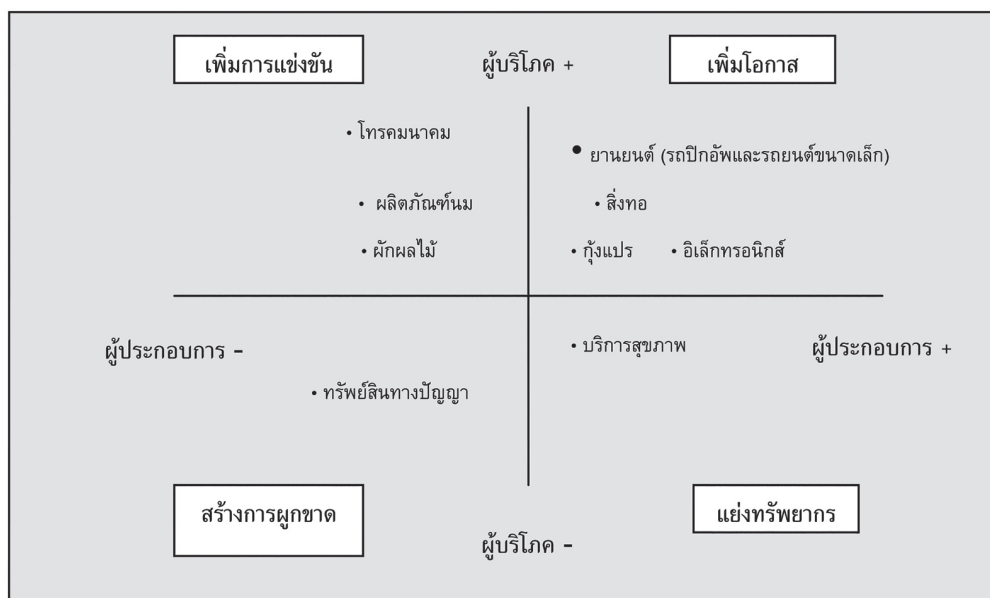
อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงเขตการค้าเสรีนั้นนอกจากจะเป็นเรื่องของการลด และเลิกภาษีนำเข้าระหว่างประเทศไทย และประเทศคู่ค้าแล้ว ยังเป็นข้อตกลงที่มุ่งเน้นจะลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนระหว่างกัน เช่น มาตรฐานด้านสุขอนามัยสินค้าเกษตรของไทยหลายรายการ เช่น ไข่แช่แข็ง ผักผลไม้สด ซึ่งแต่เดิมติดปัญหาสุขอนามัยของสินค้าพืชและสัตว์ ไม่สามารถส่งออกได้ ต่อไปนี้จะได้รับการดูแลดีขึ้น โดยได้ตกลงให้ตั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสุขอนามัยขึ้นมาดูแลและ

แก้ไขดังกล่าวให้ลุล่วงภายใน 2 ปี ซึ่งจะทำให้สินค้าเกษตรไทย เช่น มังคุด ลำไย ลิ้นจี่ทุเรียน สับปะรด มะม่วง เนื้อไก่ และกุ้ง มีโอกาสเข้าตลาดออสเตรเลียได้ โดยขณะนี้ออสเตรเลียได้อนุญาตให้นำเข้าลิ้นจี่และลำไยสดจากไทยแล้ว ตั้งแต่วันที่ 17 พฤษภาคม 2547 และได้มีการส่งออกลำไยไปออสเตรเลียแล้วประมาณ 40 ตัน เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2547 เช่นเดียวกัน

โดยสรุป ภายหลังจากที่ไทยทำ FTA กับ 4 ประเทศดังกล่าว ไทยได้รับผลประโยชน์เชิงการค้าจากประเทศคู่ค้าดังกล่าวเป็นที่น่าสนใจในระดับหนึ่ง (ในระดับประเทศ) แต่ผลประโยชน์ดังกล่าวอาจไม่เพียงพอสำหรับเป็นภูมิคุ้มกัน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.2 การประเมินผลในระดับผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders): พิจารณาจากผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียในประเทศ 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มผู้บริโภค โดยต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของผู้ประกอบการและผู้บริโภคไปพร้อมกัน ทั้งทางด้านการเพิ่มการแข่งขัน การเพิ่มโอกาส การแย่งทรัพยากร และการสร้างการผูกขาด ผลประโยชน์ทางการค้าอาจต้องมีการ trade-off กับผลกระทบจาก FTA ซึ่งเป็นผลกระทบจากภายนอก (Externalities) โดยเฉพาะในผลกระทบที่เป็นลบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดยืนท่าทีของไทยในการเจรจาเวทีระหว่างประเทศ (แผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 2: การประเมินผลในระดับผู้มีส่วนได้เสีย

ที่มา : ปรับจากกรอบของ TDRI

ตัวอย่าง FTA ไทย-ออสเตรเลีย :

1) รถปิกอัพ

ผลกระทบของ FTA ไทย-ออสเตรเลีย อุตสาหกรรมรถกระบะที่คาดว่าจะมีต่อประเทศไทยคือ ผู้ประกอบการในไทย (ทั้งบริษัทข้ามชาติและบริษัทไทย) ได้ประโยชน์จากการส่งออกยานยนต์โดยเฉพาะรถกระบะมากขึ้น เนื่องจากออสเตรเลียได้ยกเลิกภาษีนำเข้ารถยนต์นั่งและรถกระบะให้กับประเทศไทย ในขณะที่ตัวผู้บริโภครถไทยก็สามารถซื้อรถยนต์นำเข้าได้ในราคาที่ถูกลง เนื่องจากไทยได้ยกเลิกภาษีนำเข้ารถยนต์นั่งขนาดเกินกว่า 3,000 ซีซี จากแต่เดิมที่มีอัตราภาษีร้อยละ 80 และลดภาษีนำเข้ารถยนต์นั่งขนาดต่ำกว่า 3,000 ซีซี จากเดิมร้อยละ 80 ลงเหลือ ร้อยละ 30 และจะเหลือร้อยละ 0 ในปี 2010

2) กุ้งแปรรูป

การศึกษผลกระทบของ FTA ต่อการส่งออกกุ้งแปรรูป โดยอาศัยสมการถดถอย และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ได้ผู้ศึกษาไว้แล้ว (การจ้างศึกษาของกรมเจรจาการค้าฯ) พบว่า ผลกระทบต่อการส่งออกและราคากุ้งแปรรูป

จะไม่สูง เนื่องจากการส่งออกกุ้งแปรรูปของไทยไปออสเตรเลียไม่ได้ถูกเก็บภาษี และผู้บริโภคในออสเตรเลียก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับราคามากนัก แต่จะให้ความสำคัญกับคุณภาพผลิตภัณฑ์มากกว่า ซึ่งส่วนสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือเรื่องของมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี เช่น เรื่องการรับรองมาตรฐานและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ผู้ประกอบการไม่ได้ใช้กลยุทธ์การแข่งขันด้านราคา แต่จะใช้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่และหลากหลายเป็นจุดขาย ซึ่งการใช้กลยุทธ์แบบนี้จะทำให้การกำหนดราคาสินค้าได้สูงอยู่แล้ว ดังนั้นการลดภาษีจึงไม่ได้ส่งผลให้การผลิตเพิ่มขึ้น ผู้ประกอบเห็นว่าการสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าที่ดีกับออสเตรเลียส่งผลให้มีการขยายตลาดส่งออกของไทยในอนาคต อันจะเป็นการช่วยกระจายตลาดส่งออกกุ้งแปรรูปมิให้กระจุกตัวอยู่ในตลาดสหรัฐฯ มากเกินไป

3) นมและผลิตภัณฑ์นม

ประเทศไทยต้องเผชิญกับพันธกรณีที่ต้องเปิดตลาดสินค้าเกษตรตามข้อตกลงขององค์การการค้าโลก โดย

พันธะกรณีระหว่างประเทศไทยในเรื่องการเปิดตลาดนมจะมีอยู่ 2 ส่วน คือการเปิดตลาดน้ำมันดิบ และการเปิดตลาดนมผงขาดมันเนย

ในปี 2547 ประเทศไทยผูกพันที่จะต้องเปิดตลาดนำเข้านมผงขาดมันเนยจำนวน 55,000 ตัน โดยกำหนดอัตราภาษีนำเข้าในโควตาร้อยละ 20 นอกโควตาร้อยละ 216 เปิดตลาดน้ำมันดิบจำนวน 2,372.74 ตัน อัตราภาษีนำเข้าในโควตาร้อยละ 20 นอกโควตาร้อยละ 41 และเปิดตลาดนมพร้อมดื่มจำนวน 27.26 ตัน อัตราภาษีในโควตาร้อยละ 20 นอกโควตาร้อยละ 84.0 อย่างไรก็ตามจากรายงานสถิติปีล่าสุดโคนมระบุว่า ประเทศไทยได้เปิดตลาดนมผงขาดมันเนยเกินกว่าจำนวนที่ได้ผูกพันไว้ และกำหนดอัตราภาษีนำเข้าในโควตาต่ำกว่าระดับที่ได้ผูกพันไว้เช่นกัน

จากผลการศึกษาของพิบูลย์ เจียมอนูกุลกิจและคณะ (ตุลาคม 2545) พบว่าผลกระทบของข้อตกลงฯ จะทำให้เกษตรกรไทยสูญเสียผลประโยชน์ส่วนผู้ที่ได้รับผลประโยชน์คือผู้ประกอบการแปรรูปนมพร้อมดื่มและอุตสาหกรรมนมอื่นๆ เนื่องจากต้นทุนการผลิตจะถูกผลักดันจากการนำเข้านมผงถูกกว่าต้นทุนในการใช้น้ำมันดิบในประเทศ ผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์ในด้านการบริโภคนมและผลิตภัณฑ์ในราคาที่ไม่สูงมาก แต่จะเสียประโยชน์ในโภชนาการการบริโภคนมเพราะคุณภาพของนมพร้อมดื่มที่ทำจากน้ำมันสดจะมีระดับคุณค่าทางโภชนาการสูงกว่านมพร้อมดื่มที่ทำจากนมผง ส่วนในกรณีของน้ำมันดิบไม่จำเป็นต้องกังวล เพราะมีความเป็นไปได้ต่ำที่คู่แข่งจากต่างประเทศจะเข้ามา เพราะการนำน้ำมันดิบเข้ามาแข่งขันจากต่างประเทศจะต้องมีระบบการขนส่งน้ำมันดิบและการควบคุมคุณภาพที่ดี

5. สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เป็นที่ทราบกันดีว่าการค้าระหว่างประเทศมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ประกอบกับการแข่งขันที่นับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น จึงทำให้ทุกประเทศพยายามสร้างความได้เปรียบเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่

ประเทศของตน ด้วยมาตรการที่เป็นภาษี (Tariff Barriers: TB) และมาตรการที่มิใช่ภาษี (Non-tariff Barriers: NTB) การติดตามประเมินผลในเอกสารนี้เป็นการติดตามและประเมินผลเฉพาะมาตรการที่เป็นภาษีที่เป็นผลจาก FTA เท่านั้น

ซึ่งในปัจจุบันอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญไม่ใช่อุปสรรคทางด้านภาษี แต่เป็นอุปสรรคทางการค้าที่มิใช่ภาษี (NTBs) ในกรอบการเจรจาเปิดตลาดสินค้าอุตสาหกรรม (NAMA) ภายใต้ WTO ที่ครอบคลุมทุกอย่างที่จะเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ และมักทำกันในรูปแบบ ได้แก่ 1) แนวนอน (Horizontal) เช่น การติดฉลาก มาตรฐานด้านต่างๆ เช่น สุขภาพ แรงงาน สิ่งแวดล้อม 2) แนวตั้ง (Vertical) คุยเป็นรายกลุ่มสินค้า เช่น ประมง อิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอ และ 3) ยื่นข้อเรียกร้อง (Request Offer) เป็น bilateral ประเทศที่ยื่นข้อเรียกร้องมากที่สุด คือ สหรัฐอเมริกา

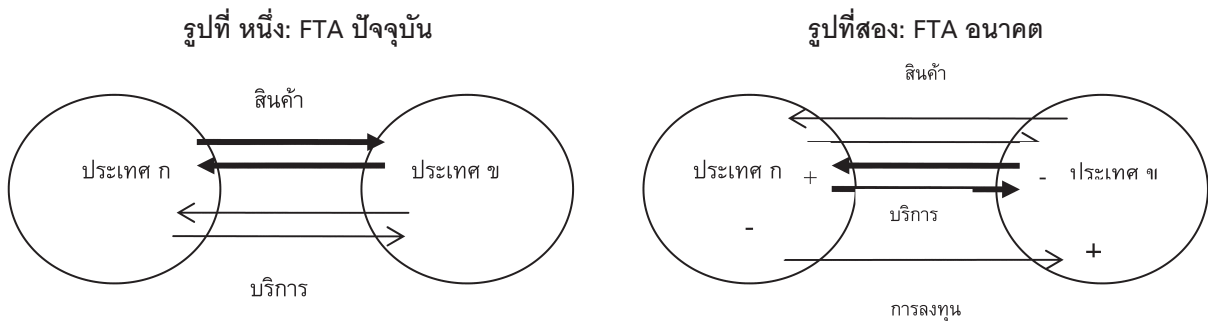
สำหรับข้อเสนอแนะประกอบด้วย

5.1 การทำความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการการปรับลดภาษีและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ประกอบการและผู้บริโภค โดยเฉพาะผลกระทบทางลบ

5.2 ควรมีมาตรการรองรับให้ความช่วยเหลือในการปรับตัวของผู้ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบดังกล่าว

5.3 ควรเร่งหาผลประโยชน์จากการลดข้อกีดกันที่มิใช่ภาษีในรูปแบบต่างๆ ซึ่งบางกรณีให้ประโยชน์มากกว่าผลประโยชน์จากการปรับลดภาษีโดยตรง

5.4 เนื่องจากวัตถุประสงค์ของ FTA แบบดั้งเดิมคือการเพิ่มผลประโยชน์ทางการค้าสำหรับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศของตนเอง แต่ไม่ใช่เพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมท้องถิ่นโลก ซึ่งจะขัดแย้งกับกฎของ WTO ที่บอกว่าการค้าเสรีควรคำนึงถึงการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม หรือการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น จึงขอเสนอแนะว่า FTA ในอนาคตควรเป็น win-win situation ตามรูปที่สอง แต่ต้องเตรียมรับ NTBs ในรูปแบบต่างๆ ให้ดี

วัตถุประสงค์ของ FTA : ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ A & B

วัตถุประสงค์ของ FTA : ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการปกป้องสิ่งแวดล้อม

เครื่องมือ : การลดภาษี/การยกเลิกภาษี และการเปิดเสรีการเปิดเสรีทางบริการ

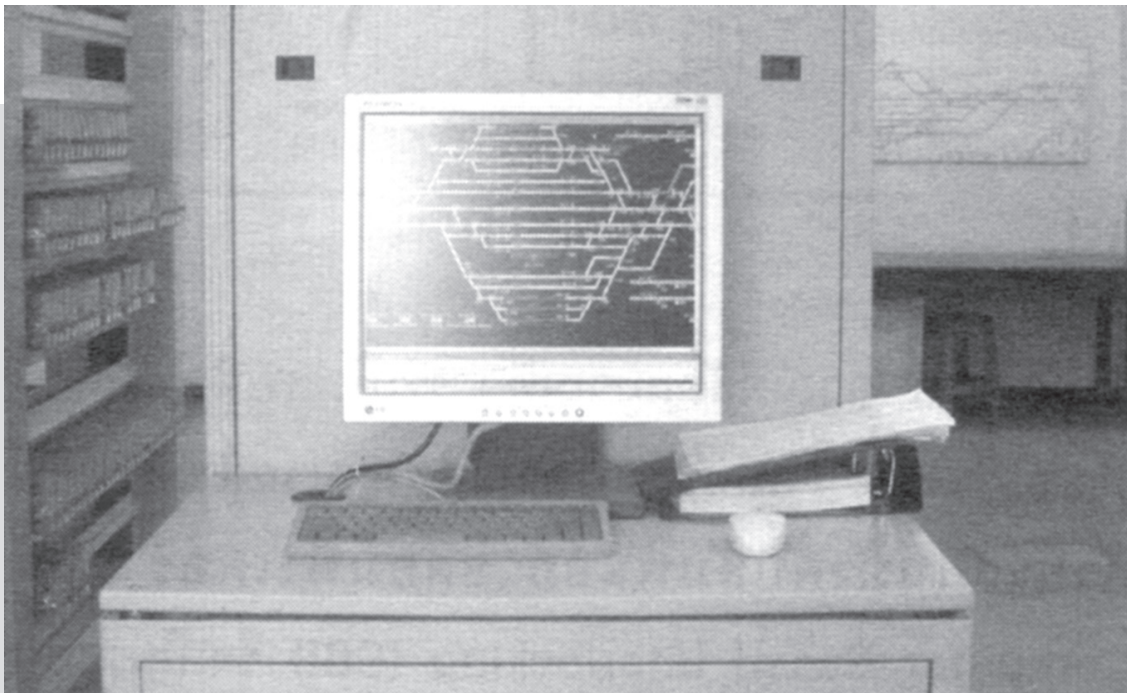
เครื่องมือ : การลด/ยกเลิก ภาษีการค้าบริการ และการลงทุน

◆◆◆◆

เอกสารอ้างอิง

1. กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ร่วมกับสำนักงานพาณิชย์ในประเทศจีน “โครงการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อรองรับการที่จีนเข้าเป็นสมาชิก WTO และการจัดทำ FTA อาเซียน-จีน”
2. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย “โครงการศึกษาผลกระทบจากการจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย” กรุงเทพฯ, 2547
3. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย “โครงการศึกษาวิเคราะห์ความพร้อมของไทยในการจัดทำ FTA” กรุงเทพฯ, 2544
4. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2547 “โครงการศึกษาผลกระทบการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย” กรุงเทพฯ, 2547
5. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร “สถิติการติดตามประเมินผล FTA” กรุงเทพฯ, 2540 - 2549
6. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) “โครงการวิจัย FTAdigest” สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2548
7. สำนักอเมริกาและแปซิฟิก กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ “การศึกษาร่วมว่าด้วยการจัดทำความตกลงการค้าเสรี (Closer Economic Partnership: CEP) ไทย-นิวซีแลนด์”, 2547

การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม กรณีอิเล็กทรอนิกส์*

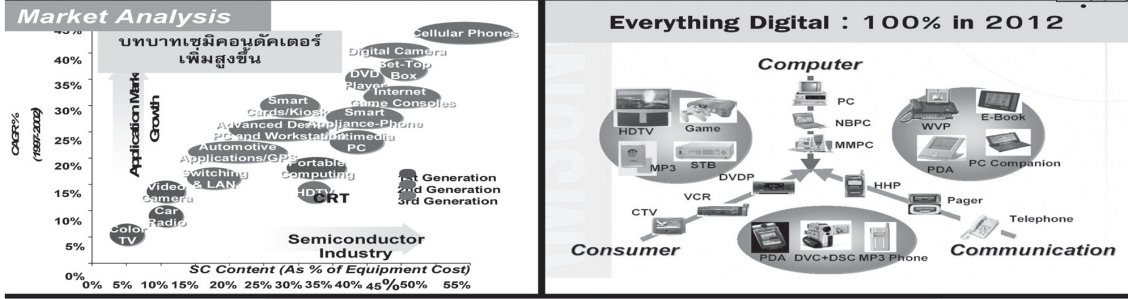
1. บทบาทของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ทำให้อิเล็กทรอนิกส์เข้าไปมีบทบาทต่อสังคมและเศรษฐกิจมากขึ้น และคาดว่าในปี 2020 จะเป็นสังคมที่เรียกว่าทุกอย่างใช้ตัวเลข (Everything Digital) และเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญตัวหนึ่งของความเป็นสังคมที่ทันสมัย (Modernization of Society) (ดูรูปที่ 1) ตัวอย่างเช่น บทบาทต่อระบบเศรษฐกิจ เช่น เกิดระบบการค้าด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce), ธุรกิจระดับโลก (Global business) และองค์กรเสมือนจริง เป็นต้น และบทบาทต่อภาษา เช่น เกิด Digital Language เป็นต้น

รวมทั้งบทบาทต่อสินค้าอุตสาหกรรมอื่นๆ เพราะจะเป็นอุปกรณ์ช่วยที่สำคัญ เช่น การควบคุมและความปลอดภัยของรถยนต์ เช่น ระบบควบคุมภายในด้วยการตั้งโปรแกรม (Fussy Control) รวมทั้งยังเป็นกลไกที่สำคัญต่อการเกษตรของไทย เช่น Micro-controller, Sensor Device และ Embedded Software เป็นต้น นอกจากนี้มีการคาดการณ์ว่าตั้งแต่ปี 2015 เป็นต้นไปเศรษฐกิจจะแข่งขันกันด้วยชีวภาพ (Bio-competitive advantage) จนทำให้เกิดเศรษฐกิจที่ใช้ชีวภาพเป็นฐาน (Bio-base Economy) ซึ่งอิเล็กทรอนิกส์จะเข้าเกี่ยวข้องในสองรูปแบบคือ ความต้องการการเชื่อมต่อบริการอิเล็กทรอนิกส์กับสิ่งที่เป็นชีวภาพโดยตรง และการใช้วัตถุดิบทางด้านอินทรีย์สาร (organic Matter) เป็นฐานการผลิต ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่สะอาด

* แนวคิดข้อมูลข่าวสารประกอบการจัดทำเอกสารนี้ได้จากการสรุปและประมวลผลการประชุมของคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ คณะอนุกรรมการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม และการประชุมเชิงปฏิบัติการการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม รวมทั้งการสัมภาษณ์หน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

Electronics : แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตลาดอิเล็กทรอนิกส์และบทบาทกับสินค้าอื่นๆ

เชื่อมโยงอิเล็กทรอนิกส์กับสินค้าในอุตสาหกรรมอื่นๆ

Automotive	ระบบควบคุมเครื่องยนต์ การขับเคลื่อน ระบบความปลอดภัย ABS, Air bag ระบบอำนวยความสะดวก ระบบนำทาง ระบบปรับเกียร์ ระบบ AV
Agritronic	Micro-Controller สัตว์ทะเล, ฟาร์มเห็ด, ชลประทาน Sensor device เรือพยาบาลสำหรับสัตว์น้ำ Embedded software อุตสาหกรรมแปรรูปผลไม้ Wireless การปลูกสัตว์และสัตว์ปีก
Household APP	ระบบ Embedded ในเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน เช่น เครื่องรับโทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ ฯลฯ

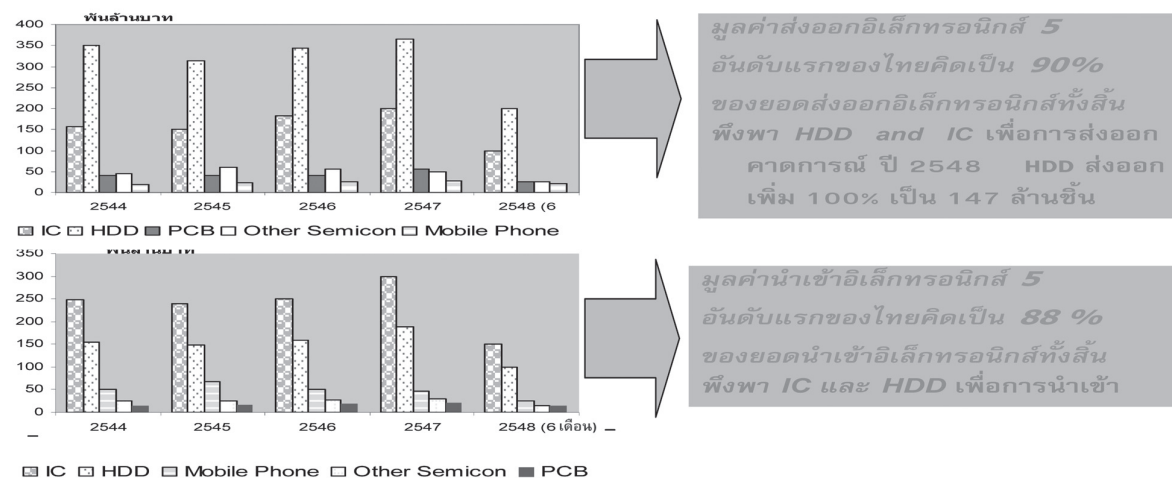
11/11/05

รูปที่ 1 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตลาดอิเล็กทรอนิกส์

ปัจจุบันการผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ของไทยขยายตัวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 16.9 เพราะการส่งออกสินค้าประเภทนี้ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ (ส่วนใหญ่จะเป็น HDD) เพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 50 และในสิ้นปี 2548 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 100 มีตลาดหลักคือ จีน จนทำให้ประเทศไทยสามารถส่งออก Hard Disk Drive (HDD) ได้มากเป็นอันดับที่ 1 ของโลก รองลงมาคือสินค้า IC ประมาณร้อยละ 24.9 ตลาดหลักคือ ญี่ปุ่น ฮองกง และสหรัฐอเมริกา แม้ว่าการส่งออกสูงขึ้น แต่การนำเข้าสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ก็สูงมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งมากกว่าร้อยละ 50 ของการนำเข้าผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์คือสินค้า HDD (ตลาดหลักคือ จีน เม็กซิโก และ สิงคโปร์) และ IC (ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และ ไต้หวัน) (ดูรูปที่ 2)

Electronics : Product-Market-Process Analysis

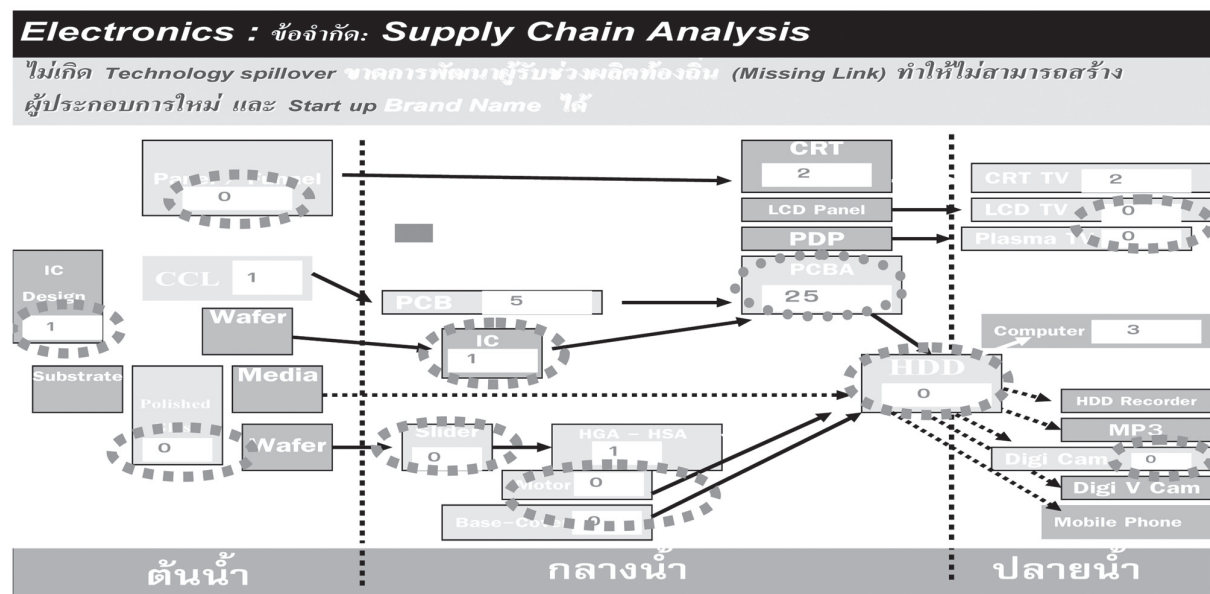
Product Analysis ประเทศไทยพึ่งพาอะไรเป็นส่วนใหญ่ในสินค้าอิเล็กทรอนิกส์

รูปที่ 2 การพึ่งพาการนำเข้าและการส่งออก

นอกจากนี้แม้ว่าการลงทุนการผลิตสินค้าสูงขึ้น แต่กระจุกตัวที่กลุ่มสินค้า HDD และ IC โดย ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา มีสัดส่วนการลงทุนที่สูงที่สุดของการลงทุนจากต่างประเทศ (FDI) ปัจจุบันประเทศไทยเป็นฐานการผลิต HDD ของญี่ปุ่น จะทำให้ปริมาณการผลิต HDD เพิ่มขึ้นและกลายเป็นประเทศที่สามารถส่งออก HDD ได้เป็นอันดับหนึ่ง (หรือประมาณ 900,000 แสนล้านบาท ในปี 2007) มีส่วนแบ่งการตลาดถึงร้อยละ 42 และทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น 116,000 คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ของการจ้างงานในสาขาอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งคาดว่าจะทำให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technology Transfer) ส่งผลให้แรงงานไทยมีคุณภาพเพิ่มสูงขึ้นและสามารถสร้างหน่วยธุรกิจที่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีและต่อยอดพัฒนาเป็นสินค้าเพื่อออกสู่ตลาดได้

อย่างไรก็ตามยังมีจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุง ประกอบด้วย การลงทุนยังกระจุกตัวอยู่กับกิจกรรมที่มีมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) ต่ำ ขาดการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ทำให้เกิดขาดการเชื่อมต่อ (Missing Link) และขาดการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถภายในองค์กรให้อยู่ในระดับที่สามารถดูดซับ และพัฒนาเทคโนโลยีให้เป็นขององค์กรเอง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การถ่ายทอดเทคโนโลยีไม่ประสบความสำเร็จ จึงไม่สามารถสร้างยี่ห้อ (Brand Name) และหน่วยธุรกิจที่จะเริ่มนำผลงานนวัตกรรมที่สามารถคิดค้นได้ไปผลิตเป็นสินค้า (Start Up firms) ที่เป็นของไทยได้ รวมทั้งต้องนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศสูงมาก เช่น การผลิต PCBA มีกิจกรรมที่เป็นของไทยประมาณร้อยละ 25 ในขณะที่การผลิต IC มีน้อยมาก และ HDD เป็นของญี่ปุ่นทั้งหมด เพราะผู้ประกอบการไทยยังมีขีดความสามารถทางด้านเทคโนโลยีที่ต่ำ ประเทศไทยเป็นเพียงแค่ฐานการผลิตเท่านั้น ถ้าประเทศเหล่านั้นย้ายฐานการผลิตไปประเทศอื่นๆ จะเกิดอะไรขึ้นกับประเทศไทย ในขณะเดียวกันมีการนำเข้าสินค้าอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ โดยเฉพาะ HDD จากจีนเป็นจำนวนมาก ซึ่งมาตรฐานการผลิตต้องได้รับการดูแล เพราะถ้ามาตรฐานต่ำจะทำให้วงจรชีวิตของสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ (Life Cycle of electronic) สั้น จะนำไปสู่ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ (รูปที่ 3)

รูปที่ 3 Missing Link

2. เครื่องมือในการวิเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ จะยึดเครื่องมือตามที่ได้ศึกษาในหัวข้อ 2.2 ที่ปรากฏในเอกสารการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม ซึ่งผลจากการใช้เครื่องมือ TCM พบว่าอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ได้ถูกจัดให้เป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ ซึ่งหมายถึงอุตสาหกรรมที่มีความต้องการสูงและสามารถแข่งขันได้ในระดับปานกลาง เพราะมีปัญหบางอย่างที่ต้องปรับยกระดับห่วงโซ่มูลค่า ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับการลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการยกระดับห่วงโซ่มูลค่าและปรับแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจะทำให้อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์สามารถ

รักษาสวนแบ่งทางการตลาดได้ดีขึ้น ดังนั้นเพื่อให้การวางยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาดังกล่าว มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ต้องอาศัยเครื่องมือในการกรอง (Screening Tools) ที่สำคัญดังนี้คือ

2.1 วิเคราะห์ความสมดุลของการพึ่งพาอาศัยกันภายในประเทศและต่างประเทศทั้งในเรื่องรูปแบบของการค้าและการลงทุน ซึ่งจะนำไปสู่กำหนดปัจจัยแวดล้อมและยุทธศาสตร์ที่จำเป็นต้องปรับให้สมดุลเหมาะสมกับประเทศไทย เช่น การลดการพึ่งพานำเข้าสินค้าชิ้นกลางจากต่างประเทศ เป็นต้น

2.2 ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างสาขา เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ เพราะการเกษตรกรรมเป็นสมรรถนะหลักของประเทศไทย ซึ่งต้องศึกษาว่าประเทศไทยจะพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรให้เชื่อมต่อกับอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อย่างไร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร ตัวอย่างเช่น การพัฒนาพลาสติกชีวภาพ (Bio-plastics) ให้เป็นส่วนหนึ่งของรถยนต์ เพราะในอนาคตรถยนต์ต้องย่อยสลายได้ เป็นต้น

2.3 การวิเคราะห์ความพร้อมภาพอย่างเป็นระบบตั้งแต่ตลาด (Market) ผลิตภัณฑ์ (Products) ตามต้องการของตลาด และไปสู่วิธีการผลิต (Process) สินค้าอื่นๆ ให้ได้ตามความต้องการ ปัจจุบันประเทศไทยยังขาดการวิเคราะห์เป็นระบบครบวงจร จึงเป็นจุดอ่อนที่ทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

2.4 วิเคราะห์เชื่อมโยงระหว่างมหภาค (Macro) สาขา (Sector) และ หน่วยธุรกิจ (Firms) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปรับเปลี่ยนของหน่วยธุรกิจ เช่น การปรับเปลี่ยนจากการเน้นการใช้ปัจจัยทางกายภาพเป็นหลัก สู่การใช้องค์ความรู้ที่มีสิทธิบัตรเป็นหลัก เป็นต้น

2.5 การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยนวัตกรรมในแต่ละกิจกรรมของห่วงโซ่มูลค่า ในแต่ละสาขาของไทยให้ชัดเจน เพื่อให้เข้าใจบทบาทขององค์กรในระบบนวัตกรรม รวมทั้งพัฒนาปัจจัยสนับสนุนแวดล้อม เช่น คลัสเตอร์นวัตกรรม

2.6 แนวโน้มที่ต้องเผชิญในการพัฒนาอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อต้องการเปลี่ยนอุตสาหกรรมนี้สู่ฐานความรู้ เช่น การขาดแรงงานที่มีความรู้สูง ดังองค์ประกอบด้านล่าง เป็นต้น

3. เป้าหมาย

- 3.1 ฐานการผลิตอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะกลุ่มสินค้า HDD อันดับหนึ่งของโลก
- 3.2 พัฒนาศักยภาพการผลิตของผู้ประกอบการไทยจากผลิตตามเกณฑ์ที่บริษัทเจ้าของเทคโนโลยีสั่งให้ดำเนินการ (OEM) ไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีให้สามารถดัดแปลงผลผลิตได้เองเพื่อสนองความต้องการโดยรวม (ODM)
- 3.3 มีเครือข่ายเชื่อมโยงตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับภูมิภาคเอเชีย รวมทั้งพัฒนาเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่นๆ
- 3.4 ส่งเสริมให้เกิดการวิจัย พัฒนา และนวัตกรรมในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งสร้างความเป็นเลิศเฉพาะทาง เพื่อสร้างศักยภาพและเป็นส่วนหนึ่งของการรวมกลุ่มอุตสาหกรรม (Cluster) ในภูมิภาคเอเชีย

4. แนวทางการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์

แนวทางการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ จะแบ่งออกเป็น 2 ระดับที่สำคัญดังนี้

4.1 กลยุทธ์ขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมในระดับมหภาค

(1) การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาในแต่ละสาขาอุตสาหกรรม และการสร้างผู้ประกอบการให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะระดับสากล

- พัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมให้มีคุณภาพพร้อมที่จะพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ

- สร้างและพัฒนาเทคโนโลยี บุคลากร ด้านการวิจัยพัฒนา ตลอดจนสร้างผู้ประกอบการใหม่

- พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ทางด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

- ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อจูงใจให้เกิดการวิจัยและพัฒนา

(2) โครงสร้างพื้นฐาน/ โลจิสติกส์

- พัฒนาการบริหารจัดการด้าน โลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน

- สร้างและพัฒนาระบบโลจิสติกส์

และห่วงโซ่อุปทาน และการจัดการด้านห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ทั้งภายในประเทศและกับประเทศใกล้เคียง

(3) การลงทุน

- ปรับปรุงนโยบายในเชิงรุก โดย

- ◆ ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศโดยเฉพาะในกลุ่มเทคโนโลยีระดับสูง

- ◆ ส่งเสริมให้มีการลงทุนภายในประเทศให้มากขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่ม Start-up firms

- ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยลงทุนในต่างประเทศ

(4) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงาน

- รณรงค์สร้างความตื่นตัวและความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมที่ใช้วัสดุชีวภาพที่สามารถย่อยสลายได้ (Bio-degradable Electronic Industries)

4.2 กลยุทธ์ขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมในระดับสาขาอุตสาหกรรม (Industrial Sector)

(1) การสร้างองค์ความรู้พัฒนานวัตกรรม

- ส่งเสริมการสร้างตราสินค้าและตลาดรองรับ

- เร่งพัฒนา star-up high technology firms ด้วยการเข้ามาตรการด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น ระบบ Venture Capital เป็นต้น

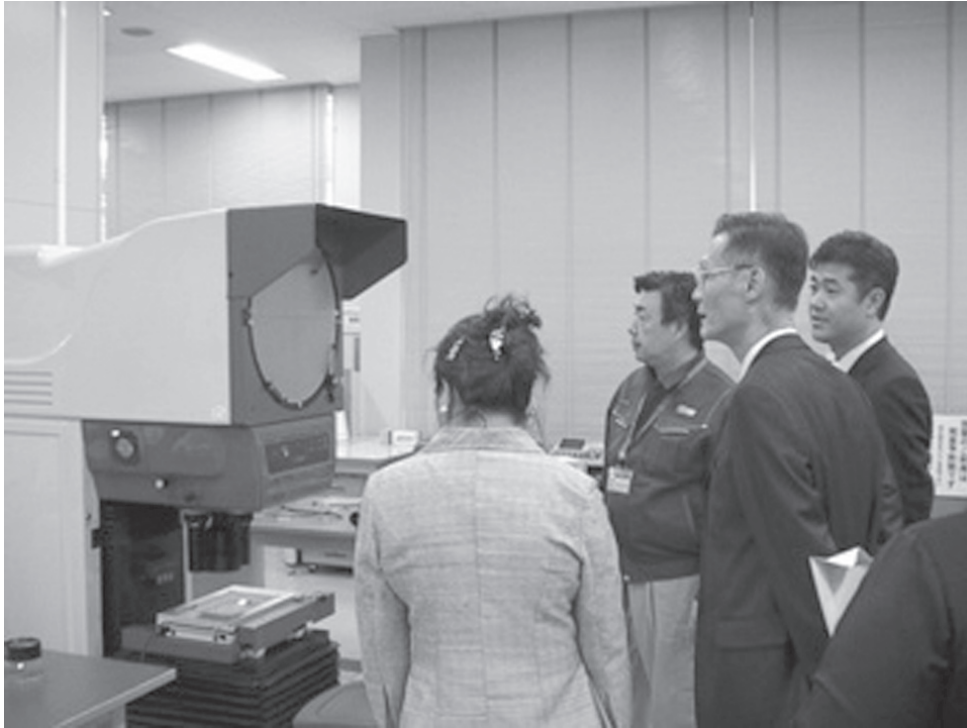
- ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศที่มีองค์ความรู้หรือเทคโนโลยีที่สูงกว่าที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อสร้างความต่อเนื่องของการถ่ายทอดเทคโนโลยี

- จัดตั้งศูนย์สารสนเทศและพัฒนาระบบข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

- ส่งเสริมการลงทุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีตลอดโซ่อุปทาน รวมทั้งวิจัยและพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้

- สร้างจุดแข็งของประเทศไทยด้วยศึกษาและพัฒนาเฉพาะด้านเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศ โดยคำนึงถึง

สมรรถนะหลัก (Core Competency) ของประเทศไทย

- จัดตั้งศูนย์ Business Intelligence ของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์
- วิจัยและพัฒนาวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น เส้นใย

สังเคราะห์ และแผงวงจรไฟฟ้า เป็นต้น

(2) การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจ

- ส่งเสริมการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมเพื่อสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจในทุกระดับและส่งเสริม SMEs
- สร้างและพัฒนาเครือข่ายกับอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงตลอดโซ่อุปทาน

และมูลค่า

5. บทสรุป

อิเล็กทรอนิกส์เป็นอุตสาหกรรมที่จัดอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสำหรับประเทศไทย เพราะโดยภาพรวมแล้วยังเป็นแหล่งทุนที่สำคัญของชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะญี่ปุ่น ที่กำลังจะเลือกประเทศไทยเป็นฐานในการผลิต HDD และเป็นแหล่งการส่งออกสินค้าประเภทที่ใหญ่ที่สุดในโลก แต่การพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ในอดีตยังมีปัญหามากมาย เช่น การพึ่งพาสินค้าชั้นกลางจากต่างประเทศ ผลิตรสินค้าที่กิจกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำ เพราะขาดศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีระบบหรือกลไกในการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ไม่ชัดเจน ถ้าประเทศไทยยังปล่อยให้เป็นแบบนี้แล้ว ในอนาคตเมื่อบริษัทต่างชาติย้ายฐานการผลิตออกนอกประเทศ

ดังนั้นเพื่อสร้างศักยภาพในการผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะ HDD ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด จำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งภายในหรือเพิ่มขีดความสามารถในการดูดซับองค์ความรู้ ตั้งแต่การได้มา ลอกเลียนแบบ ใช้ พัฒนาให้เกิดความแตกต่าง และถูกนำไปประยุกต์ใช้จนก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ในที่สุด ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะคลัสเตอร์ เพื่อพัฒนาเป็นเครือข่ายธุรกิจอุตสาหกรรมที่เข้มแข็ง

◆◆◆◆

แนวทางการขับเคลื่อน อุตสาหกรรมก่อสร้างไทย

1. บทนำ

การก่อสร้าง (Construction) นอกจากจะเป็นกระบวนการ/กลไกเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์แล้ว ยังเกี่ยวเนื่องต่อไปยังการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอีกด้วย จึงนับได้ว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และถือเป็นอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งในต่างประเทศถือเป็นเสาหลักของเศรษฐกิจและสังคมที่ก้าวหน้าไปพร้อมกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง และเสริมสร้างคุณภาพสังคม

นอกจากนี้ อุตสาหกรรมก่อสร้างยังนับเป็นอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมได้ดี โดยมีผลต่อการวางแผนการใช้ที่ดิน การอนุรักษ์และการพัฒนาที่ดิน แหล่งน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและการคมนาคมขนส่ง การพัฒนาชุมชน เมือง และโบราณสถาน ตลอดจนเอกลักษณ์และศิลปะทางสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย และยังเกี่ยวโยงไปถึงพื้นฐานการดำรงชีวิตของคนในประเทศอีกด้วย โดยเฉพาะการจ้างงานและการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศจำนวนมาก เมื่อประเทศต่างๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบเศรษฐกิจสู่การเป็น **เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy)** ซึ่งมีนัยสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ โดยอาศัยความรู้และนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนและกำหนดขีดความสามารถในการแข่งขันและความเติบโตระดับชาติอย่างยั่งยืน

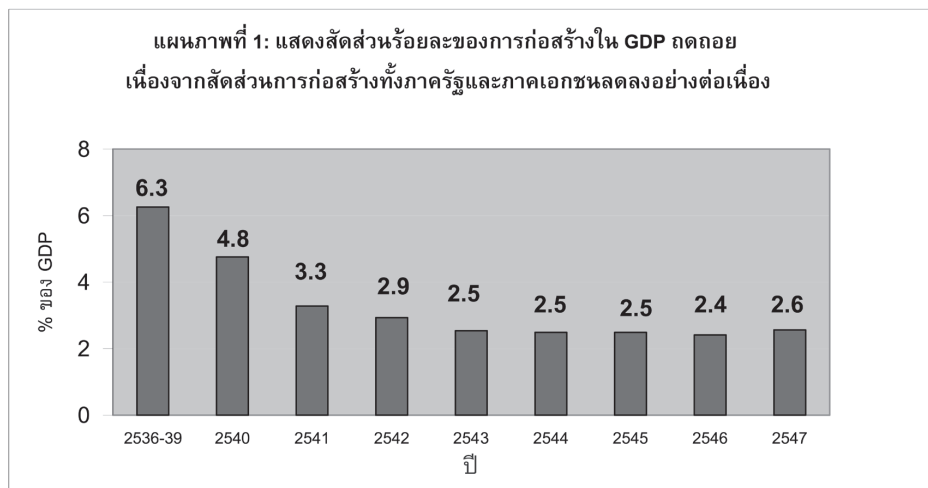
อุตสาหกรรมก่อสร้างนับเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ต้องปรับโครงสร้างตัวเองเพื่อบรรลุนัยสำคัญดังกล่าวเช่นกัน เนื่องจากในปัจจุบันค่าแรงและค่าวัสดุก่อสร้างที่เคยต่ำ ซึ่งไทยเคยได้เปรียบในอดีต เราไม่สามารถได้เปรียบได้อีกต่อไป หรือได้เปรียบน้อยลง และผลกระทบ

จากโลกาภิวัตน์ทำให้การเปลี่ยนแปลงในการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นทั้งด้านสินค้าและบริการ หากธุรกิจใดปรับตัวไม่ได้ก็จะอ่อนแอ ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมก่อสร้างไทยให้มีการปรับตัวสู่ภาคปฏิบัติได้รวดเร็วขึ้น เพื่อประโยชน์ในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ด้วยการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย วิเคราะห์เปรียบเทียบของ ความได้เปรียบในการแข่งขันของอุตสาหกรรมฯ ตามกรอบของ Prof. Michael E. Porter กรณีศึกษาจากต่างประเทศ พร้อมข้อเสนอแนะ เพื่อใช้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนสู่ภาคปฏิบัติ ต่อไป

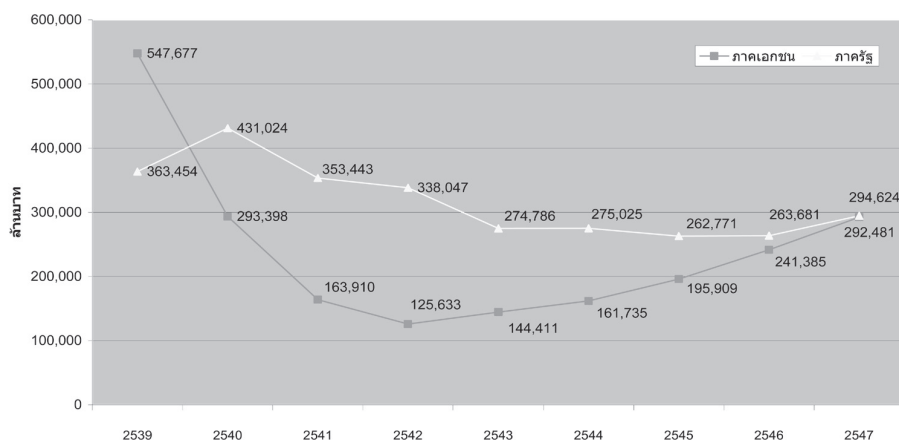
2. การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย

2.1 ระดับมหภาค (Macro-level) : พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงหลายด้านในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ที่สำคัญได้แก่ ความสำคัญต่อ GDP ของมูลค่าอุตสาหกรรมก่อสร้างที่ลดลง การขยายตัวของเงินลงทุนภาครัฐลดลงอย่างต่อเนื่อง การก่อสร้างโดยรวมขยายตัวลดลง

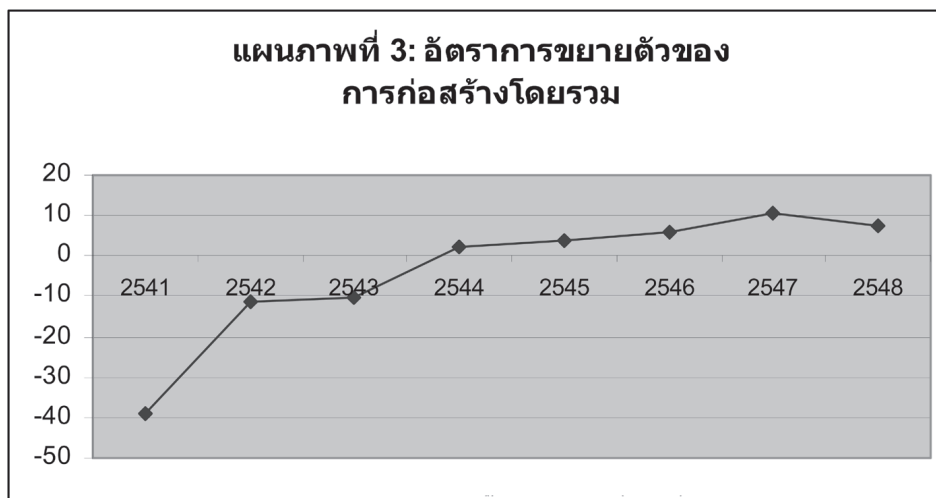
(1) **ความสำคัญต่อ GDP:** มูลค่าอุตสาหกรรมก่อสร้างในปี 2546 คิดเป็นร้อยละ 2.4 ของ GDP (มูลค่าประมาณ 83,250 ล้านบาท) และเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยมาเป็นร้อยละ 2.6 ในปี 2547 โดยลดลงจากร้อยละ 6.2 ในปี 2539 ดังแผนภาพที่ 1

(2) **ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย :** ในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ภาคเอกชนมีการลงทุนในการก่อสร้างมากกว่าภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 60 ของเงินลงทุนในการก่อสร้างทั้งหมด แต่ในช่วงวิกฤตการณ์ (ปี 2540-2544) นั้น พบว่า ภาครัฐได้ลงทุนมากกว่าภาคเอกชน คิดเป็นร้อยละ 65.85 ของเงินลงทุนภาคก่อสร้างทั้งหมด และยังคงลงทุนมากกว่าภาคเอกชนในช่วงปี 2545-2547 แต่แตกต่างกันไม่มากนัก โดยในปี 2547 การลงทุนใกล้เคียงกันมาก คือ ประมาณร้อยละ 50 ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

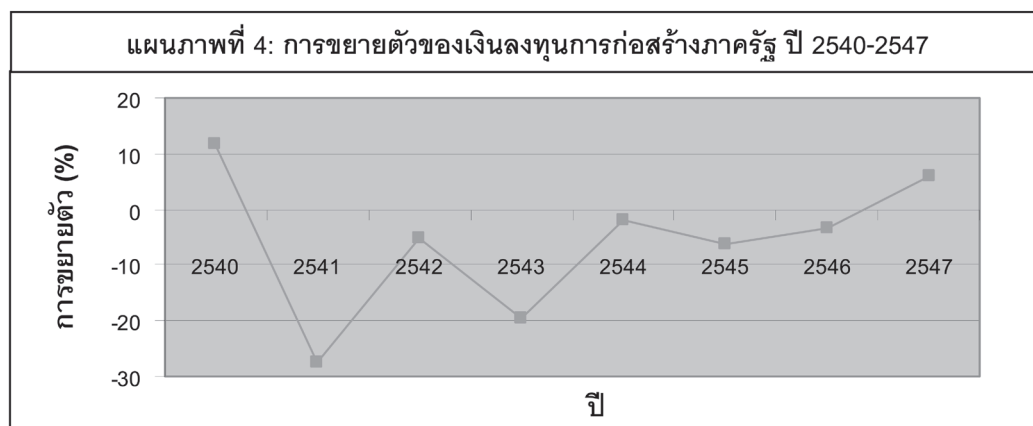

(3) การขยายตัวของภาคการก่อสร้างโดยรวม หลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจค่อนข้างไม่มีเสถียรภาพ โดยในปี 2541 การขยายตัวลดลงร้อยละ 37.1 ต่อมาลดลงร้อยละ 11.1 และร้อยละ 10.3 ในปี 2542 และ 2543 ตามลำดับ ตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปี 2547 การขยายตัวสูงถึง 10.6 อย่างไรก็ตามในปี 2548 การขยายตัวลดลงเหลือร้อยละ 7.5 เป็นผลจากการลดลงในการลงทุนทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ (รายละเอียดในแผนภาพที่ 3) สำหรับในไตรมาสที่สองของปี 2549 อุตสาหกรรมก่อสร้างไทยยังคงขยายตัวร้อยละ 5.2 ปรับตัวดีขึ้นจากไตรมาสก่อนที่ขยายตัวร้อยละ 4.0 เป็นผลมาจากการก่อสร้างภาครัฐที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่องในส่วนที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานทั้งถนน ท่าเรือ และการก่อสร้างในการพัฒนาระบบไฟฟ้า รวมทั้งการก่อสร้างระบบขนส่งทางรถไฟเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และสถานีรับส่งผู้โดยสารอากาศยานในเมือง และการก่อสร้างของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ในขณะที่มูลค่าเพิ่มของการก่อสร้างภาคเอกชนชะลอลงเหลือเพียงร้อยละ 2.8

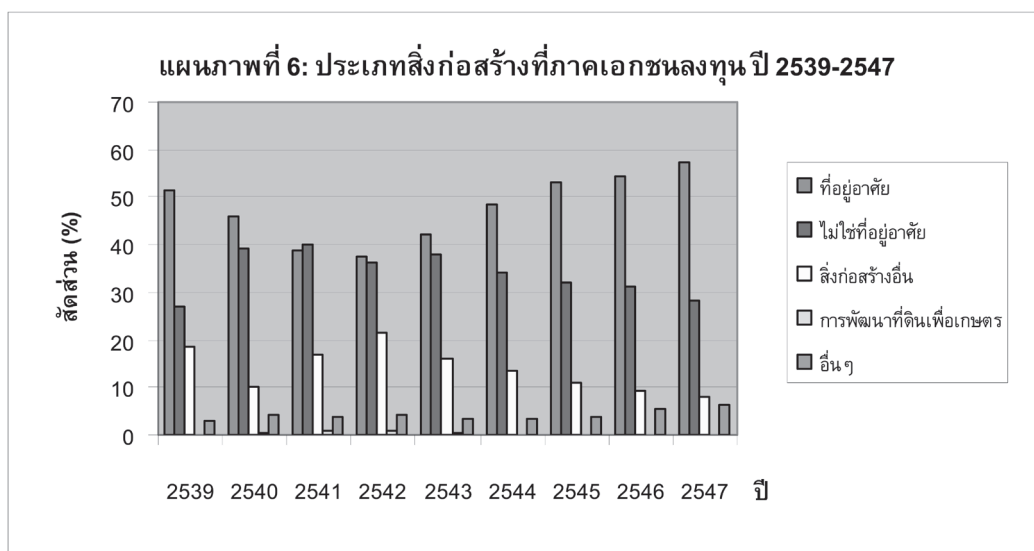
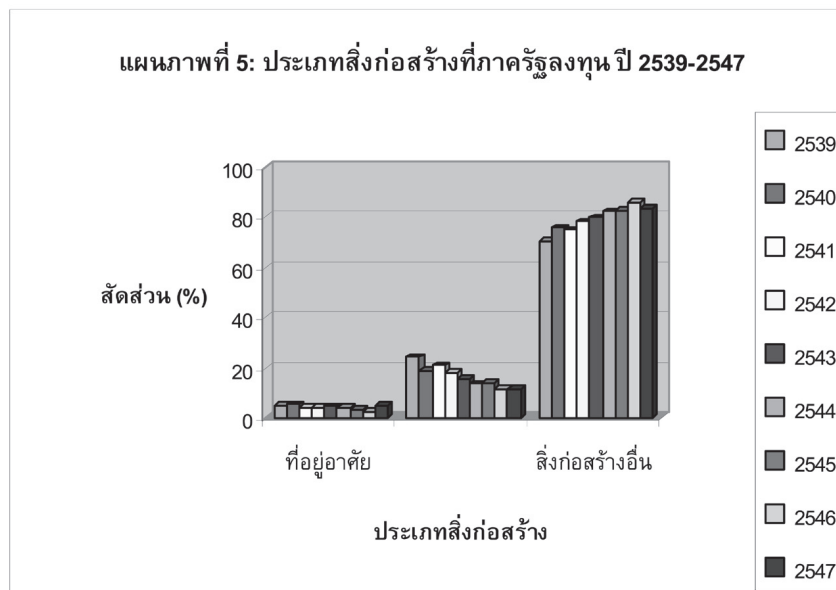
ที่มา : คำนวณจาก GDP ก่อสร้าง สำนักบัญชีประชาชาติ (สศช.)

(4) การขยายตัวของเงินลงทุนภาครัฐลดลงอย่างต่อเนื่องภายหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ และเริ่มมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นในปี 2547 ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 4

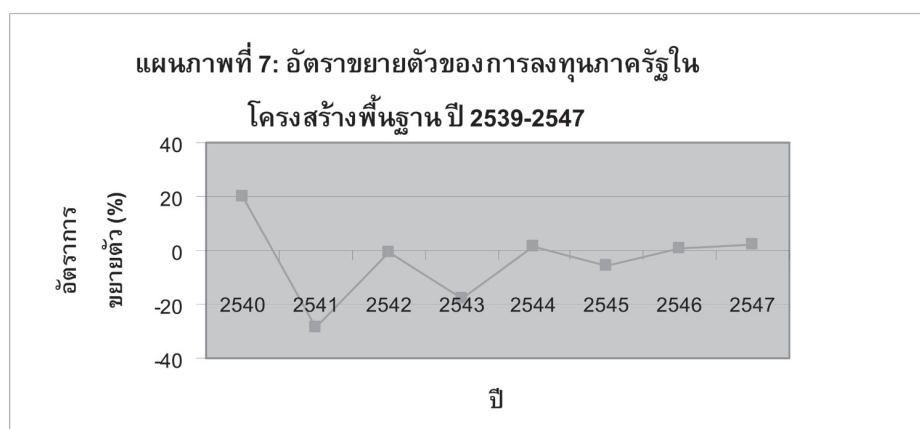

ที่มา : ข้อมูลรายได้ประชาชาติ ปี 2547. สศช.

(5) ลักษณะการลงทุนการก่อสร้างของภาครัฐและภาคเอกชนตั้งแต่ปี 2539-2547 โดยภาครัฐลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน (อยู่ในหมวดสิ่งก่อสร้างอื่น) เป็นสัดส่วนที่สูงกว่าประเภทสิ่งก่อสร้างที่ไม่ใช่ที่อยู่อาศัยมาก ในขณะที่ภาคเอกชนจะลงทุนในสิ่งก่อสร้างประเภทที่อยู่อาศัยเสียส่วนมาก ยกเว้นในปี 2541 (ช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ) การลงทุนในสิ่งก่อสร้างที่ไม่ใช่ที่อยู่อาศัยมีสูงกว่าเล็กน้อย และในปี 2542 สัดส่วนการลงทุนในสิ่งก่อสร้างที่เป็นที่อยู่อาศัยและไม่ใช่ที่อยู่อาศัยจะใกล้เคียงกัน ส่วนการลงทุนในสิ่งก่อสร้างอื่นๆ จะมีน้อยมาก (รายละเอียดแสดงไว้ในแผนภาพที่ 5 และ 6)

ถึงแม้ภาครัฐจะมีบทบาทสำคัญที่สุดในอุตสาหกรรมก่อสร้างไทยตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา แต่อัตราการขยายตัวของการลงทุนภาครัฐในโครงสร้างพื้นฐานก็ไม่มีเสถียรภาพ และลงทุนในอัตราที่ลดลงหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ จนกระทั่งปี 2546 เป็นต้นมา การลงทุนภาครัฐดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น รายละเอียดแสดงไว้ในแผนภาพที่ 7

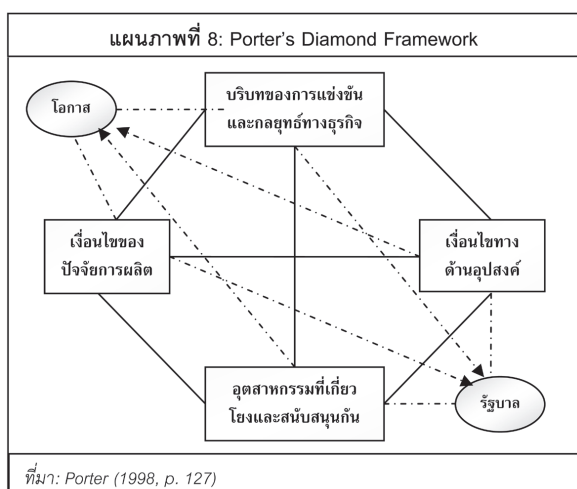

เนื่องจากภาครัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายควบคุมมหภาค (Macro-control policy) ของอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จึงได้กำหนดให้มีการปรับโครงสร้างภาคบริการซึ่งรวมถึงธุรกิจก่อสร้างด้วยเพื่อให้เป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของประเทศ

2.2 ระดับจุลภาค (Micro-level) : พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีและค่าแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย การขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะจะมีอยู่ทั่วไปในอุตสาหกรรมก่อสร้าง มีความก้าวหน้าในเทคโนโลยีเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ของการก่อสร้าง ค่าแรงงานสูงขึ้นแต่ค่าแรงงานที่แท้จริงลดลง เนื่องจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ-สังคม เช่น แรงงานอพยพ แรงงานต่างด้าว ความปลอดภัย และทักษะของแรงงาน เป็นต้น ปัจจัยอื่นที่อาจมีผลต่อค่าจ้างที่แท้จริงของการก่อสร้าง คือการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีตลอดระยะเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในเครื่องมือและอุปกรณ์การก่อสร้าง ทำให้มีความจำเป็นเพิ่มขึ้นในการเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีที่อาจมีผลต่อเงื่อนไขในการจ้างงานของการก่อสร้างไทย

นอกจากนี้ ห่วงโซ่อุปทานและเทคโนโลยีดั้งเดิมที่เน้นการหาแหล่งวัตถุดิบ การผลิต และการจำหน่าย อาจเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันได้ อาจต้องมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวการณ์แข่งขันอย่างรุนแรงและการเปิดเสรีทางการค้าและบริการเช่นในปัจจุบัน

3. การวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบของความได้เปรียบในการแข่งขันของอุตสาหกรรมก่อสร้างตาม Diamond Model

การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะใช้การวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อม (Environmental factor analysis) สำหรับอุตสาหกรรมก่อสร้างใน 3 ประเทศ ได้แก่ ไทย ตุรกี และสหรัฐอเมริกา โดยใช้กรอบของ Prof. Michael E. Porter (แนวคิดตามแผนภาพที่ 8 และรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1) ทั้งไทยและตุรกีเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่เศรษฐกิจอยู่ในระยะปรับตัว ซึ่งธุรกิจก่อสร้างยังคงอาศัยต้นทุนต่ำด้านแรงงานเป็นความได้เปรียบในบางพื้นที่ ในขณะที่ตุรกีจึงดังก้าวกำลังหาทางเข้าสู่การเป็นผู้รับเหมาแบบ EPC (engineering procurement and construction) เพื่อได้ประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีสูงและองค์ความรู้เป็นความได้เปรียบในการแข่งขันมากกว่าความได้เปรียบด้าน

ต้นทุนแรงงาน ในขณะที่ธุรกิจการก่อสร้างในสหรัฐฯ มีการเตรียมพร้อมอย่างดีเพื่อรับโครงการต่างๆ ทั่วโลกพร้อมการเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีขั้นสูง สหรัฐฯ เป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีอุตสาหกรรมชั้นนำ สามารถสร้างความได้เปรียบในการเป็นอุตสาหกรรมสนับสนุนที่เข้มแข็ง มีความต้องการสูงในตลาดภายในประเทศ มีแหล่งเงินทุนที่ดีกว่า มีสภาพแวดล้อมการลงทุนและรัฐบาลสนับสนุนที่มีเสถียรภาพมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนา เช่น ไทย และตุรกี ผลที่ตามมา กรอบรายละเอียดที่เปรียบเทียบในตารางที่ 1 จะส่งผลกระทบต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของประเทศของธุรกิจก่อสร้างในตลาดระหว่างประเทศ

ตารางที่ 1 : การเปรียบเทียบความได้เปรียบในการแข่งขันในอุตสาหกรรมก่อสร้างระหว่างประเทศโดยใช้ Model ของ Prof.Michael E. Porter

	ปัจจัยกำหนดกรอบของ Porter/อุตสาหกรรมก่อสร้าง		
	ประเทศไทย	ประเทศตุรกี	ประเทศสหรัฐอเมริกา
เงื่อนไขด้านปัจจัย	- ต้นทุนแรงงานต่ำกว่าเฉลี่ย - ต้นทุนด้านวิศวกรรมต่ำและผลิตภาพต่ำ - วัตถุประสงค์สามารถแข่งขันได้ในระดับหนึ่ง - แรงงานเข้มข้น	- ต้นทุนแรงงานอยู่ในขั้นเฉลี่ย - ต้นทุนด้านวิศวกรรมต่ำและผลิตภาพต่ำ - วัตถุประสงค์ไม่สามารถแข่งขันทั่วโลก - มีอุปสรรคทางการเงิน - มีสินเชื่อและแหล่งเงินทุนพร้อม	- ต้นทุนแรงงานสูง - ต้นทุนด้านวิศวกรรมสูงและผลิตภาพสูง - เทคโนโลยีสูงทำให้สามารถแข่งขันได้ทั่วโลก
เงื่อนไขด้านอุปสงค์	- ตลาดภายในประเทศถดถอย - ลูกค้านำเข้าในประเทศเป็นระดับกลางและสูง	- ตลาดภายในประเทศถดถอย - ลูกค้านำเข้าในประเทศเป็นระดับกลาง	- ตลาดภายในประเทศมีความต้องการสูง - ลูกค้านำเข้าในประเทศเป็นระดับสูง
อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวข้อง	- อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวข้องสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ในระดับหนึ่ง	- อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวข้องไม่สามารถแข่งขันทั่วโลก	- อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวข้องสามารถแข่งขันได้ทั่วโลก
บริบทการแข่งขันและกลยุทธ์ทางธุรกิจ	- อุตสาหกรรมถึงจุดอิ่มตัว - ขีดความสามารถในการประกอบการมีพอสมควร - การแข่งขันภายในประเทศเข้มข้น - มีการนำเทคโนโลยีสูงมาใช้บ้าง	- ขีดความสามารถในการประกอบการมีมากกว่า - การแข่งขันภายในประเทศเข้มข้น	- อุตสาหกรรมโตเต็มที่ - การแข่งขันภายในประเทศเข้มข้น - ใช้เทคโนโลยีสูง
โอกาส	- การก่อสร้างปรับปรุงภายหลังอุทกภัยและภัยธรรมชาติ - การก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว - การก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ในตลาดที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้าน ตะวันออกกลาง และรัสเซีย	- การก่อสร้างด้านพื้นที่และวัฒนธรรมไปสู่ตลาดที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะตะวันออกกลางและรัสเซีย	- การปรับการก่อสร้างภายหลังสงคราม
บทบาทภาครัฐ	- รัฐบาลเป็นลูกค้าที่ใหญ่ที่สุดในโครงการต่าง ๆ - ความไม่มีเสถียรภาพ กฎระเบียบล้าสมัยและการบังคับใช้ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดปัญหาบ่อยๆ - การบริหารจัดการไม่มีเอกภาพ เพราะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระจัดกระจายตามกระทรวงต่าง ๆ	- รัฐบาลเป็นลูกค้าที่สำคัญที่สุดของอุตสาหกรรม ดังนั้น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐจึงมีมาก - ความไม่มีเสถียรภาพ กฎระเบียบไม่เพียงพอ และการบริหารจัดการในหน้าที่ไม่ดี	- สภาพแวดล้อมมีเสถียรภาพ และที่คาดการณ์ได้ - กฎระเบียบมีเพียงพอและการบริหารจัดการทำหน้าที่ได้ดี

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมข้างต้น พบว่า การถดถอยในตลาดภายในประเทศ เนื่องจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและราคาน้ำมันนั้น ประกอบกับความไม่แน่นอนในตัวแปรทางเศรษฐกิจ นับเป็นปัจจัยกระตุ้นที่มีนัยสำคัญสำหรับธุรกิจก่อสร้างในไทยและในตุรกีที่จะไปประมูลในตลาดระหว่างประเทศ (การมุ่งสู่ตลาดต่างประเทศ) อย่างไรก็ตาม ลักษณะเสี่ยงของธุรกิจ ความสามารถในการจัดการของผู้บริหาร การส่งมอบโครงการทันเวลา การอ้างอิงของธุรกิจ และความอยู่ใกล้ตลาดที่มีศักยภาพถือว่าเป็นความได้เปรียบเชิงแข่งขันที่มีความสำคัญที่สุดของธุรกิจก่อสร้าง ความไวเนื้อเชื้อใจและความมีเสถียรภาพของต่างประเทศก็เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญสูงด้วย ดังนั้น กระบวนการทางกฎหมายในกรณีความขัดแย้งและเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศเป็นปัจจัยที่นับว่ามีความสำคัญที่สุดในการประมูลงานในตลาดใหม่

4. กรณีศึกษาของต่างประเทศ

จากการศึกษากรณีตัวอย่างของต่างประเทศ โดยสรุปพบว่าในทุกประเทศที่ศึกษารัฐบาลของประเทศนั้นๆ ได้จัดตั้งหน่วยงานของรัฐเพื่อกำหนดแนวทางการเจริญเติบโต พัฒนา และกำกับดูแลธุรกิจบริการอุตสาหกรรมก่อสร้างโดยตรง โดย

4.1 ประเทศสิงคโปร์ : สิงคโปร์กำหนดแนวทางจากแผนแม่บทริเริ่มโดย Ministry of Manpower ซึ่งแผนแม่บทนี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลาง พร้อมกันนี้รัฐบาลสิงคโปร์ได้จัดตั้งหน่วยงานใหม่ ได้แก่ Construction Industry Joint Committee (CIJC) โดยมีกรรมการประกอบด้วยตัวแทนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมก่อสร้างขึ้นมาร่วมกับหน่วยงานเดิมของรัฐบาล คือ Building and Construction Authority (BCA) เพื่อผลักดันและนำแผนแม่บทนี้มาใช้ให้สำเร็จผลภายใน 5 ปี นับจากวันประกาศแผน เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2542 ภายใต้ชื่อแผนแม่บทฉบับนี้ว่า “Construction 21 Reinventing Construction (C₂₁)”

โดยมีจุดประสงค์เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของอุตสาหกรรมก่อสร้างสิงคโปร์และเพื่อวางรากฐานแนวทางการพัฒนาที่มั่นคงให้ก้าวไปพร้อมกับกาเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ แผนแม่บท C₂₁ มีกลยุทธ์หลัก 6 ข้อ คือ 1) ยกกระดับความเป็นมืออาชีพของบุคลากรในธุรกิจก่อสร้าง 2) ยกระดับความชำนาญของคณานก่อสร้าง 3) ปรับปรุงมาตรฐานงานก่อสร้าง 4) พัฒนาความร่วมมือระหว่างบุคลากรหลายสาขาในธุรกิจก่อสร้าง 5) ส่งเสริมการส่งออกอุตสาหกรรมก่อสร้าง และ 6) พัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

4.2 ประเทศอังกฤษ : รัฐบาลออกนโยบาย M₄₁ เพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพรวมของอุตสาหกรรมก่อสร้าง โดยมีเป้าหมายหลัก 4 ประการ คือ 1) ลดเงินทุนก่อสร้างและระยะเวลาก่อสร้างแต่ละโครงการร้อยละ 10 2) ลดความบกพร่องของงานและอุบัติเหตุร้อยละ 20 3) เพิ่มกำไร ประสิทธิภาพ และผลผลิต ร้อยละ 10 และ 4) เพิ่มความแน่นอนและความเป็นไปได้ของโครงการร้อยละ 20 รัฐบาลอังกฤษได้จัดตั้ง Construction Task Force ขึ้นในเดือนตุลาคม 2540 โดยมีรากฐานความร่วมมือกับ Construction Industry Board ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นในปี 2537 เนื่องจากมองเห็นว่าอุตสาหกรรมก่อสร้างเป็นหนึ่งในเสาหลักของเศรษฐกิจของประเทศที่มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 10 ของ GDP ก่อให้เกิดการจ้างงาน 1.4 ล้านคน และมีความสำคัญเกินกว่าที่จะปล่อยให้อุตสาหกรรมนี้หดตัวลงหรือหยุดนิ่ง

4.3 ประเทศออสเตรเลีย : รัฐบาลออสเตรเลียวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมก่อสร้างภายใต้หัวข้อ “Investing for Growth” ในเดือนธันวาคม 2540 โดยเน้นความร่วมมือและผลักดันให้ภาครัฐและเอกชนร่วมวางแผนปฏิบัติการในการเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตของอุตสาหกรรมก่อสร้าง โดยรัฐบาลออสเตรเลียได้จัดตั้ง National Building and Construction Committee ขึ้นเป็นคณะทำงานร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อมุ่งวิเคราะห์ปัญหาที่ทำให้อุตสาหกรรมก่อสร้างเติบโตช้า ด้วยการเน้น

- 1) การส่งเสริมความคิดริเริ่มใหม่ที่จะนำมาใช้พัฒนาการก่อสร้าง โดยอาศัยการค้นคว้าและพัฒนาเทคโนโลยีจากในและนอกประเทศ
- 2) การนำระบบสารสนเทศมาใช้เพื่อความรวดเร็ว ถูกต้อง และแม่นยำ
- 3) การแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจก่อสร้างให้ทันสมัย
- 4) รัฐบาลสนับสนุนให้บริษัทก่อสร้างออกไปทำงานในต่างประเทศ โดยจัดตั้งศูนย์รวบรวมข้อมูลโครงการก่อสร้างที่

เกิดขึ้นในประเทศใกล้เคียงพร้อมให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้ง Consortium ระหว่างบริษัทต่างชาติกับบริษัทออสเตรเลียน ในการนี้รัฐบาลออสเตรเลียนยังให้ความช่วยเหลือในเรื่องกฎหมาย ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องด้วย

- 5) ปรับปรุงวิธีการจัดซื้อและจัดจ้าง โดยวางแผน การทำ Pre-Qualification ที่โปร่งใส และสัญญาที่เป็นธรรม
- 6) การพัฒนาฝีมือแรงงาน
- 7) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมการ ออกแบบก่อสร้างและใช้วัสดุที่ไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม

4.4 ประเทศญี่ปุ่น : ลักษณะของอุตสาหกรรมก่อสร้างในญี่ปุ่นขึ้นอยู่กับความเป็นหุ้นส่วนหรือการเป็นพันธมิตร มี 5 กลุ่ม/บริษัท ก่อสร้างหลักในญี่ปุ่น ซึ่งก่อให้เกิดผลผลิตจำนวนมากที่มีนัยสำคัญของผลผลิตการก่อสร้างทั้งหมด วัสดุการก่อสร้างที่สำคัญ ในญี่ปุ่นยังคงเป็นคอนกรีต และวัสดุผสม งานด้านการวิจัยและพัฒนาจำนวนมากที่เน้นวัสดุที่แข็งแรงขึ้นเพื่อป้องกันผลกระทบจากแผ่นดินไหว เป็นต้น ผู้รับเหมาชาวญี่ปุ่นที่สำคัญ ๆ ได้ลงทุนในกิจการวิจัยและพัฒนาของตนเอง ปัจจุบันเกือบทุกคนมีห้องทดลองของตัวเอง ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในยุทธศาสตร์การตลาด อย่างไรก็ตามหลังจากที่ประเทศญี่ปุ่นได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจตกต่ำเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในเอเชีย

รัฐบาลได้เพิ่มงบประมาณและสัดส่วนการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างมากกว่าเดิมหลายเท่า และเน้นที่จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศมั่นคงอยู่ตัวอีกครั้ง โดยรัฐบาลถือว่าธุรกิจนี้เป็นแหล่งพักพิงสุดท้ายของแรงงานที่ถูกเลิกจ้างจากภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ และถือว่าธุรกิจก่อสร้างเป็น safety-net ของภาคเศรษฐกิจทั้งหมด ทำให้จำนวนแรงงานและจำนวนบริษัทในธุรกิจนี้ได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นจนกระทั่งเศรษฐกิจที่ตกต่ำ มุมมองของญี่ปุ่นเน้นการเพิ่ม commitment และความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน สำหรับการพัฒนาเทคโนโลยีในอนาคตเป็นหลัก นอกจากนี้มีการพัฒนาระบบการจัดซื้อจัดจ้างใหม่เพื่อปรับปรุงการใช้และผลกระทบจากนวัตกรรมที่จะเกิดกับภาคเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกับยังมีการให้เงินช่วยเหลือและสนับสนุนทางเทคโนโลยีแก่การก่อสร้างในประเทศเพื่อนบ้านในรูปแบบของโครงการความช่วยเหลือต่างๆ เป็นต้น

สรุป : บทเรียนจากประเทศต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมก่อสร้างเป็นเสาหลักของเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และพบว่าความสำเร็จในอุตสาหกรรมก่อสร้างของแต่ละประเทศอาศัยกลไกที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รับการสนับสนุนของภาครัฐค่อนข้างมาก และเน้นในประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) การยกระดับความเป็นมืออาชีพ 2) ปรับปรุงมาตรฐานการก่อสร้าง 3) ส่งเสริมการส่งออก 4) การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ 5) การพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนและระหว่างสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้อง 6) การปรับโครงสร้างพื้นฐาน เช่น กฎระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง และ 7) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5. แนวทางการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย

ทิศทางการแข่งขันเชิงธุรกิจ (ทั้งสินค้าและบริการ) ในปัจจุบันขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ความได้เปรียบในการแข่งขัน เป็นพลวัต บางอย่างของไทยเคยได้เปรียบในอดีต กลับเสียเปรียบหรือได้เปรียบน้อยลงในปัจจุบัน เช่น ค่าแรงงาน ค่าวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น 2) โลกาภิวัตน์ ซึ่งมีทั้งผลกระทบทางบวกและลบ ขึ้นกับ 2 ห่วงโซ่ : Supply Chain และ Value Chain ของแต่ละธุรกิจ รวมทั้งความรู้ในการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และ 3) อำนาจของผู้ซื้อ และความต้องการในคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ถ้าผู้ประกอบการไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานด้านคุณภาพผู้ซื้อ และในราคาที่แข่งขันได้ ก็จะมีปัญหาทางตลาด ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องมีการปรับตัวให้ทัน มิฉะนั้นธุรกิจจะอ่อนแอ และอาจเผชิญกับภาวะวิกฤตทางการแข่งขัน

5.1 แนวคิดทางเลือกเชิงกลยุทธ์ : ประกอบด้วยการยกระดับใน 2 ห่วงโซ่หลัก และการมีบทบาทในการสร้างคุณค่าในห่วงโซ่ โดย

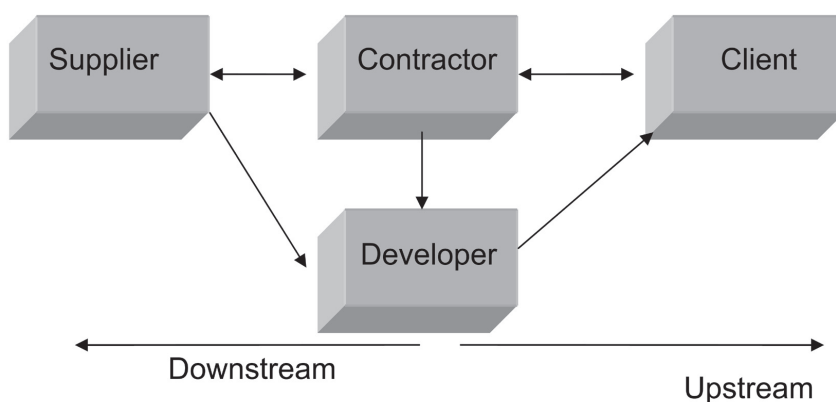
1) การยกระดับ Supply Chain : ผู้ประกอบการผลิตอย่างเดียวนั้นจะต่ำ ดังนั้น ผู้ประกอบการต้องช่วยจัดการด้วย
 2) การบูรณาการ Value Chain : ผู้ประกอบการต้องพยายามสร้างคุณค่าเพื่อให้แข่งขันได้ทั้ง 4 ด้าน คือ ต้นทุน คุณภาพ นวัตกรรม และเวลา กับขอบเขตการแข่งขัน ควรพยายามให้ธุรกิจหลายแห่งจัดการภายใต้กระบวนการความร่วมมือ (Collaborative Process) อันเดียวกัน แทนการจัดการกระบวนการหลายอันภายใต้ธุรกิจเดียวกันเช่นในอดีตที่ผ่านมา

5.2 ลักษณะของวิสัยทัศน์ :

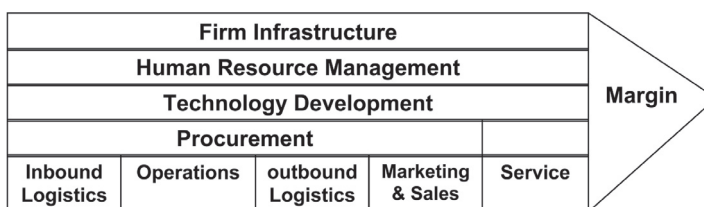
1) การเป็นผู้สร้างระดับโลก (A World-class Builder) ด้วยคุณภาพสูง ต้นทุนที่แข่งขันได้ มีการออกแบบที่เป็นเลิศ และส่งมอบทันเวลา
 2) การสร้างคุณค่า (Value Chain) บนพื้นฐานของความเข้าใจใน Spirit ของการทำงานร่วมกัน (Collaboration)
 3) การดำเนินงานที่ดีและกระบวนการทำงานที่เป็นองค์รวม (Integrated Process and Good Practices) โดยมีการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ความปลอดภัยสูง และการจัดการในพื้นที่ดี

5.3 ยุทธศาสตร์ที่ควรขับเคลื่อน:

1) การยกระดับห่วงโซ่อุปทาน จากห่วงโซ่แบบดั้งเดิมที่จาก Supplier สู่ Contractor สู่ Client ให้เป็น ห่วงโซ่แบบใหม่ จาก Supplier สู่ Developer สู่ Client ด้วยการยกระดับปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญๆ (Key Drivers) ได้แก่ บุคลากร มาตรฐาน กฎระเบียบและข้อบังคับ เทคโนโลยี การบริหารจัดการ ความร่วมมือ ต้นทุน ข้อมูลข่าวสาร ดังรูปข้างล่าง

2) การยกระดับห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) สามารถทำได้ด้วยการโยกย้ายจากกิจกรรมที่พึ่งพาทรัพยากรเข้มข้น (Intensive resource-based activity) ไปสู่กิจกรรมที่พึ่งพาองค์ความรู้ (Knowledge-based activity) ในด้านใช้วัสดุการก่อสร้าง และการประหยัดพลังงาน ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีโดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) และการปรับปรุงเทคนิคการก่อสร้าง และวิธีการบริหารโครงการ (เพิ่มห่วงโซ่มูลค่า ด้วยการบริหารจัดการแบบหลายธุรกิจร่วมกันในการทำงานหรือทั้ง Supply Chain) เพื่อให้ได้สิ่งก่อสร้างที่ตรงกับความต้องการของลูกค้าและมีผลตอบแทนที่เหมาะสม และ/หรือด้วยการบูรณาการกิจกรรมหลักๆ ตาม Model ของ Porter (ดังรูปข้างล่าง) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาเทคโนโลยี และการจัดซื้อจัดจ้าง โดยเฉพาะการประเมินงานแบบเหมาจ่ายเป็นราคาต่อหน่วย (Unit Price) และการจ่ายเงินตามความคืบหน้าของโครงการ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวได้ทันการปรับตัวของราคาวัสดุก่อสร้าง และกิจกรรมที่ภาครัฐควรให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการภาคเอกชน คือ ด้านโลจิสติกส์ การตลาด และการบริการอื่นๆ เช่น การประกันภัย การให้องค์ความรู้ด้านกฎระเบียบ และภาษา เป็นต้น

3) กลไกที่เป็นรูปธรรม เห็นควรให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการก่อสร้างขึ้นมาเช่นเดียวกับคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ซึ่งในคณะกรรมการก่อสร้างจะมีกรรมการรวมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีหน้าที่ดูแลด้านกฎหมาย บัญชี สถิติตัวเลขต่าง ๆ

4) วิธีการดำเนินงานเห็นควรให้ สศช. ช่วยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในระยะแรกเพื่อจัดทำ roadmap อุตสาหกรรมก่อสร้างไทย ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมาคมก่อสร้างไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย กระทรวงคมนาคม เป็นต้น เพื่อให้หน่วยงานที่จะเป็นเจ้าภาพตัวจริงรับช่วงดำเนินการต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อระดับการแข่งขันของการก่อสร้างเนื่องจากตลาดเปิดเสรีมากขึ้นคู่แข่งเข้ามาได้ง่ายซึ่งส่งผลกระทบต่อ Supply Chain และ Value Chain การปรับโครงสร้างจึงต้องปรับทั้งสองห่วงโซ่ดังกล่าว โดยภาคเอกชนต้องให้ความร่วมมือทุกภาคส่วน และภาครัฐอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะด้านโลจิสติกส์และการตลาด

6.2 ความร่วมมือกันต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจ และการกระจายข้อมูลข่าวสารที่กว้างขวาง

6.3 การบริหารจัดการในอนาคตจำเป็นต้องจัดการตามแนวตั้งมากกว่าแนวนอน โดยจัดการหลายธุรกิจด้วยกระบวนการความร่วมมือเดียวกัน แทนการจัดการหลายกระบวนการในหนึ่งธุรกิจ

6.4 ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมกันวางแผนกำลังคนในสาขาก่อสร้าง โดยเฉพาะการสร้างกำลังคนที่มีฝีมือเฉพาะด้าน

6.5 รัฐควรมีกลไกกลางที่จะเป็นหุ้นส่วนในการขับเคลื่อน

7. การดำเนินงานในระยะต่อไป

การจัดทำ Roadmap การยกระดับ Supply Chain และ Value Chain ของอุตสาหกรรมก่อสร้างทั้งระบบ พร้อมกำหนดกลไกกลางที่จะขับเคลื่อน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สมาคมวิชาชีพก่อสร้างต่างๆ สถาบันการศึกษา และภาครัฐ จะต้องร่วมมือกันปรับโครงสร้างทั้งระบบ ตั้งแต่การผลิต/ยกระดับกำลังคนไปจนถึงการตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการก่อสร้างไทยเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติต่อไป

♦♦♦♦♦

เอกสารอ้างอิง

1. สถาบันคีนันแห่งเอเซีย, “คลัสเตอร์: ทางรอดธุรกิจไทย จากคู่แข่ง.....สู่พันธมิตร” บทเรียนจากกรณีศึกษาของสถาบันคีนันแห่งเอเซีย, กรุงเทพฯ, 2548
2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “รายได้ประชาชาติของประเทศไทย พ.ศ. 2546 และ 2547” กรุงเทพฯ, 2547 และ 2548
3. Korkmaz Sinem, John I. Messner. Competitive positioning and Continuity of Construction Firms in The International Markets จาก Internet
4. Ofori George. “The knowledge-based Economy and Construction Industries in the Developing Countries” จาก Internet
5. Porter, Michael E. (1990). The competitive advantage of nations. Free Press, New York, N.Y.

การปรับโครงสร้าง ภาคบริการ

1. บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งต้องเผชิญกับภาวะแข่งขันที่เข้มข้นและการเปลี่ยนแปลงที่มีความเป็นพลวัตมากขึ้น และเป็นแรงผลักดันให้ทุกประเทศปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้สภาวะการณ์แห่งการแข่งขันดังกล่าว ซึ่งบริบทการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลให้ประเทศต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ก้าวทัน ประกอบด้วย 5 บริบท คือ (1) ความเชื่อมโยงของเศรษฐกิจโลก (2) การเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (3) การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม (4) การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม และ (5) แนวโน้มพฤติกรรมของผู้บริโภค

ดังนั้น พลวัตการเปลี่ยนแปลง (Dynamic of Changes) ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาคการผลิตและภาคบริการของไทยต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด และรักษาระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศบนเวทีโลก ซึ่งประเทศต่าง ๆ ที่เป็นคู่ค้าและคู่แข่งที่สำคัญของไทย ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศยุโรป ญี่ปุ่น จีน และอินเดีย เพื่อรักษาสถานภาพในเวทีการแข่งขันในตลาดโลกเช่นเดียวกัน

ภาคบริการ มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้จะเป็นสาขาการผลิตที่สร้างรายได้และสร้างงานให้กับประเทศในสัดส่วนที่สูงแล้ว ยังเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการช่วยสนับสนุนการพัฒนาภาคการผลิตอื่นๆของประเทศ และเป็นภาคธุรกิจที่มีบทบาทในการดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาปีละหลายแสนล้านบาท โดยเฉพาะธุรกิจบริการด้านการเงิน การขนส่งและสื่อสาร และการค้าส่ง-ค้าปลีก ในขณะที่ บริบทการเปลี่ยนแปลงอาจเป็นช่องทางหนึ่งในการช่วยสร้างโอกาสการพัฒนาธุรกิจภาคบริการของประเทศให้ขยายตัวรวดเร็วขึ้น หากมีการปรับตัวเพื่อรองรับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมและทันกาล อย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และต้องการบริโภคสินค้าด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ทำให้กลุ่มธุรกิจบริการด้าน High Touch, Specialized Treatment, Respected Services ที่ไทยมีศักยภาพค่อนข้างสูง อาจได้รับความนิยมและมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

การปรับโครงสร้างภาคบริการ จึงเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ต้องเร่งดำเนินการเพื่อขยายฐานการผลิตและการตลาด พร้อมทั้งเร่งผลักดันมาตรการและโครงการนำร่องต่างๆ ให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันทั่วถึง โดยเฉพาะการมุ่งเน้นพัฒนาผู้ประกอบการไทยไปสู่การเป็นผู้ประกอบการที่ขับเคลื่อนธุรกิจด้วยนวัตกรรม (Innovative Enterprises) บนพื้นฐานของการสร้างความชำนาญเฉพาะด้านและการสร้างบริการที่แตกต่าง (Service Specialization and Differentiation) เพื่อสร้างสรรคคุณค่าให้กับสินค้าและบริการ (Value Creation) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปรับโครงสร้างภาคบริการที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

2. กรอบการศึกษาวิจัย

เนื่องจากลักษณะการประกอบธุรกิจบริการของแต่ละประเภทแตกต่างกันออกไป การศึกษาวิเคราะห์การปรับโครงสร้างภาคบริการของประเทศ จึงได้วางกรอบและวิธีการวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้การกำหนดกรอบทิศทางและแนวทางการพัฒนามีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

2.1 การวิเคราะห์ภาพรวมของภาคบริการ (Service Sector Analysis) เป็นการวิเคราะห์สถานะปัจจุบันของธุรกิจบริการที่มีต่อฐานะทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ รวมทั้งแนวโน้มความต้องการของตลาดโลก เพื่อกำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Position) ของไทย และการจัดลำดับความสำคัญในการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม

2.2 การวิเคราะห์กลุ่มธุรกิจบริการ (Service Industry Analysis) เป็นการวิเคราะห์เชิงลึกในแต่ละกลุ่มธุรกิจบริการ เพื่อให้ทราบถึงโครงสร้าง สถานะปัจจุบัน และผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ และประเด็นสำคัญของการพัฒนา เพื่อใช้เป็นข้อมูลหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์ของธุรกิจ

2.3 การกำหนดทิศทางและวางยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มธุรกิจบริการ (Strategic Direction Development) โดยการศึกษาทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Options) ที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนากลุ่มธุรกิจบริการเพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และกลยุทธ์ที่เหมาะสมในแต่ละสาขาบริการ

2.4 การจัดลำดับมาตรการการพัฒนากลุ่มธุรกิจบริการ (Strategic Initiative Development and Prioritization) โดยกำหนดมาตรการ/โครงการให้สอดคล้องกับทิศทาง เป้าหมายและยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญของมาตรการ/โครงการในแต่ละสาขา ตามผลกระทบการสร้างมูลค่าเพิ่มและผลกระทบด้านสังคม และระดับความง่ายในการปฏิบัติ โดยพิจารณาจากศักยภาพในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และระยะเวลาในการดำเนินงานของมาตรการนั้นๆ

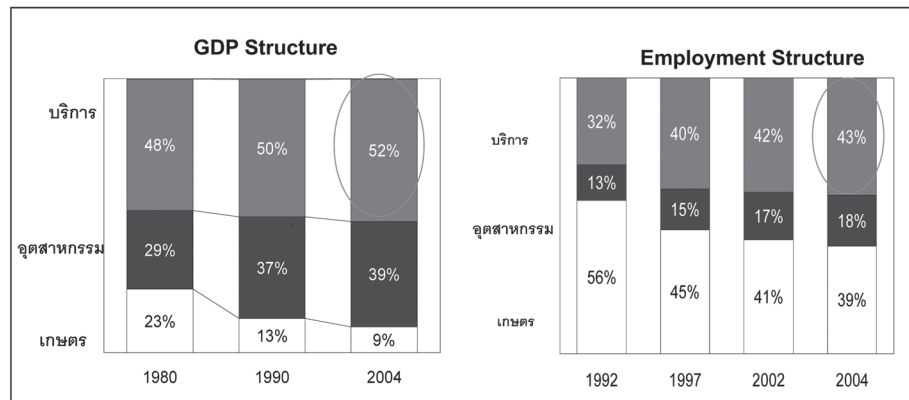
อย่างไรก็ตาม การนำเสนอบทความในครั้งนี้ เป็นการศึกษานโยบายภาพรวมของภาคบริการ และจัดกลุ่มธุรกิจที่มีศักยภาพเพื่อกำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาโดยรวมเท่านั้น การกำหนดมาตรการ/โครงการ และการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ จะอยู่ในการศึกษาวิเคราะห์การปรับโครงสร้างรายสาขาต่อไป

3. สถานภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน

3.1 สถานภาพโดยรวมของภาคบริการ

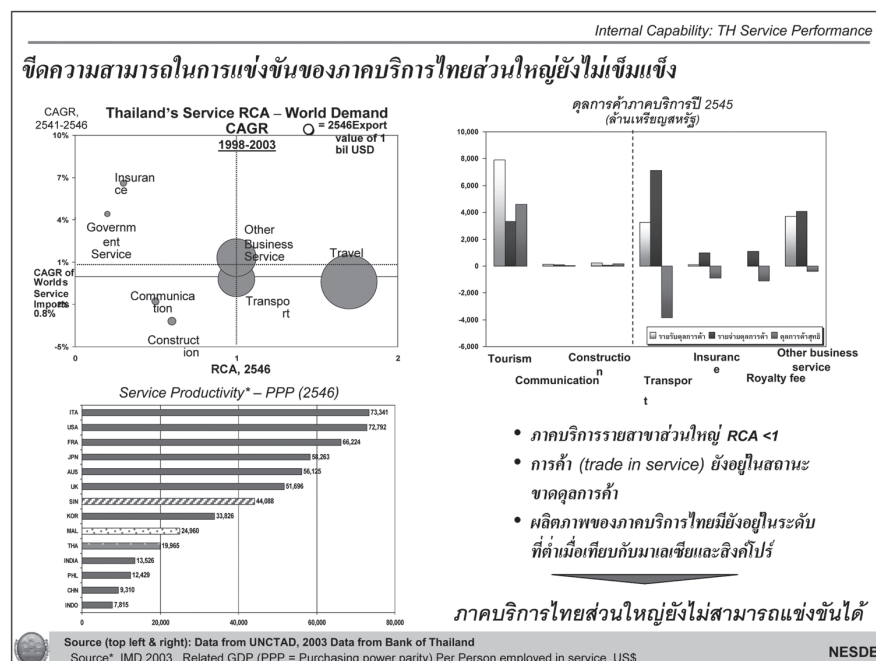
บทบาทภาคบริการได้เพิ่มความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศ ตั้งแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 เป็นต้นมา ทั้งในรูปของสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) และสัดส่วนการจ้างงานที่เพิ่มสูงขึ้น โดยในปี 2547 มีสัดส่วนต่อ GDP ร้อยละ 52 และมีอัตราการจ้างงานร้อยละ 43 ซึ่งมูลค่า GDP ของภาคบริการ กว่าครึ่งหนึ่งมาจาก 2 สาขาหลัก คือ สาขาค้าส่ง-ค้าปลีก ร้อยละ 30 และสาขาขนส่งและการสื่อสาร ร้อยละ 22

โครงสร้าง GDP และสัดส่วนการจ้างงาน

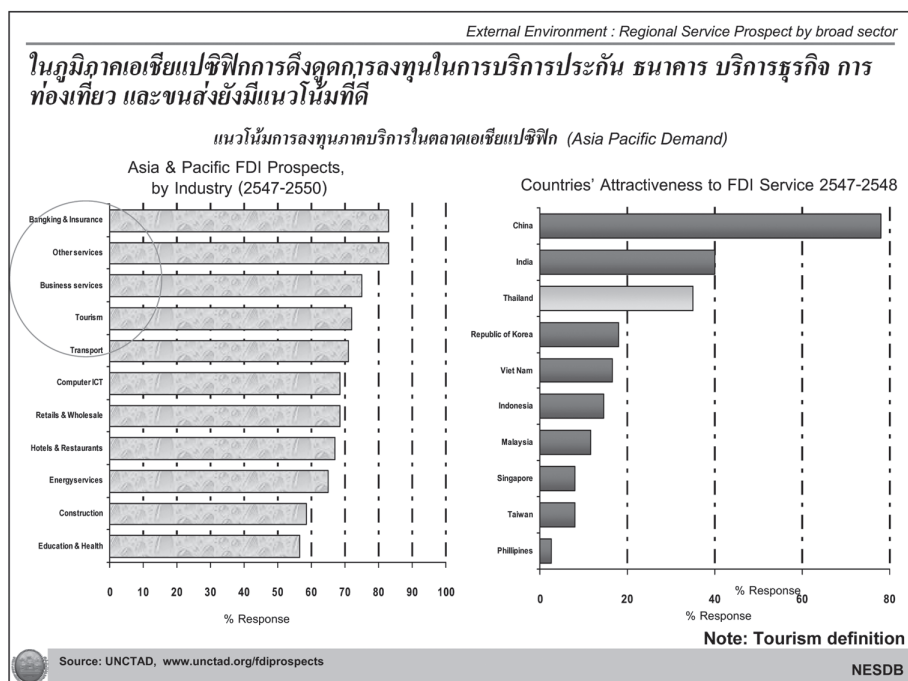
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาระดับความสามารถในการแข่งขันเชิงเปรียบเทียบกับบริบทโลกแล้ว พบว่า ภาคบริการรายสาขาส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับที่ไม่ดีนัก¹ มีค่า RCA น้อยกว่า 1 ยกเว้นสาขาการท่องเที่ยว ผลผลิตภาพการผลิตยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ และเกาหลีใต้ นอกจากนี้ ดุลการค้าภาคบริการในหลายสาขายังอยู่ในภาวะขาดดุลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ Royalty Fee การประกันภัย และการสื่อสารโทรคมนาคม

¹ พิจารณาจากดัชนี Relative Competitive Advantage (RCA: 2003) โดย UNCTAD

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ช่วงปี 2547-2550 เป็นต้นมา ไทยยังคงเป็นประเทศที่ได้รับความนิยมจากนักลงทุนต่างชาติที่ต้องการเข้ามาลงทุนในภาคธุรกิจบริการ โดยติดอันดับ 3 ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก รองจากจีนและอินเดีย สาขารัฐกิจที่ชาวต่างชาติสนใจลงทุน คือ สาขากาสิโน การประกันภัย การบริการธุรกิจ การท่องเที่ยว และการขนส่ง ในขณะเดียวกัน หลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย ได้กำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์เพื่อมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจภาคบริการอย่างจริงจัง แต่ประเทศไทยยังไม่มีกำหนดทิศทางที่ชัดเจนมากนัก ประกอบกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ในสาขาต่างๆ ยังมีค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน

ยุทธศาสตร์ภาคบริการและแนวโน้ม FDI ของประเทศต่างๆ

ภาคบริการสาขาต่าง ๆ	จีน	อินเดีย	เวียดนาม	สิงคโปร์	ไทย
Tourism				✓	✓
Transportation (Logistics & Distribution)	✓ (85)	✓ (19)	✓ (7)	✓	✓ (4)
Telecommunication				✓	
Call center service	✓ (11)	✓ (73)			(3)
Finance & Insurance	✓			✓	
Education					
Business service	✓	✓			
Research & Development	✓ (134)	✓ (177)	✓ (2)		(12)

หมายเหตุ: ✓ มีการผลักดันการขยายตัว และ (-) จำนวนโครงการ FDI

ที่มา: OCO Consulting, Business Outsourcing Forum

3.2 การวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มธุรกิจบริการ

การจัดกลุ่มธุรกิจบริการ เพื่อกำหนดตำแหน่งและสถานะเชิงยุทธศาสตร์ของแต่ละธุรกิจ และช่วยในการจัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์ให้มีทิศทางชัดเจนมากขึ้น โดยใช้กรอบแนวคิด Thailand Competitiveness Matrix (TCM) และการวิเคราะห์แนวโน้มความต้องการของโลก มาจัดกลุ่มธุรกิจบริการออกตามความน่าสนใจ (Attractiveness) ความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) และแนวโน้มความต้องการและอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สามารถจัดแบ่งได้ 4 กลุ่ม คือ

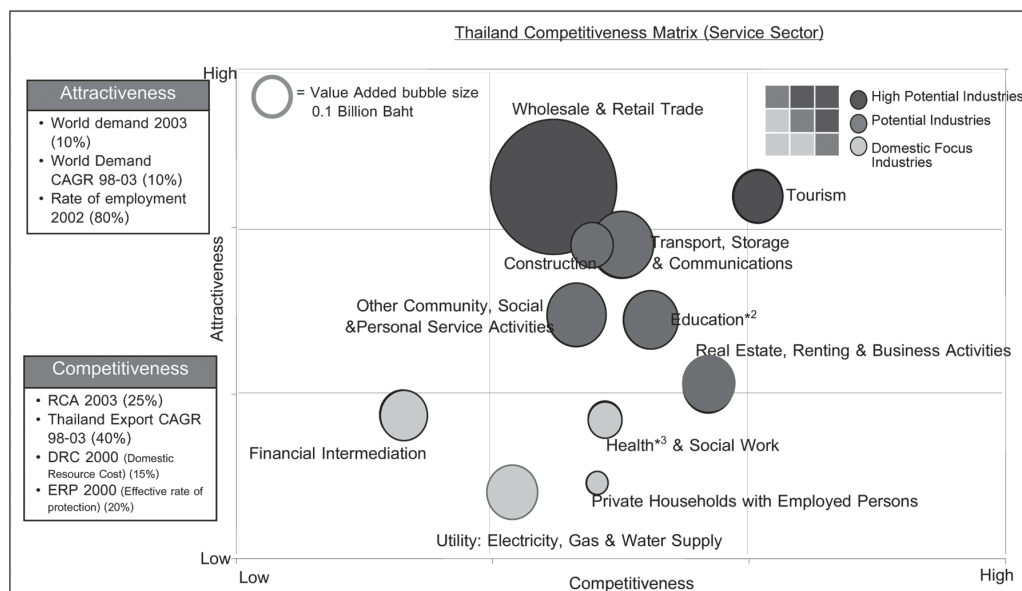
(1) **กลุ่มที่มีศักยภาพสูง (High Potential Industry)** เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับธุรกิจบริการอื่นๆ ทั้งในด้านความน่าสนใจ (Attractiveness) และขีดความสามารถ (Competitiveness) โดยสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพในการแข่งขันในระดับภูมิภาคได้ ได้แก่ ธุรกิจการท่องเที่ยว และธุรกิจค้าส่ง-ค้าปลีก

(2) **กลุ่มธุรกิจเฉพาะด้านที่มีศักยภาพ (Potential Niche Industry)** เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพปานกลางควรเพิ่มความชำนาญในบางกลุ่ม (Niche Segment) ที่มีศักยภาพให้โดดเด่นมากขึ้น ได้แก่ ธุรกิจขนส่งและการสื่อสาร ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจก่อสร้าง ธุรกิจบริการศึกษา และธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการสังคมและชุมชน

(3) **กลุ่มที่มีศักยภาพที่เน้นการให้บริการในประเทศหรือบริการสาธารณะ (Domestic Focus Industry and Public Services)** ได้แก่ Financial Intermediation, Utility, Health and Social Work, และ Private Households with employed persons

(4) **กลุ่มธุรกิจใหม่ๆ ที่มีแนวโน้มมาแรง (Emerging Industry)** เป็นกลุ่มธุรกิจที่มีแนวโน้มความต้องการและอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ตามปัจจัยแวดล้อมและกระแสโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบอินเทอร์เน็ต การค้าไร้พรมแดน และการเข้าสู่ยุคของเศรษฐกิจฐานความรู้ เป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันการเติบโตของธุรกิจกลุ่มนี้ให้เพิ่มสูงขึ้น ได้แก่ ธุรกิจศูนย์บริการทางโทรศัพท์ (Call Centre Services) และ BPO (Business Process Outsourcing) การพัฒนาระบบและติดตั้งซอฟต์แวร์ การบริการด้านธุรกิจ ศูนย์บริการการวิจัย ศูนย์บริการซ่อมบำรุง

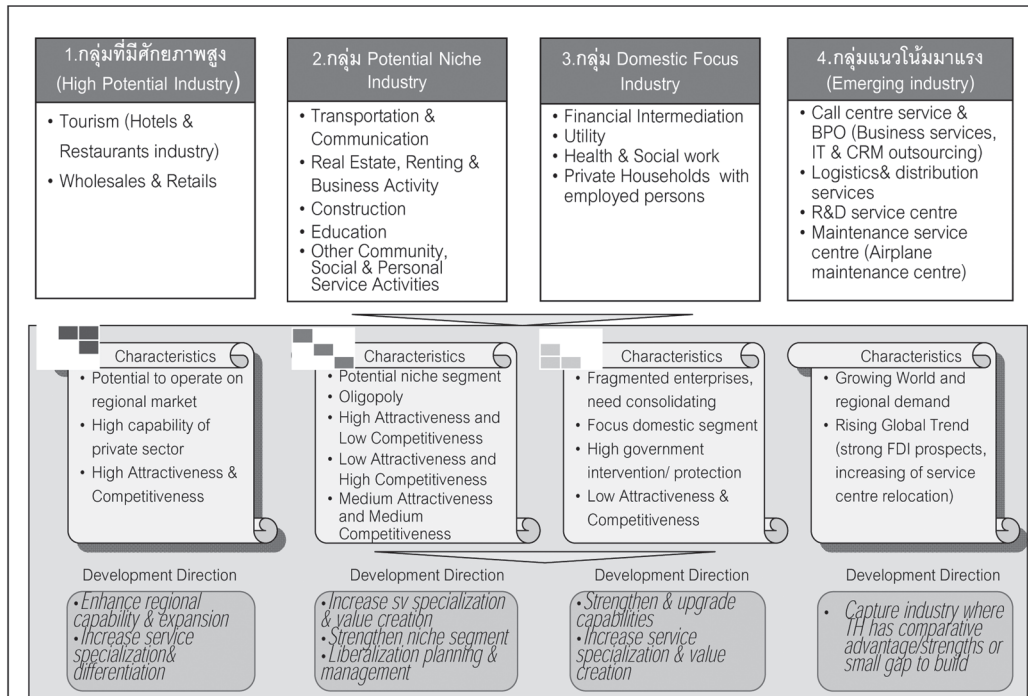
กลุ่มธุรกิจบริการตามความน่าสนใจและความสามารถในการแข่งขัน

หมายเหตุ: *1 = Hotels & Restaurants, *2 = Public & Private Education, *3 = Public & Private Health Service

ที่มา: สศช., UN Comtrade, IO Grouping UNCTAD, The Centre of International Trade Study, CMU Analysis

การจัดกลุ่มธุรกิจบริการ 4 กลุ่ม

ที่มา : สศช.

3.3 แนวโน้มการลงทุนธุรกิจใหม่ในตลาดโลก

กลุ่มธุรกิจบริการที่มีแนวโน้มมาแรง เป็นกลุ่มธุรกิจที่มีอัตราเติบโตค่อนข้างสูงและมีการเคลื่อนย้ายฐานการบริการจากประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป มายังภูมิภาคเอเชียมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่สามารถดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติมากกว่าภูมิภาคอื่น โดยธุรกิจบริการที่ชาวต่างชาติสนใจมาลงทุน คือ บริการด้านการค้นคว้าและวิจัย บริการให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ บริการด้านการขนส่งและกระจายสินค้าแบบครบวงจร และบริการด้านการซ่อมบำรุงที่ผ่านมา ประเทศไทยมีจำนวนโครงการลงทุนในธุรกิจบริการทั้ง 4 ประเภท น้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนโครงการลงทุนทั้งหมดของประเทศกำลังพัฒนา

ดังนั้น หากจะพัฒนาศักยภาพของประเทศให้เป็นที่ดึงดูดของนักลงทุนชาวต่างชาติแล้ว จำเป็นต้องเร่งพัฒนาเสริมสร้างปัจจัยหลักที่ทำให้ชาวต่างชาติสนใจและเลือกมาลงทุนในประเทศ ประกอบด้วย (1) ทักษะและแรงงานที่มีเพียงพอ (2) การเติบโตของตลาดภายในประเทศ (3) ต้นทุนที่ต่ำกว่า (4) ทักษะด้านภาษา และ (5) ความได้เปรียบของทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้ตลาดหรือผู้บริโภค

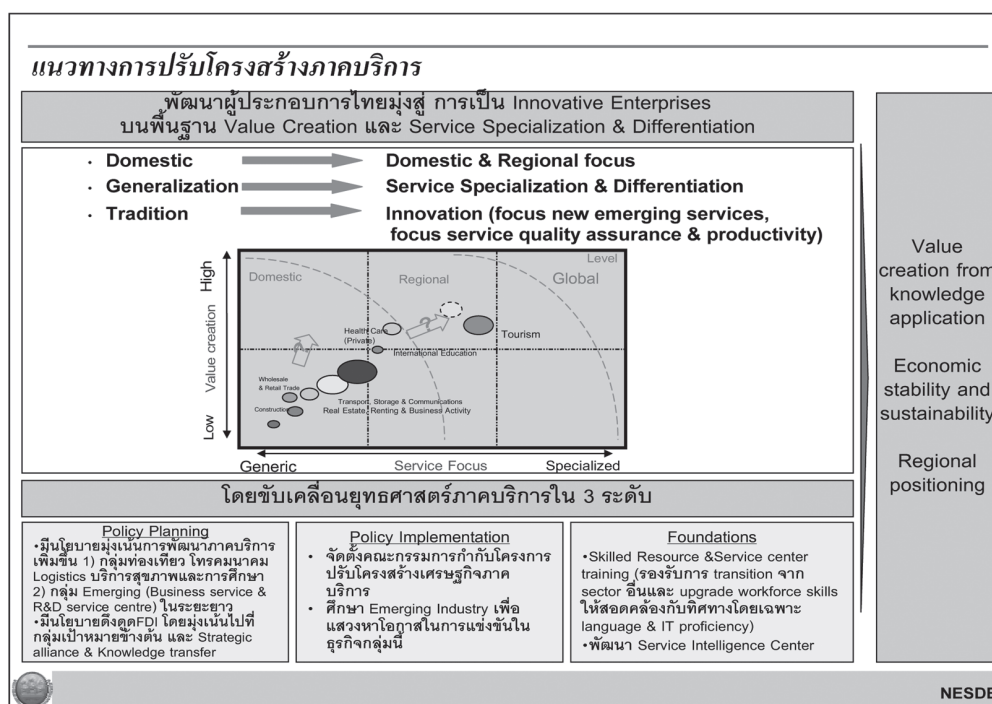
4. ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างภาคบริการ

4.1 กรอบแนวคิดการพัฒนา

ผลจากการวิเคราะห์ในข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันธุรกิจบริการของไทยส่วนใหญ่มีขีดความสามารถในการให้บริการจำกัดอยู่เฉพาะภายในประเทศ กลุ่มที่มีศักยภาพสูงและกลุ่ม Potential Niche จะยังเป็นกลุ่มสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทั้งในระยะสั้นและระยะปานกลาง ส่วนในระยะยาวเพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ไทยควรเร่งพัฒนาระดับธุรกิจให้อยู่ในระดับสากลพร้อมลงทุนในการสร้างความพร้อมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการรองรับกลุ่มธุรกิจที่มีแนวโน้มเกิดใหม่นั้น

การพัฒนาภาคบริการของไทยควรพิจารณาจากศักยภาพในปัจจุบัน และผลักดันการพัฒนาเป็นลำดับ โดยกลุ่มที่มีศักยภาพสูง ควรมีการพัฒนาศักยภาพจากระดับภายในประเทศไปสู่ระดับภูมิภาค ส่วนกลุ่มที่มีศักยภาพปานกลาง ควรหา Niche เพื่อพัฒนาขีดความสามารถเฉพาะด้าน (Specialization) ไปสู่ระดับประเทศและระดับภูมิภาคต่อไป

ดังนั้น ทิศทางการปรับโครงสร้างภาคบริการของประเทศไทย ควรมุ่งเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างความชำนาญในสาขาเฉพาะ และสร้างบริการที่แตกต่าง โดยเร่งพัฒนายกระดับ 3 ด้าน คือ (1) การยกระดับคุณภาพและมาตรฐาน (2) การพัฒนาธุรกิจโดยสร้างความแตกต่างและมีความโดดเด่นเฉพาะด้าน (Differentiation and Specialization) และ (3) การเพิ่มผลิตภาพของธุรกิจ

4.2 ข้อเสนอแนวทางการพัฒนา

เพื่อการพัฒนาที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนธุรกิจด้วยนวัตกรรม บนฐานความชำนาญเฉพาะด้านและบริการที่แตกต่าง เพื่อสร้างสรรคคุณค่าแก่สินค้าและบริการ (Value Creation) ของธุรกิจที่มีศักยภาพ โดยให้ความสำคัญกับการปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพยกระดับให้ทัดเทียมบริการสากล การเพิ่มผลิตภาพของธุรกิจบริการเดิม และส่งเสริมการสร้างบริการสาขาใหม่ๆ บนจุดแข็งของวัฒนธรรมและความเป็นไทย และตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาต่างๆ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จึงมี 3 ระดับ ดังนี้

(1) **ระดับการวางแผน กำหนดนโยบาย และวางยุทธศาสตร์ภาคบริการ** โดยการเร่งจัดทำยุทธศาสตร์แบบบูรณาการให้เกิดการพัฒนาในทุกกลุ่มธุรกิจบริการ และส่งเสริมนโยบายดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นไปยังกลุ่มธุรกิจบริการที่มีศักยภาพสูงเป็นอันดับแรก กลุ่มธุรกิจเฉพาะด้านที่มีศักยภาพกลุ่มธุรกิจใหม่ๆ ที่มีแนวโน้มมาแรงเป็นลำดับต่อมา พร้อมทั้งปรับบทบาทธุรกิจบริการโลจิสติกส์จากธุรกิจสนับสนุนที่เน้นการพัฒนาโครงสร้างแบบแยกส่วน เป็นธุรกิจที่มุ่งพัฒนาทั้งระบบ (บริการแบบเบ็ดเสร็จ) เน้นการให้บริการลูกค้า และสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจ

(2) **ระดับการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ** ปรับโครงสร้าง/บทบาทภาครัฐ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการและสำนักงานเพื่อพัฒนาธุรกิจภาคบริการของไทย จัดให้มีหน่วยงานประเมินและติดตามผลร่วมสามฝ่าย (ภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา) และศึกษากลุ่มธุรกิจที่มีแนวโน้มเกิดใหม่ ทั้งด้านศักยภาพ และอุปสรรค เพื่อจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาและแสวงหาโอกาสในการแข่งขัน

(3) **ระดับปัจจัยพื้นฐาน** มุ่งพัฒนาปัจจัยต่างๆ ให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ (1) พัฒนาบุคลากรและการยกระดับมาตรฐานภาคบริการ เพื่อมุ่งพัฒนาทักษะเฉพาะในการประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับธุรกิจเป้าหมาย และได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะทักษะด้านภาษาและด้าน IT (2) พัฒนาศักยภาพของภาคเอกชน โดยส่งเสริมการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ การควบรวมกิจการ การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการประกอบธุรกิจ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และส่งเสริมการรวมกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้อง (Synergy Clustering) และ (3) พัฒนา IT และนวัตกรรม โดยเน้นการพัฒนาด้าน E-Commerce และพัฒนาศูนย์ข้อมูลกลางการบริการ (Service Intelligence Center) เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการวางนโยบายระดับประเทศ

5. บทสรุป

การสร้างความชำนาญเฉพาะด้านและบริการที่แตกต่าง นับเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสรรค์คุณค่าแก่สินค้าและบริการ (Value Creation) ของธุรกิจภาคบริการของประเทศ โดยอาศัยองค์ความรู้ นวัตกรรม วัฒนธรรมและความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ให้สามารถแข่งขันในระดับภูมิภาคได้ ดังนั้น แนวทางการปรับโครงสร้างภาคบริการ เพื่อบรรลุเป้าหมายให้ภาคบริการเป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของประเทศนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเร่งพัฒนาทั้งสามด้านไปพร้อมๆ กัน คือ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้าและบริการ การพัฒนาบริการที่เน้นความแตกต่างและมีความโดดเด่นเฉพาะด้าน และการเพิ่มผลิตภาพของธุรกิจ

นอกจากการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของธุรกิจแล้ว การมุ่งไปสู่เป้าหมายในข้างต้นให้ได้นั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องมีทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสมชัดเจน มีกลไกการขับเคลื่อนที่เป็นเอกภาพ และมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) หรือการผลักดันนักลงทุนไทยที่มีศักยภาพไปขยายการลงทุนในต่างประเทศอย่างจริงจัง โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจบริการที่ไทยมีศักยภาพสูง และกลุ่มธุรกิจใหม่ๆ ที่มีแนวโน้มการเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขและนโยบายการเปิดตลาดเสรีภาคบริการในปัจจุบัน ที่ไทยจำเป็นต้องอาศัยเป็นช่องทางหนึ่งในการขยายฐานการผลิตและการตลาดไปสู่ระดับภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น ตามแนวทางการปรับโครงสร้างภาคบริการที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 ของประเทศ

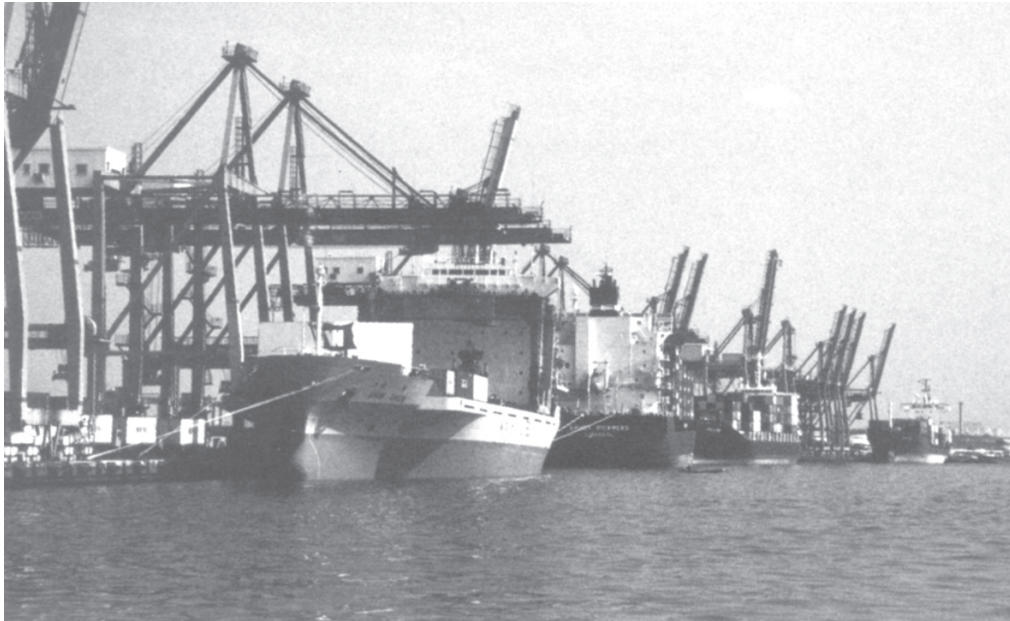
◆◆◆◆◆

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **โครงการบริหารจัดการเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ ระยะที่ 2**, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ร่วมกับ สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ยุทธศาสตร์

การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม*

1. ความเป็นมา

รัฐบาลเห็นความสำคัญปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพราะประเทศไทยเผชิญทั้งปัญหาเศรษฐกิจระยะสั้นและปัญหาโครงสร้าง เช่น ความสามารถในการส่งออกลดลง พึ่งพารัฐอุดหนุน โดยเฉพาะน้ำมัน และเทคโนโลยีจากต่างประเทศ แต่มีการเพิ่มมูลค่าน้อย และจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ประกอบด้วยการเชื่อมโยงเศรษฐกิจและการเงินโลก การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจสังคมคนชรา ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลง และมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ดำเนินการจัดทำกรอบการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม

11 มกราคม 2548 ครม. เห็นชอบกรอบการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม (2548-2551) และวันที่ 12 เมษายน 2548 มอบหมายให้ สศช. และกระทรวงอุตสาหกรรม จัดทำแนวทางการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม และวันที่ 6 กันยายน 2548 ครม. เห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เพื่อผลักดันและติดตามการดำเนินการขับเคลื่อน

12 มกราคม 2549 คณะอนุกรรมการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจฯ เห็นชอบกับกรอบแนวทางวิเคราะห์เพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม และเห็นชอบกับแผนที่นำทางการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์ยาง และอุตสาหกรรมกลุ่มเพื่ออนาคต (New wave) เช่น พลาสติกชีวภาพ (Bio-plastics) และเอทานอล (Ethanol) ตามที่ สศช. และ

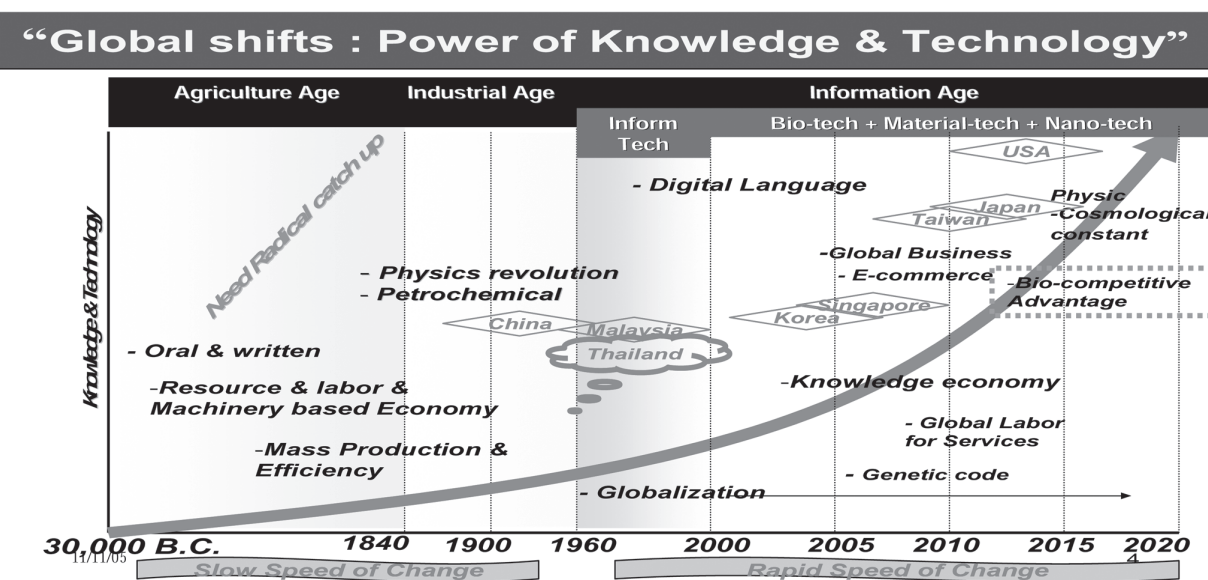
* แนวคิดข้อมูลข่าวสารประกอบการจัดทำเอกสารนี้ได้จากการสรุปและประมวลผลการประชุมของคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ คณะอนุกรรมการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม และการประชุมเชิงปฏิบัติการการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม รวมทั้งการสัมภาษณ์หน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงอุตสาหกรรมเสนอ รวมทั้งมอบหมายให้กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นเจ้าภาพหลัก ร่วมกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ดำเนินงานจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ในกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ผลิตภัณฑ์ยาง ตามที่เสนอ สำหรับอุตสาหกรรมกลุ่มเพื่ออนาคต ให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นเจ้าภาพหลัก ร่วมกับกระทรวงอุตสาหกรรม และ BOI จัดทำแผนปฏิบัติการฯ

2. แนวคิดและเครื่องมือในการวิเคราะห์การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม

2.1 แนวคิด

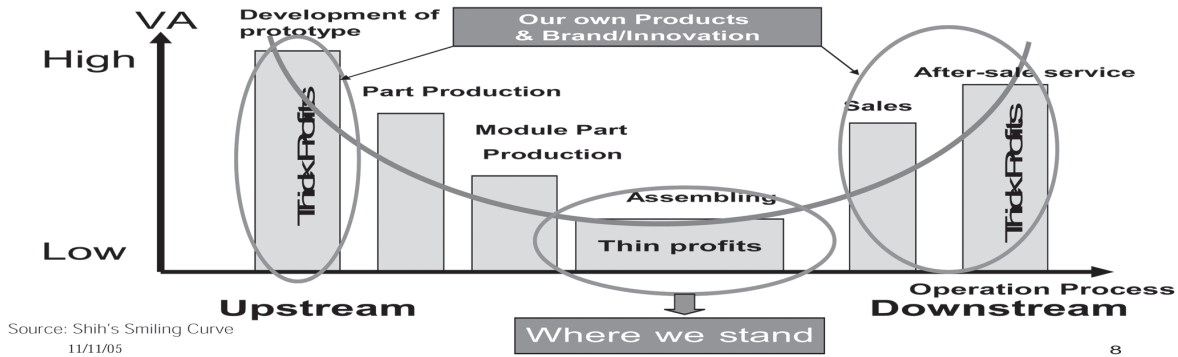
วิวัฒนาการขององค์ความรู้และเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากจะทำให้เกิดระบบเครือข่ายเศรษฐกิจ ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แล้ว ยังทำให้องค์ความรู้มีการถ่ายทอดและสนธิระหว่างความรู้ด้านเทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีวัสดุ และ นาโนเทคโนโลยี ได้รวดเร็วมากขึ้น จนทำให้เกิดอุตสาหกรรมใหม่ๆ ที่เน้นการใช้องค์ความรู้ขั้นสูง และเกิดรูปแบบการแข่งขันแบบใหม่ เช่น การแข่งขันบนความได้เปรียบทางชีวภาพ (Bio-competitive advantage) เป็นต้น นอกจากนี้ สังคมผู้สูงอายุและผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาในอดีต ทำให้วิถีชีวิตและพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลง (ดูรูปที่ 1) ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมเพื่อยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมสู่ฐานความรู้ ซึ่งในปัจจุบันประเทศต้องเผชิญปัญหาเกี่ยวกับการสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขัน ทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าอุตสาหกรรมอยู่บนฐานปัจจัยการผลิตเป็นหลักได้อีกแล้ว

รูปที่ 1 Global Shifts

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบการของการแข่งขันพบว่า ความสามารถทางด้านเศรษฐกิจ (Economic performance), มีรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ (Government Efficiency), และมีภาคธุรกิจเอกชนที่มีประสิทธิภาพ (Business Efficiency) ของไทยอยู่ในระดับที่เหนือกว่าหลายประเทศ แต่ยังคงมีความอ่อนแอทางด้านโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าหลายเท่า โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนวัตกรรม อีกทั้งโครงสร้างอุตสาหกรรมของไทยกระจุกตัวอยู่ที่กิจกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำและใช้แรงงานที่ไม่มีทักษะ และเป็นฐานการผลิตให้กับต่างชาติที่ปราศจากการพัฒนาแบบพึ่งตนเองในอนาคต จึงทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมของไทยน้อยกว่า (ดูรูปที่ 2)

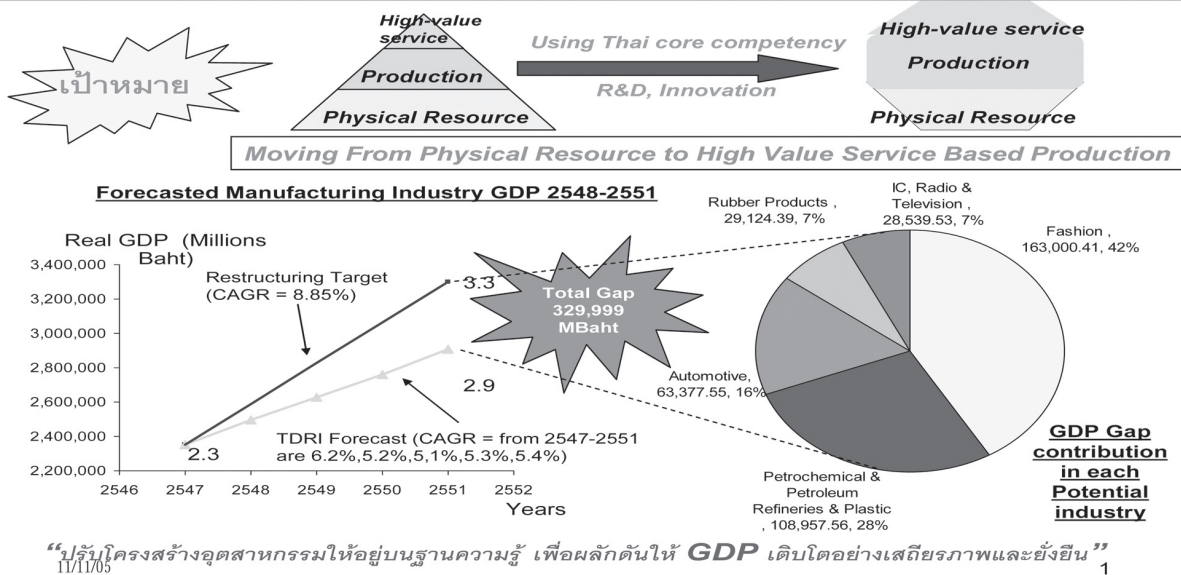
Where we stand : Current Industrial Structure

รูปที่ 2 อุตสาหกรรมไทยยังอยู่ที่กิจกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำ

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบรวดเร็ว (Radical Change) เพื่อยกระดับขีดความสามารถของการแข่งขันให้เหนือกว่าหรืออย่างน้อยเท่าเทียมกับประเทศคู่แข่งและประเทศชั้นนำทางการค้า โดยใช้สมรรถนะหลัก (Core Competency) ของประเทศ ควบคู่ไปกับการยกระดับขีดความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแบบเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว โดยมีเป้าหมายที่จะผลักดันมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคอุตสาหกรรม (Industry GDP) ให้สูงขึ้น จาก 2.3 ล้านล้านบาทในปี 2547 เป็น 3.3 ล้านล้านบาทในปี 2551 (รูปที่ 3)

Where to go: from physical resource to wisdom based economy

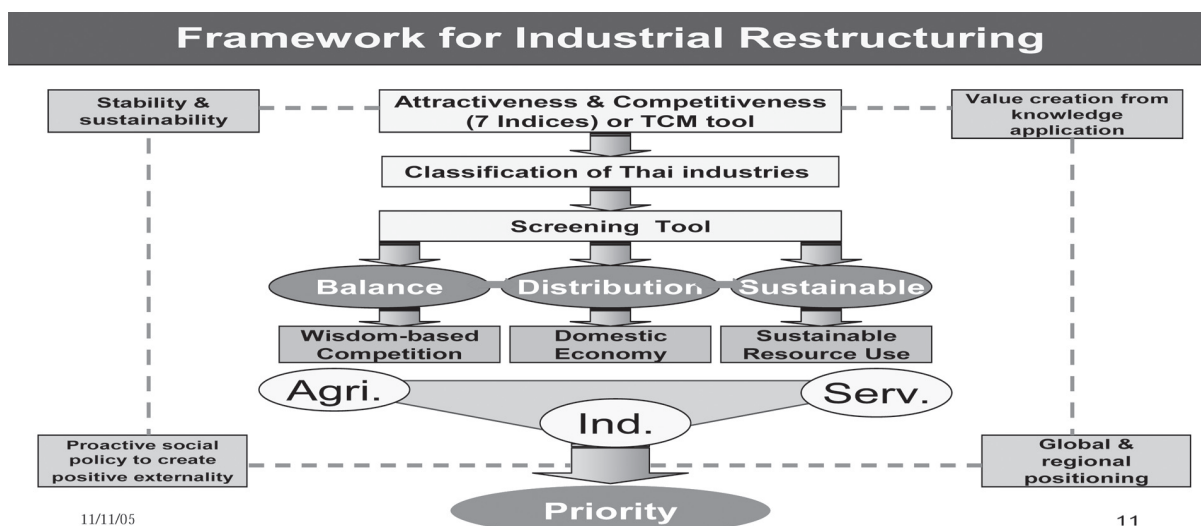

รูปที่ 3 เป้าหมายผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศภาคอุตสาหกรรม

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์และศึกษาการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม

เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์และศึกษาการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมที่สำคัญสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ (รูปที่ 4)

เครื่องมือกลุ่มที่ 1 การพัฒนา Thailand Competitiveness Matrix (TCM) ขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดกลุ่มอุตสาหกรรมปัจจุบัน ซึ่ง TCM ถูกพัฒนามาจาก Boston Consulting group Matrix หรือ BCG Matrix และ General Electric/McKinsey Matrix เพราะ Matrix ดังกล่าวมีข้อจำกัดและเหมาะกับการวิเคราะห์ของหน่วยธุรกิจมากกว่าสาขาอุตสาหกรรม โดย TCM ประกอบด้วยเกณฑ์ 2 มิติ ได้แก่ ดัชนีที่เป็นปัจจัยดึงดูด (Attractiveness Index) 4 ตัวชี้ (World Demand, World Demand CAGR, Local Demand และ Operating Profit) และดัชนีความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness Index) 3 ตัวชี้ (RCA, Export CAGR และ Local Content) ซึ่งจากการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็นดังนี้คือ (ดูรูปที่ 4 ประกอบ)

รูปที่ 4 กรอบการวิเคราะห์

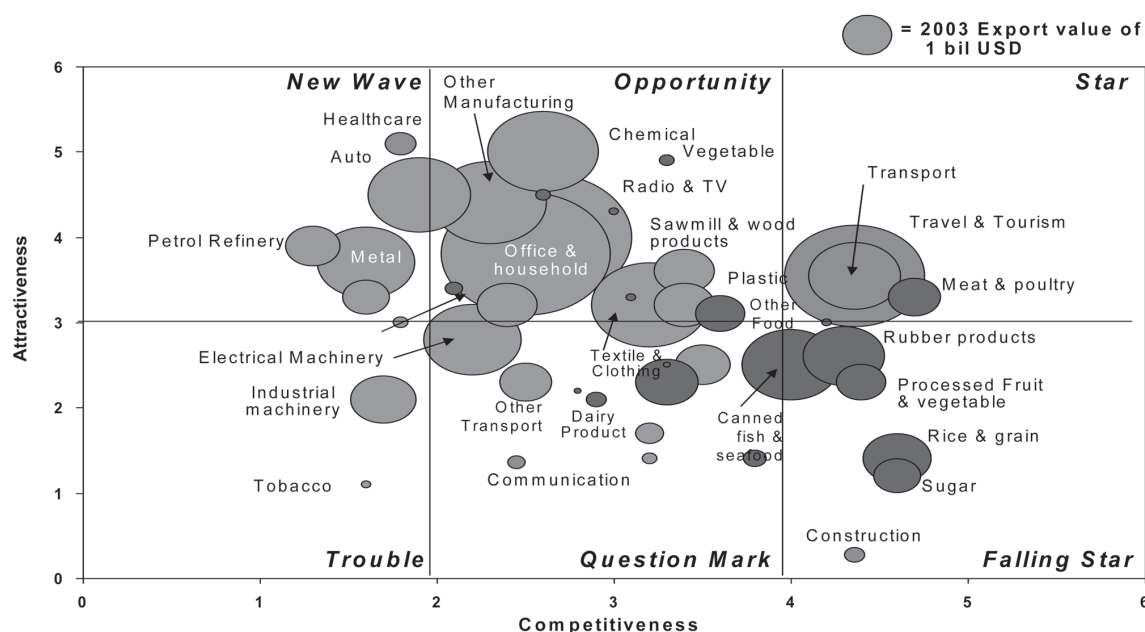
(1) **กลุ่มที่มีศักยภาพสูง (Potential Industry)** ได้แก่ กลุ่มอุตสาหกรรมที่มี Attractiveness และ Competitiveness ระดับสูง ได้แก่ ยานยนต์ ปิโตรเคมี ผลิตภัณฑ์ยาง แพชั่น และอิเล็กทรอนิกส์ (แผงวงจรไฟฟ้า วิทยุและโทรทัศน์) โดยมีเป้าหมายบำรุงรักษาและปรับปรุงผลผลิต โดยให้มีการรักษาดุลเดิมและสร้างความต้องการและตลาดใหม่ สร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ

(2) **กลุ่มที่ต้องปรับตัวเพื่อเพิ่มศักยภาพ (Improving Industry)** ได้แก่ กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีปัจจัยดึงดูดสูง (High Attractiveness) แต่มีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำ (Low Competitiveness) หรือกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีปัจจัยดึงดูดต่ำ แต่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง หรือกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีทั้งปัจจัยดึงดูดและขีดความสามารถในการแข่งขันปานกลาง ได้แก่ เคมี เครื่องเรือน เครื่องจักรไฟฟ้า ยา เหล็กและเหล็กกล้า เครื่องใช้ไฟฟ้าในสำนักงานและครัวเรือน ผักและผลไม้แปรรูป ปลากระป๋องและอาหารทะเล ข้าวและธัญพืช และน้ำตาล โดยมีเป้าหมายเสริมสร้างและซ่อมเสริมให้มีความเข้มแข็ง โดยให้มีการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) ด้วยการยกระดับห่วงโซ่มูลค่า (Value chain) จัดอุปสรรค สร้างระบบเครือข่ายคลัสเตอร์ทั้งระดับประเทศและภูมิภาค

(3) **กลุ่มที่ต้องปรับตัวเพื่ออยู่รอด (Survival Industry)** ได้แก่ กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีทั้งปัจจัยดึงดูดและขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำ ได้แก่ เครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ ชิ้นส่วนสำหรับเรือ รถไฟ และเครื่องบิน แร่โลหะ ผลิตภัณฑ์กระดาษและการพิมพ์ ยาสูบ ผลิตภัณฑ์จากนม และอาหารสัตว์ โดยมีเป้าหมายปรับโครงสร้างทั้งห่วงโซ่อุปทานโดยปรับปรุงมาตรฐาน และเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน

(4) **กลุ่มเพื่ออนาคต (New Wave Industry)** ที่มีโอกาสในการขยายตัวสอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมของโลก ได้แก่ พลังงานชีวภาพ (Bio-Energy) วัสดุชีวภาพ (Bio-Materials) และโภชนาบำบัด (Nutraceuticals) มีแนวทาง

การวิเคราะห์ใน 2 มิติ ได้แก่ แนวทางการศึกษาความเชื่อมต่อโดยเน้น**การพิจารณาปัจจัยภายนอกประเทศเชื่อมโยงปัจจัยภายในประเทศ (Outside-in Approach)** เช่น การมองถึงแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภค และสถานภาพเชิงเปรียบเทียบในตลาดโลก และ เป็น**การพิจารณาปัจจัยภายในประเทศเชื่อมโยงปัจจัยภายนอกประเทศ (Inside-Out Approach)** เช่น มองแนวโน้มและศักยภาพภายในด้านการผลิตและการค้ากับต่างประเทศ ความต้องการของผู้บริโภคไทย ตลอดจนห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) โดยมีเป้าหมายที่จะสร้างโอกาสใหม่ (New S curve) โดยมีแนวทางและมาตรการหลักดังนี้คือ ต้องยกระดับและสร้างขีดความสามารถให้สูงขึ้น สร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับปัจจัยวิกฤต (critical factors) ในห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain)

รูปที่ 5 การจัดกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในปัจจุบัน

เครื่องมือกลุ่มที่สอง การใช้เครื่องมือกรอง (Screening Tools) ในการวิเคราะห์เพิ่มเติมดังนี้คือ

- (1) **ความสมดุล (Balance) และ/หรือ ความผสมผสาน (Combination) ระหว่างการผลิตฐานกายภาพ (Physical based production) และ การผลิตฐานภูมิปัญญาและความรู้ (Wisdom based production)** เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ (Products) ของประเทศและสร้างมูลค่า
- (2) **ความสมดุลการพึ่งพาเศรษฐกิจภายในประเทศ Domestic Economy และ เศรษฐกิจต่างประเทศ (International Economy)** ซึ่งรวมถึงรูปแบบการค้าและลงทุน (Trade and Investment Pattern) เพื่อวิเคราะห์ขบวนการผลิต (Process) และตลาด (Market) รวมทั้งลดการพึ่งพาเทคโนโลยีและวัตถุดิบจากต่างประเทศ
- (3) **การกระจายความมั่งคั่งและความเจริญเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในประเทศ และความยั่งยืนของการใช้ทรัพยากร** รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างสาขาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยพิจารณาสมรรถนะหลักของไทย คือการผลิตสินค้าเกษตร และสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation)
- (4) **การวิเคราะห์ภาพอย่างเป็นระบบตั้งแต่ตลาด (Market) ผลิตภัณฑ์ (Products) ตามต้องการของตลาด และไปสูขบวนการผลิตสินค้านั้นๆ** ให้ได้ตามความต้องการ ปัจจุบันประเทศไทยยังขาดการวิเคราะห์เป็นระบบครบวงจร จึงเป็นจุดอ่อนที่ทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
- (5) **วิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุน (Enabling factors)** เพื่อเป็นปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญต่อขบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์และตลาด (Process/ Products/ Market) ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดบทบาทภาครัฐและภาคเอกชนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดย ให้อำนาจวิเคราะห์การเชื่อมโยงระหว่างกัน (Inter-linkage และ Cluster) ของระบบการผลิต (Production system) ทั้งในระดับท้องถิ่น (Local) และ ระดับโลก

(Global) และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและปัจจัยแวดล้อมที่จะส่งผลต่อรูปแบบการแข่งขันทางการลงทุน การค้า และการผลิต รวมทั้งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ประกอบการไทยจากการคำนึงถึงประโยชน์ระยะสั้น (Short term gain/Long-term loss) มาเป็นคำนึงถึงผลประโยชน์ระยะยาว (Long-term gain)

(6) **วิเคราะห์เชื่อมโยงระหว่างมหภาค (Macro) สาขา (Sector) และ หน่วยธุรกิจ** รวมทั้งความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (Cooperate) เพื่อศึกษาสภาพของสมรรถนะหลัก (Core Competency) ซึ่งบางแห่งต้องการค่อยๆเปลี่ยนแปลง (incremental change) แต่บางแห่งต้องการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เพราะหน่วยธุรกิจจะเป็นผู้ดำเนินการปรับเปลี่ยนวิธีการแข่งขัน และมีช่องว่างของสมรรถนะหลัก (Core competency) ในขณะที่ภาครัฐต้องสร้างเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปรับเปลี่ยนของหน่วยธุรกิจ เช่น กรณีของร้านอาหารที่มีการปรับเปลี่ยนจากการเน้นการใช้ปัจจัยทางกายภาพเป็นหลัก (Physical Base) ไปสู่การใช้องค์ความรู้ที่มีสิทธิบัตรเป็นหลัก (IP base) เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นถ้าสามารถเชื่อมโยงระหว่างความร่วมมือกับวิสาหกิจขนาดกลางและเล็ก จะทำให้เกิดการสร้างมาตรฐานที่สำคัญ

(7) **นวัตกรรมและสมรรถนะหลัก (Innovation and Core competency)** ต้องแยกประเภทของสมรรถนะหลักในแต่ละกิจกรรมของห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ในแต่ละสาขา (Sector) ของไทยให้ชัดเจน เช่น ประเทศไทย เป็นประเทศเกษตรกรรม มีช่างฝีมือ และความเป็นไทย เป็นต้น จะทำให้เข้าใจช่องว่างของสมรรถนะหลักระหว่างสาขาและเข้าใจบทบาทขององค์กร เช่น บทบาทของมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยและพัฒนา ในการดำเนินการดำรงรักษาและพัฒนาที่เน้นการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งพัฒนาปัจจัยสนับสนุนแวดล้อม เช่น สร้างเครือข่ายการวิจัยและพัฒนา เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคลัสเตอร์นวัตกรรมเป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการพัฒนาทักษะและทักษะทางเทคโนโลยีขั้นสูง (skill and high-tech skill) รวมทั้งการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตร เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

3. เป้าหมาย

การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาภายใน 4 ปี (2548-2551) ของกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูงและกลุ่มอุตสาหกรรมใหม่เพื่ออนาคต สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูง

- **อุตสาหกรรมยานยนต์** ผลักดันให้เป็นฐานการผลิตและส่งออกยานยนต์และชิ้นส่วน (Detroit of Asia)
- **อุตสาหกรรมปิโตรเคมี** เป็นผู้นำในผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีในภูมิภาคอาเซียน โดยมีเป้าหมายการผลิตโพลีเอทิลีน 5.8 ล้านตันในปี 2548 เป็น 6.15 ล้านตัน ในปี 2551 รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของ Specialty Product สำหรับในส่วนของอุตสาหกรรมพลาสติก มีเป้าหมายที่จะส่งออกเพิ่มขึ้น 20% และลดการนำเข้า 20% ภายใน 3 ปี

- **อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง** มุ่งสู่การเป็นฐานการผลิตอย่างครบวงจรของผลิตภัณฑ์ยาง รวมทั้งเป็นผู้นำในนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์ยาง โดยเน้นผลิตภัณฑ์ที่มีสัดส่วนการใช้ยาง และมูลค่าเพิ่มสูง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์กลุ่มยางล้อยานยนต์ และผลิตภัณฑ์จากน้ำยางข้น

- **อุตสาหกรรมแพชชั่น** เร่งพัฒนาการเป็นศูนย์กลางแฟชั่นแห่งเอเชียและเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศให้เป็นสองเท่าของปัจจุบัน (761,042 ล้านบาท)

- **อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์** มุ่งให้ไทยเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งของการผลิตโลก

3.2 กลุ่มอุตสาหกรรมเพื่ออนาคต

- **อุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพ** ผลิตเอทานอลเพื่อนำมาใช้แทนน้ำมันเบนซิน 95 ทั้งหมดในปี 2550 (4 ล้านลิตรต่อวัน) และกำหนดเป้าหมายใช้ไบโอดีเซลประมาณ 8.5 ล้านลิตรต่อวันในปี 2555 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 10 ของการใช้ดีเซลในปี 2555

- **อุตสาหกรรมวัสดุชีวภาพ** สร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุชีวภาพ (Bio-Materials) ให้เป็นอุตสาหกรรมชั้นนำในตลาดในภูมิภาคอาเซียน

- **อุตสาหกรรมโภชนาบำบัด** พัฒนาอุตสาหกรรม Nutraceuticals รวมทั้งสร้าง Commercialization ในผลิตภัณฑ์เพื่อยกระดับประเทศไทยให้เป็นแหล่งผลิตและศูนย์พัฒนาองค์ความรู้ของเอเชีย

4. ข้อเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพและอุตสาหกรรมเพื่ออนาคต

การกำหนดกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม โดยคำนึงถึงมิติในด้านความเชื่อมโยงระหว่าง Macro-Sector-Corporate พร้อมทั้งเวลา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปรับเปลี่ยนของผู้ประกอบการ ดังนี้

4.1 กลยุทธ์ขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมในระดับมหภาค (Macro Level)

มิติเวลา ประเด็นการพัฒนา	ระยะสั้น	ระยะกลาง/ระยะยาว
การสร้างองค์ความรู้ และ พัฒนานวัตกรรม	1. การพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม 1) พัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาในแต่ละสาขาอุตสาหกรรม และการสร้างผู้ประกอบการให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะระดับสากล 2) พัฒนาศักยภาพโดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมให้มีคุณภาพพร้อมที่จะพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ 3) สร้างผู้ประกอบการใหม่ เช่น ด้านพลังงานชีวภาพ และ วัสดุชีวภาพ เป็นต้น 2. การวิจัย พัฒนา และนวัตกรรม 4) จัดตั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เช่น อุทยานวิทยาศาสตร์ และศูนย์บ่มเพาะให้สอดคล้องกับทิศทางการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม 5) ส่งเสริมการต่อยอดภูมิปัญญาและความเป็นไทย ที่สอดคล้องกับทิศทางของปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม	1) พัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้ชีวภาพเป็นปัจจัยการผลิต (Bio-based Industries) และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน พร้อมทั้งบุคลากรที่มีความสามารถและเข้าถึงองค์ความรู้เทคโนโลยีผสมผสานองค์ความรู้ระหว่าง Material tech, Bio-tech, และ Nano-tech รวมทั้งการบริหารจัดการนวัตกรรม 2) เพิ่มเติมและพัฒนาหลักสูตรในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษาให้มีวิชาการบริหารจัดการนวัตกรรม เพื่อปลูกฝังแนวคิดและวิถีคิดในการนำผลการศึกษาวิจัยไปสู่เชิงพาณิชย์ 3) ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อมุ่งให้เกิดการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพมากขึ้น รวมทั้ง ผสมผสานองค์ความรู้ระหว่าง Material tech, Bio-tech, และ Nano-tech 4) สนับสนุนให้มีการจัดตั้ง Technology Licensing Office (TLO) โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในภูมิภาค เพื่อกระตุ้นงานวิจัยและพัฒนาให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์
โครงสร้างพื้นฐาน/ โลจิสติกส์	6) พัฒนาระบบบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมยาง 7) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพ 8) สนับสนุนมาตรการการใช้พลังงานชีวภาพ เพื่อประหยัดต้นทุนในการขนส่ง 9) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการทดสอบผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานและคุณภาพระดับสากล เช่น ผลิตภัณฑ์ยางและแผ่น	5) สร้างและพัฒนาระบบโลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทาน และการจัดการด้านห่วงโซ่มูลค่าภายในประเทศและกับประเทศใกล้เคียง เช่น บิโตรเคมีและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น 6) ปรับปรุงกฎหมายและพิจารณาให้สิทธิประโยชน์เพื่อจูงใจการลงทุนในอุตสาหกรรมอนาคต เช่น อุตสาหกรรม Nutraceuticals และ Bio products 7) จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศ 8) แสวงหาแหล่งวัตถุดิบใหม่ เพื่อลดความเสี่ยงจากการขาดแคลนพลังงานในอนาคต โดยจัดหาแหล่งเพาะปลูกวัตถุดิบในต่างประเทศ

มิติเวลา ประเด็นการพัฒนา	ระยะสั้น	ระยะกลาง/ระยะยาว
การลงทุน	10) ปรับปรุงนโยบายในเชิงรุก ● ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศโดยเฉพาะในกลุ่มเทคโนโลยีระดับสูง ในการเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการภายในประเทศ ● ส่งเสริมให้มีการลงทุนทั้งภายในและต่างประเทศให้มากขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่ม Start-up firms	
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงาน	11) รมรณรงค์สร้างความตื่นตัวและความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ใช้ชีวภาพเป็นฐานการผลิต 12) สร้างความตระหนักการประหยัดพลังงานและผลิตภาพที่สะอาด (Green Productivity)	

4.2 กลยุทธ์ขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมในระดับสาขาอุตสาหกรรม (Industrial Sector)

มิติเวลา ประเด็นการพัฒนา	ระยะสั้น	ระยะกลาง/ระยะยาว
การสร้างองค์ความรู้และพัฒนานวัตกรรม	1. การวิจัยและพัฒนา การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการออกแบบ 1) ส่งเสริมการสร้างตราสินค้าและตลาดรองรับ เช่น ผลิตภัณฑ์ยางและแผ่น เป็นต้น 2) เร่งพัฒนาหน่วยธุรกิจที่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีระดับสูง และสามารถที่จะเกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ (star-up high technology firms) ด้วยการใช้มาตรการด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม 3) ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศที่มี เทคโนโลยี และองค์ความรู้ที่สูงกว่าที่ประเทศไทยมีอยู่ (higher Know-how) เพื่อสร้างความต่อเนื่อง ของการถ่ายทอดเทคโนโลยี 4) จัดตั้งศูนย์สารสนเทศและพัฒนาระบบข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ส่งเสริมการลงทุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีตลอดโซ่คุณค่ารวมทั้งวิจัยและพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ 6) สร้างจุดแข็งของประเทศไทยด้วยการศึกษาและพัฒนาเฉพาะด้านเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศ โดยคำนึงถึงสมรรถนะหลัก (Core Competency) ของประเทศไทย	1) จัดตั้งศูนย์ Business Intelligence ของอุตสาหกรรม เช่น ปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ฐานข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยียาง และผลิตภัณฑ์ยาง เป็นต้น 2) พัฒนาเครื่องจักรอุปกรณ์ในการผลิตที่ประหยัดพลังงานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ผลิตภัณฑ์ยาง เป็นต้น 3) วิจัยและพัฒนาวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ โดยคำนึงถึง ความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น เส้นใยสังเคราะห์ และแผงวงจรไฟฟ้า เป็นต้น 4) เร่งวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศและให้มีมูลค่าเพิ่มสูงและส่งเสริมเป็น Product Champion/ Global Niche 5) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาต่อยอดความรู้ทางด้าน Bio-based industries (Bio-Materials และ Nutraceuticals)
การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจ	7) ส่งเสริมการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจในทุกระดับและส่งเสริม SMEs เช่น ยางล้อและผลิตภัณฑ์จากน้ำยางชัน เป็นต้น 8) สร้างและพัฒนารวมกลุ่มอุตสาหกรรมกับอุตสาหกรรมเพื่ออนาคต เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงตลอดโซ่คุณค่า	6) ส่งเสริมการพัฒนา Cluster ที่เข้มแข็งในอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงประสานกับสถาบันวิจัยพัฒนาความรู้และมหาวิทยาลัย
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงาน	9) ผลักดันโครงการที่ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงานและการใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบผลิตปิโตรเคมีแทนน้ำมันปิโตรเลียม 10) ส่งเสริมและพัฒนามาตรการจูงใจให้มีการลงทุนผลิตผลิตภัณฑ์ที่สะอาด (Green Products)	7) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเครื่องจักร พร้อมทั้งสร้างมาตรฐานของเครื่องมือที่ใช้ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงาน เช่นอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

4.3 กลยุทธ์ขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมในระดับผู้ประกอบการ (Firm Level)

มิติเวลา ประเด็นการพัฒนา	ระยะสั้น	ระยะกลาง/ระยะยาว
การสร้างองค์ความรู้ พัฒนานวัตกรรม	1. พัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม 1) สนับสนุนการสร้างเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของพนักงาน 2) พัฒนาและฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะแรงงานด้านมาตรฐานการผลิต การเจรจาต่อรองเพื่อให้ได้มาหรือเข้าถึงนวัตกรรมขององค์กรที่ศักยภาพทางเทคโนโลยี 3) ส่งเสริมพนักงานให้มีวิสัยทัศน์และความเข้าใจในการบริหารจัดการนวัตกรรม Cluster และ Logistics 2. การวิจัยและพัฒนา การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการออกแบบ 4) สร้างปัจจัยแวดล้อมให้เกิดบรรยากาศในการทำงานเป็นทีม 5) พัฒนาระบบมาตรฐานการผลิต 6) ศึกษาวิจัยการตลาดและเทคโนโลยีออกแบบผลิตภัณฑ์ 7) ศึกษาวิจัยพัฒนาเครื่องจักรและกรรมวิธีการผลิต	1) สร้างขบวนการเรียนรู้ภายในองค์กรและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้จากบุคคลสู่ความรู้ขององค์กร 2) พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีขีดความสามารถในการดูดซับ และพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้เพื่อสร้างความแตกต่าง มีลักษณะพิเศษตรงตามความต้องการของตลาด 3) สร้างกลไกและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาบุคลากรให้เป็นนวัตกรรม
การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจ	8) ลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญเพื่อสร้างบรรยากาศ 9) การเปิดรับเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน	4) การรวมกลุ่มผู้ประกอบการเพื่อเชื่อมโยงกับสถาบันพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรม/สร้างมูลค่าเพิ่ม
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงาน	10) นำระบบการจัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ (Effective Resource Planning) มาใช้ในการดำเนินธุรกิจ	5) ปรับระบบไปสู่ผลผลิตที่สะอาด (Green Productivity) ในการกำหนดทิศทาง เพื่อร่วมมือลดต้นทุนและการตลาด

5. บทสรุป

ประเทศไทยสูญเสียอำนาจในการแข่งขันด้านอุตสาหกรรม เพราะขาดการพัฒนาอุตสาหกรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นวัตกรรม วิจัยและพัฒนา จึงทำให้เมื่อเทียบกับต่างประเทศแล้วประเทศไทยมีขีดความสามารถการแข่งขันด้านนี้ต่ำ จึงทำให้การแข่งขันโดยรวมต่ำด้วย ประเทศไทยจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับสภาพที่ต้องเผชิญอยู่ โดยให้เน้นการเพิ่มศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการ และจะประสบความสำเร็จได้เร็วขึ้น ถ้ามีการร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะคลัสเตอร์ เพื่อสร้างเครือข่ายธุรกิจอุตสาหกรรมให้เข้มแข็ง อีกทั้งต้องมองเชื่อมโยงระหว่างมหภาค (Macro) สาขา (Sector) และ หน่วยธุรกิจ (Firms) เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่และความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนที่ชัดเจน

◆◆◆◆

แนวทางการขับเคลื่อนการปรับ โครงสร้างภาคเกษตร ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

1. บทนำ : ความสำคัญของภาคเกษตร จากอดีตสู่ปัจจุบัน

ภาคเกษตรกรรมเป็นภาคการผลิตที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ในปัจจุบันครัวเรือนเกษตรยังมีถึง 5.79 ล้านครัวเรือน มีประชากรภาคเกษตรกว่า 21 ล้านคน มีการใช้พื้นที่ทำการเกษตรกว่าร้อยละ 40 ของประเทศ และมีส่วนสนับสนุนการเจริญเติบโตของภาคเศรษฐกิจส่วนรวมของไทย โดยช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและเพิ่มมูลค่าการส่งออกให้กับภาคเศรษฐกิจไทยอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าความสำคัญดังกล่าวจะลดลงค่อนข้างมากในปัจจุบัน

เนื่องจากภาคเกษตรต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ภาคเกษตรมีความสำคัญน้อยลงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยที่มีความผูกพันกับความเจริญเติบโตและความก้าวหน้าของภาคเกษตรมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของภาคเกษตรต่อภาคเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติของไทยยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องในช่วง 40 ปีของการพัฒนา

การเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาภาคเกษตรที่สำคัญในช่วงปีที่ผ่านมา ได้แก่ **ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร (ณ ราคาประจำปี) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นประมาณ 20 เท่าในช่วง 40 กว่าปีที่ผ่านมา** โดยเพิ่มขึ้น จาก 34,062 ล้านบาท ในปี 2509 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนฯ 1 เป็น 654,810 ล้านบาท ในปี 2547 ซึ่งเป็นปีที่ 3 ในช่วงแผนฯ 9 หรือ เพิ่มขึ้น 19.22 เท่า ตลอดช่วงระยะเวลา 38 ปีที่ผ่านมา ในขณะที่ **มูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นประมาณ 80 เท่า** โดยเพิ่มจาก 11,460 ล้านบาท ในปี 2509 เป็น 886,147 ล้านบาท ในปี 2547 หรือ เพิ่มขึ้น 77.32 เท่า ตลอดช่วงระยะเวลา 38 ปีที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม **สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งประเทศ (ราคาประจำปี) ลดลงจากร้อยละ 31 ในปี 2509 เหลือร้อยละ 10 ในปี 2547** แม้ว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังเพิ่มขึ้นค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับภาคนอกเกษตร ทำให้ สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรต่อผลิตภัณฑ์

มวลรวมทั้งประเทศ (ราคาประจำปี) มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 31.14 ในปี 2509 เหลือ ร้อยละ 10.07 ในปี 2547

เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญต่อการสร้างรายได้จากการส่งออกของสินค้าเกษตร พบว่า **สัดส่วนของมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรต่อมูลค่าการส่งออกของประเทศ มีแนวโน้ม ลดลงจากร้อยละ 80 ในปี 2509 เหลือร้อยละ 23 ในปี 2547** อันเป็นผลจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วในการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมตลอดช่วง 40 ปีที่ผ่านมา ได้ทำให้ สัดส่วนของมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรต่อมูลค่าการส่งออกของประเทศ ลดลงจากร้อยละ 80.08 ในปี 2509 เหลือ ร้อยละ 22.86 ในปี 2547 นอกจากนี้ **สัดส่วนมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง** จากร้อยละ 33.6 ในปี 2509 เป็น ร้อยละ 135.3 ในปี 2547 ก็แสดงให้เห็นถึง การเปลี่ยนแปลงของการผลิตการเกษตรของไทยที่มีแนวโน้มเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ภาพรวมภาคเกษตรในเศรษฐกิจไทยในช่วงแผน 1 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

	แผนฯ1 (ปี2509)	แผนฯ 9 (ปี 2547)
- GDP ภาคเกษตร (ราคาประจำปี) (ล้านบาท)	34,062	654,810
- GDP ประเทศ (ราคาประจำปี)	109,396	6,503,488
- สัดส่วน GDP เกษตร / GDP ประเทศ (ราคาประจำปี) (%)	31.14	10.07
- มูลค่าส่งออกสินค้าเกษตร (ล้านบาท)	11,459.6	886,147
- มูลค่าส่งออกรวม (ล้านบาท)	14,309.9	3,874,824
- สัดส่วนมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตร/ GDP ประเทศ (%)	10.47	13.62
- สัดส่วนมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตร / GDP ภาคเกษตร (%)	33.64	135.33
- สัดส่วนมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตร /มูลค่าส่งออกรวม (%)	80.08	22.86
- รายได้สุทธิทางการเกษตร (บาท/ครัวเรือนปี)	9,009 ⁴	48,722
- สัดส่วนรายได้สุทธิในการเกษตร/รายได้ทั้งหมด (%)	40.39 ⁴	46.05
- ประชากรเกษตร (ล้านคน)	24.58	29.06
- สัดส่วนประชากรเกษตร/ประชากรทั้งหมด (%)	76.34	45.78
- เนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตร (ล้านไร่)	69.0 ¹	131.06 ³
- พื้นที่ชลประทานที่สร้างเสร็จ (ล้านไร่)	24.45 ⁴	32.46
- พื้นที่ป่าไม้ (ล้านไร่)	171.0 ²	100.64 ³

ที่มา : สศช. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ องค์การเกษตรและอาหารแห่งสหประชาชาติ /

หมายเหตุ : ¹ ข้อมูลปี 2505 / ² ข้อมูลปี 2504 / ³ ข้อมูลปี 2544 / ⁴ ข้อมูลปี 2529

2. การพัฒนาการเกษตรจากอดีตสู่ปัจจุบัน : พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในขณะที่ประสิทธิภาพการผลิตยังต่ำ

การพัฒนาการเกษตรในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา ทำให้ภาคเกษตรกรรมของไทยมีขนาดใหญ่ขึ้น ทั้งจากการเพิ่มผลิตภัณท์มวลรวมภาคเกษตรประมาณ 20 เท่า เพิ่มมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณท์เกือบ 80 เท่า และเพิ่มจำนวนประชากรภาคเกษตรประมาณ 1.2 เท่า แต่การเติบโตดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับภาคนอกเกษตรที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วแล้วอยู่ในสัดส่วนที่น้อยกว่า จึงทำให้ความสำคัญของภาคเกษตรที่มีต่อเศรษฐกิจไทยลดลงโดยเปรียบเทียบกล่าวคือ มีสัดส่วนผลิตภัณท์มวลรวมภาคเกษตรต่อผลิตภัณท์มวลรวมของประเทศ ลดลงจากร้อยละ 30 เหลือร้อยละ 10 มูลค่าสินค้าเกษตรส่งออกต่อสินค้าส่งออกทั้งหมด ลดลงจากร้อยละ 80 เหลือร้อยละ 20 และ สัดส่วนประชากรภาคเกษตรต่อประชากรทั้งหมด ลดลงจากร้อยละ 76 เหลือร้อยละ 46

นอกจากภาคเกษตรจะมีการเปลี่ยนแปลงโดยเปรียบเทียบกับสาขาเศรษฐกิจอื่นแล้ว ภายในภาคเกษตรเองยังมีการพัฒนาและมีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ กล่าวคือ

(1) **สัดส่วนผลิตภัณท์มวลรวมในกลุ่มพืชต่อผลิตภัณท์มวลรวมภาคเกษตร ยังคงความสำคัญในภาคเกษตรเกือบร้อยละ 70** โดยในปี 2509 สัดส่วนดังกล่าวมี

ประมาณร้อยละ 72.3 และลดลงเหลือ ร้อยละ 69.7 ในปี 2547 ขณะที่ กลุ่มประมง กลับมีความสำคัญต่อภาคเกษตรมากขึ้น แทนที่กลุ่มปศุสัตว์ โดย มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.3 ในปี 2509 เป็นร้อยละ 16.9 ในปี 2547

(2) **ปริมาณการผลิตพืชหลัก ได้แก่ ข้าว ยางพารา อ้อย และ มันสำปะหลัง เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง** ปัจจุบันพืชหลักเหล่านี้มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 60 ของผลิตภัณท์มวลรวมในกลุ่มพืชทั้งหมด โดยปริมาณการผลิตข้าว ยางพารา อ้อย มันสำปะหลัง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 2.3 เท่า 13.8 เท่า 17.0 เท่า 11.3 เท่า ตามลำดับ ขณะที่ การเลี้ยงไก่เนื้อ มีจำนวนเพิ่มขึ้น 4 เท่า ในช่วงเกือบ 40 ปีที่ผ่านมา และการเลี้ยงกุ้งทะเล มีผลผลิตเพิ่มขึ้น 20 เท่า ในช่วงเกือบ 20 ปีที่ผ่านมา

(3) **ประสิทธิภาพการผลิตในการเกษตรของไทย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง**ในทุกพืช โดย ข้าว/ยางพารา อ้อย มันสำปะหลัง มีผลผลิตต่อไร่ เพิ่มขึ้น 1.5 เท่า 4.4 เท่า 1.8 เท่า 1.4 เท่า ตามลำดับ ในช่วงระยะเวลาเกือบ 40 ปีที่ผ่านมา ขณะที่ปาล์มน้ำมัน เพิ่มขึ้น 1.4 เท่า ในช่วงเกือบ 20 ปีที่ผ่านมา การเพิ่มขึ้นในอัตราที่ไม่สูงนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในการเกษตรที่ยังไม่เป็นไปอย่างรวดเร็วเท่าที่ควร ส่งผลให้ผลผลิตต่อพื้นที่ของไทยต่ำกว่าประเทศคู่แข่งอื่นๆ

ตารางที่ 2 โครงสร้างการผลิตการเกษตร ณ ราคาคงที่ปี 2531

หน่วย: ร้อยละ

	2509	2547
สาขาเกษตร	100.00	100.00
พืช	72.27	69.66
ปศุสัตว์	8.96	10.28
ประมง	7.34	16.86
ป่าไม้	11.43	1.13
บริการเกษตร	-	2.08

ที่มา : สำนักบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ตารางที่ 3 ผลผลิตการเกษตรและรายได้เกษตรกรตามชนิดพืชและสัตว์เศรษฐกิจสำคัญ

	ปริมาณ (พันตัน)		ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)		ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ไร่)		ครัวเรือนเกษตรกร
	ปี 2509	ปี 2547	ปี 2509	ปี 2547	ปี 2537	ปี 2547	ปี 2547
- ข้าว	11,975	27,038	276	424	50.86	598	3,726,058
- ยางพารา	218.1	3,005	65.50	290	272.4 ¹	3,576	1,193,950
- อ้อย	3,827	64,974	5,000	9,270	2,386.2 ²	1,073	209,107
- มันสำปะหลัง	1,892	21,440	2,324	3,244	225.76	246	464,956
- ปาล์มน้ำมัน	-	5,182	-	2,678	707.57	4,877	78,076
- กุ้งทะเล (ตัน)	-	360,000	-	-	31.10 ²	21.48	33,000
- ไก่เนื้อ (พันตัว)	35,323	142,606	-	-	2.56	2.50	7,762

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ : ¹ ข้อมูลปี 2540 ² ข้อมูลปี 2539 /ผลตอบแทนสุทธิของ กุ้ง และไก่ มีหน่วยเป็น บาท / ก.ก.

(4) ผลตอบแทนสุทธิของพืชเศรษฐกิจสำคัญ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดย ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน มีผลตอบแทนสุทธิเพิ่มขึ้นจาก 51 272 226 708 บาท/ไร่ ในปี 2537 เป็น 598 3,576 246 4,877 บาท/ไร่ ในปี 2547 ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นผลจากราคาสินค้าเกษตรและผลผลิตต่อไร่ที่เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่การเลี้ยงไก่เนื้อ มีผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ค่อนข้างคงที่ ประมาณ 2.50 บาท/กก. และการปลูกอ้อย และการเลี้ยงกุ้งทะเล มีแนวโน้มลดลงจาก 2,386 บาท/ไร่ และ 31.10 บาท/กก. ในปี 2537 เป็น 1,073 บาท/ไร่ และ 21.48 บาท/กก. ในปี 2547 ตามลำดับ เนื่องจากราคาได้ปรับตัวลดลงซึ่งเมื่อพิจารณาจากข้อมูลในปี 2547 พบว่า ปาล์มน้ำมัน และ ยางพารา เป็นพืชเศรษฐกิจที่ให้ผลตอบแทนต่อไร่สูงสุด คือ 4,877 บาท/ไร่ และ 3,576 บาท/ไร่ ตามลำดับ

นอกจากนี้ รายได้สุทธิในการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จาก 9,000 บาท/ครัวเรือน/ปี ในปี 2529 เป็น 48,000 บาท/ครัวเรือน/ปี ในปี 2547 หรือ เพิ่มขึ้นประมาณ 5 เท่า ในช่วง 18 ปี และ เมื่อพิจารณาร่วมกับรายได้จากนอกภาคเกษตร ที่เพิ่มขึ้นจาก 13,296 บาท/ครัวเรือน/ปี ในปี 2529 เป็น 57,080 บาท/ครัวเรือน/ปี ในปี 2547 ทำให้สัดส่วนของรายได้สุทธิในการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมดของเกษตรกร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 40 ในปี 2529 เป็นร้อยละ 46 ในปี 2547 สะท้อนถึงเกษตรกรพึ่งพารายได้

จากในภาคเกษตรเพิ่มขึ้น แม้จะมีรายได้ส่วนใหญ่จากนอกภาคเกษตรก็ตาม

(5) ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรไทยในตลาดโลกและในตลาดสำคัญลดลง โดยส่วนแบ่งตลาดสินค้าเกษตรไทยในตลาดโลกในช่วง 3 ปีแรกของแผนฯ 9 ได้ลดลงเหลือร้อยละ 2.11 เปรียบเทียบกับในช่วงแผนฯ 8 ที่เคยมีสัดส่วนร้อยละ 2.15 นอกจากนี้ ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของสินค้าเกษตรส่งออก (RCA) ของไทยในช่วงแผนฯ 9 (2545-2547) ไปยังตลาดสำคัญ ได้แก่ ประเทศ สหรัฐอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น และ จีน พบว่า มีค่าเฉลี่ยลดลงเหลือ 396.63, 220.98, 94.55 และ 455.59 ตามลำดับ จากที่เคยมีค่าเท่ากับ 439.68, 234.31, 199.23 และ 578.73 ในช่วงแผนฯ 8 ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นผลจากการเติบโตของการส่งออกของประเทศคู่แข่งสำคัญ อาทิ ประเทศจีน และสหภาพยุโรป และการเผชิญเงื่อนไขและอุปสรรคทางการค้าที่รุนแรงขึ้นในเวทีตลาดโลก

(6) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นของภาคเกษตรในช่วงที่ผ่านมามีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้ง ดิน น้ำ และป่าไม้ เป็นปัจจัยสนับสนุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการขยายที่ดินเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น 1.9 เท่า จาก 69 ล้านไร่ ในปี 2505 เป็น 131 ล้านไร่ ในปี 2544 และใช้พื้นที่เพื่อการชลประทานเพิ่มขึ้น

1.3 เท่า (ในช่วง 20 ปี) จาก 24 ล้านไร่ เป็น 32 ล้านไร่ เป็นผลทำให้พื้นที่ป่าไม้ของประเทศต้องลดลงกว่า 70 ล้านไร่ ในระยะ 40 ปีของการพัฒนา นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรน้ำ ดิน และประมง ตามมาอีกด้วย

3. บริบทของการเปลี่ยนแปลง : ผลต่อการพัฒนาภาคเกษตร

การพัฒนาเศรษฐกิจรวมถึงการพัฒนาภาคเกษตรที่ผ่านมา และในอนาคตของไทยได้รับผลการเปลี่ยนแปลงบริบทของการพัฒนาของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใน 5 บริบทหลัก ประกอบด้วย การรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจ บริบทด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม พฤติกรรมของผู้บริโภคและการเคลื่อนย้ายประชาชนโดยเสรี ได้ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

● **บริบทด้านการรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินของโลก** มีการรวมตัวทางเศรษฐกิจทั้งในระดับทวีป ภูมิภาค และพหุภาคี และบทบาทเศรษฐกิจของเอเชียที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะจีนและอินเดีย เช่น FTA, APEC, WTO ทำให้ตลาดส่งออกที่ประเทศไทยมีข้อตกลงต่าง ๆ กว้างขึ้น จึงเป็นโอกาสในการขยายการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยได้มากขึ้น โดยเฉพาะ FTA ซึ่งจะครอบคลุมประชากรร้อยละ 45 ของประชากรโลก โดยมีผลผูกพันแล้ว 4 ประเทศ ได้แก่ ไทย-จีน (มีผลตั้งแต่เดือนตุลาคม 2546) ไทย-อินเดีย (มีผลตั้งแต่กันยายน 2547) ไทย-ออสเตรเลีย (มีผลตั้งแต่มกราคม 2548) ไทย-นิวซีแลนด์ (มีผลกรกฎาคม 2548) และจะมีการลงนามต่อไปอีกหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐฯ เป็นต้น โดยในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา (ตุลาคม 2546 – กันยายน 2548) มีผลการส่งออก – นำเข้าสินค้าภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) กับประเทศต่าง ๆ 3 ประเทศหลัก ได้แก่ จีน อินเดีย ออสเตรเลีย รวมมูลค่า 217,810.23 ล้านบาท นำเข้าสินค้าภายใต้ข้อตกลง ฯ รวมมูลค่า 208,660.04 เกินดุลการค้า 9,150.19 ล้านบาท

ข้อตกลงการค้าที่ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรในปัจจุบันที่ชัดเจน ได้แก่ ข้อตกลงการค้าเสรีไทย-จีน โดยการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม หมวด 01-08 ตั้งแต่ปี 2547-2548 ประเทศไทยได้ดุลการค้ากับประเทศจีนเพิ่มขึ้นจาก 7,658 ล้านบาท เป็น 11,177 ล้านบาท โดยเป็นการส่งออก

เพิ่มขึ้นจาก 13,784 ล้านบาท เป็น 18,231 ล้านบาท ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน คิดเป็นดุลการค้าที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 30 ในปี 2547 เป็น ร้อยละ 46 ในปี 2548 ทั้งนี้ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2549 (ม.ค.-มิ.ย.) ประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้าในหมวด 01-08 แล้วรวม 6,818 ล้านบาท

นอกจากนี้ เมื่อคำนึงถึงเฉพาะในหมวดผักและผลไม้ (หมวด 07-08) เช่น มันสำปะหลัง ลำไย ทุเรียน แอปเปิ้ล แพร์ กระเทียม เป็นต้น ที่เริ่มตั้งแต่เดือน ต.ค. 2546 พบว่า ในปีแรกของข้อตกลง คือ ในเดือน ต.ค.2546 จนถึง ก.ย. 2547 ประเทศไทยส่งออกผักและผลไม้ไปยังจีน มูลค่ารวม 11,319 ล้านบาท และนำเข้าผักผลไม้จากจีนรวม 4,502 ล้านบาท ไทยได้ดุลการค้าจากผักผลไม้รวม 6,817 ล้านบาท คิดเป็นการได้เปรียบดุลการค้าผักผลไม้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 30 และ ในช่วง ปีที่ 2 ตั้งแต่ ต.ค.2547 – ก.ย. 2548 ดุลการค้าได้เพิ่มขึ้นเป็น 9,736 ล้านบาท หรือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 43 โดยเป็นการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 14,466 ล้านบาท และนำเข้าเพิ่มขึ้นเป็น 4,730 ล้านบาท และในช่วง 9 เดือนแรกของปีที่ 3 ตั้งแต่ ต.ค. 2548 - มิ.ย.2549 ไทยได้เปรียบดุลการค้าผักและผลไม้แล้ว 8,744 ล้านบาท

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในภาพรวมของการค้าไทยจีนทั้งหมด พบว่า ประเทศไทยยังขาดดุลการค้ากับประเทศเพิ่มขึ้น จาก 43,908 ล้านบาทในปี 2547 เป็น 81,586 ล้านบาทในปี 2548 และ ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2549 (ม.ค.-ก.ค.) ไทยขาดดุลการค้าจีนให้จีนไปแล้วทั้งสิ้น 52,749 ล้านบาท

ข้อตกลงเขตการค้าเสรีดังกล่าวนอกจากจะมีผลกระทบต่อสินค้าเกษตรของไทยที่มีต้นทุนการผลิตสูงกว่าประเทศคู่เจรจา การรวมกลุ่มการค้ายังทำให้ระบบการค้าของโลกมีความซับซ้อนมากขึ้นจากการใช้กฎเกณฑ์ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะการใช้มาตรการที่มีโทษซ้ำซ้อนกันมากขึ้น แม้ว่าอัตราภาษีจะลดลง อาทิ มาตรฐานสุขอนามัย การแข่งขันระหว่างกลุ่มจะรุนแรงขึ้น เนื่องจากมีจำนวนประเทศที่ได้รับผลประโยชน์ในการเข้าถึงตลาดที่เป็นสมาชิกของข้อตกลงต่าง ๆ มากขึ้น

ทำให้ต้องปรับตัวทั้งการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวม และการปรับตัวในระดับสาขาการผลิต โดยเฉพาะภาคเกษตรที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้าเกษตร ความปลอดภัยด้านอาหาร (Food Safety) การสร้างมูลค่าเพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันกับสินค้าเกษตรนำเข้าราคาถูกจากต่างประเทศ การเพิ่มประสิทธิภาพ

การผลิตโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและภูมิปัญญาชาวบ้านให้มากขึ้น การปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ที่แข่งขันไม่ได้ไปสู่สินค้าเกษตรอื่น

● **บริบทด้านเทคโนโลยี** การเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ๆ มาใช้อย่างรวดเร็วมากขึ้น จะส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางต่อระบบเศรษฐกิจ ภาคการผลิต ภาคบริการ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีเทคโนโลยีที่สำคัญในด้านการเกษตร ได้แก่

(1) **เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Communication ICT)** เป็นเทคโนโลยีคลื่นลูกที่ 3 หรือยุคเศรษฐกิจข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมีเทคโนโลยี Computer และ Internet เป็นแหล่งที่เชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งความรู้ในทุกสาขาจากทั่วทุกมุมโลก โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ด้านการเกษตร ซึ่งจะส่งผลให้มีการนำความรู้มาใช้ในการปรับปรุงการเกษตรของไทย และก่อให้เกิดการปรับตัวในการทำการเกษตรให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมทั้งยังเป็นแหล่งที่ช่วยให้เกิดช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรอีกช่องทางหนึ่งในอนาคตด้วย อย่างไรก็ตาม ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรในภาคเกษตร อาจจะยังไม่สามารถเข้าถึงหรือใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดังกล่าวมากนัก เพราะยังมีข้อจำกัดในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์ทักษะภาษา เงินทุน เป็นต้น ทำให้การพัฒนาการเกษตรโดยใช้ข้อมูลข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นโอกาสในการพัฒนาการเกษตร ยังมีไม่มากนัก

(2) **เทคโนโลยีชีวภาพ (Genetics & Biotechnology)** จะช่วยให้เกิดการวิจัยและพัฒนาด้านการเกษตรอย่างรวดเร็ว เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ และการสร้างมูลค่าสินค้าเกษตร อาทิ การพัฒนาพันธุ์พืชและสัตว์ การแปรรูปอาหาร การผลิตยารักษาโรค ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกได้ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีชีวภาพนั้น จะเกิดประโยชน์สำหรับประเทศที่ให้ความสำคัญในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพมาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้วทั้งหลาย

ทำให้สามารถเป็นเจ้าของเทคโนโลยีดังกล่าว ซึ่งจะสามารถช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มในการผลิตสินค้าใหม่ ๆ ให้

เกิดขึ้น รวมทั้งมีการผูกขาดเทคโนโลยีที่ค้นพบเห็นคู่แข่ง ขณะเดียวกัน ประเทศที่ยังไม่มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเทคโนโลยีชีวภาพมากนัก ก็จะเสียโอกาสและได้รับผลกระทบแข่งขันในการค้าสินค้าเกษตรที่รุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะหากประเทศคู่แข่งของสินค้าเกษตรไทยสามารถพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพในการปรับปรุงพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ได้มากขึ้น และต้นทุนต่ำลง อาจส่งผลกระทบต่อส่งออกสินค้าเกษตรของไทยได้ในอนาคต

● **บริบทด้านสังคม**

จากจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นและโครงสร้างประชากรเปลี่ยนไป โดยมีแนวโน้มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น โดยประชากรวัยทำงาน (15 -59 ปี) จะมีสัดส่วนสูงสุดร้อยละ 67.05 ในปี 2553 และจะเริ่มลดลงเป็นร้อยละ 66 ในปี 2558 ขณะที่ประชากรวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จะมีสัดส่วนสูงขึ้นจากร้อยละ 11.70 เป็นร้อยละ 13.84 ในช่วงเดียวกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นในภาคเกษตร เช่นกัน โดยประชากรในภาคเกษตรมีอายุสูงขึ้น กำลังแรงงานในภาคการเกษตรจะลดลง ส่งผลกระทบต่อผลิตภาพการผลิตทางการเกษตรให้ลดต่ำลงได้ในอนาคต หากไม่มีการปรับปรุงโดยใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรอุปกรณ์มาช่วยเสริมแรงงานภาคเกษตรที่ถดถอยลง

โดยเฉพาะ**ประเทศไทยที่ยังพึ่งพาแรงงานมากกว่าเครื่องจักร** อย่างไรก็ตาม ผลจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ก็เป็นโอกาสให้เกิดตลาดรองรับสินค้าเกษตรที่ส่งเสริมสุขภาพผู้บริโภคให้เติบโตมากขึ้น เช่น สินค้าเกษตรปลอดสารพิษ สินค้าเกษตรอินทรีย์ สินค้าสมุนไพร ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สูงอายุที่จะมีมากขึ้นในอนาคต

ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร เนื่องจากการระบาดของ

เชื้อโรคใช้หัวदनกในสัตว์ปีก ทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมการระบาดของโรค ซึ่งกระทบต่อการเลี้ยงไก่พื้นบ้านและเปิดไล่ทุ่งที่เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชนบทไทย และอาจต้องเลิกเลี้ยงไปในที่สุด นอกจากนี้ สุขภาพของเกษตรกรยังอาจได้ผลกระทบจากการระบาดของโรค หากไม่มีมาตรการที่รัดกุมในการป้องกันตนเองอีกด้วย อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่ปรับตัวและมีการลงทุนปรับปรุงโรงเรือนให้เป็นระบบปิดและมีมาตรฐาน ก็จะเป็นโอกาสในการประกอบอาชีพอีกครั้ง เพราะสามารถควบคุมโรคได้ และตลาดต่างประเทศยังมีความต้องการนำเข้าไก่สุกจากประเทศไทยซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีระบบการเลี้ยงที่มีมาตรฐานความปลอดภัยสูงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง จึงเป็นโอกาสสำหรับผู้ปรับปรุงการเลี้ยงในระบบปิดที่มีการควบคุมดูแลต่างจากวิถีชีวิตดั้งเดิม

● บริบทด้านสิ่งแวดล้อม

แนวโน้มประชากรโลกที่จะเพิ่มขึ้น ผนวกกับการผลิตและการบริโภคที่มีสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความตระหนักในการดูแลรักษา ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการผลิตทางการเกษตรและการดำรงชีวิตเพิ่มขึ้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสภาพการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ที่สำคัญได้แก่

(1) **ปฏิกิริยาโลกร้อน (Global Warming) และการเปลี่ยนแปลงในภูมิอากาศ** โดยอุณหภูมิของโลกที่สูงขึ้นจาก Greenhouse gas เช่น Carbon Dioxide ทำให้เกิดปัญหายุ่งยากที่รุนแรงมากขึ้น เกิดพายุเฮอริเคน และสภาพภูมิอากาศในโลกเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลิตทางการเกษตรในระยะยาว

(2) ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity)

ป่าไม้ที่ถูกทำลาย ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง และระบบนิเวศขาดความสมดุล ส่งผลกระทบต่อผลิตภาพการผลิตการเกษตร เช่น เกิดการระบาดของศัตรูพืช เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น การสูญเสียพันธุ์ของพืชและสัตว์ที่เป็นอาหารสำคัญ เป็นต้น หากพื้นที่หรือชุมชนใดมีความห่วงแหนและรักษาพื้นที่ป่าไม้ของชุมชน และมีความตระหนักและร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ ก็จะเป็นโอกาสในการเสริมสร้างแหล่งอาหารของชุมชน และเป็นแหล่งประกอบอาชีพของคนให้ชุมชนให้มีความยั่งยืนต่อไป

(3) **น้ำ** ปริมาณความต้องการใช้น้ำของประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้เกิดการขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อการบริโภค และทำการเกษตร ซึ่งจะส่งต่อการลดลงของผลผลิตการเกษตร และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในการใช้น้ำของภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ในที่สุด

(4) **ความเสี่ยงต่อโรคของทรัพยากรธรรมชาติ** และสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่การเกิดและแพร่เชื้อโรคที่มีรหัสพันธุกรรมใหญ่ ๆ เช่น โรคหวัดนก ได้ส่งผลกระทบต่อผลิตสินค้าเกษตรที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้เกิดการป้องกันโรคและรักษาคุณภาพสินค้า

(5) **ข้อตกลงระหว่างประเทศและพันธกรณีต่าง ๆ** ที่เร่งรัดให้มีการดูแลทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity) เพื่ออนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพของประเทศ อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (Desertification) เพื่อจัดการปัญหายั่งยืนและเป็นการเฝ้าระวังภาวะความแห้งแล้ง อนุสัญญาว่าด้วยการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ (Convention on Wetlands of International Importance as Waterfowl Habitat-RAMSAR) เพื่ออนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด

อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora-CITES) อนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change-UNFCCC of so-called Convention on Climate change) ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกและผลร้ายของการ

เปลี่ยนแปลงนั้น เป็นต้น โดยเฉพาะภาวะโลกร้อนที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้น นับเป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสนใจอย่างมาก ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องยกระดับมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยปกป้องฐานทรัพยากรเพื่อรักษาความสมดุลยั่งยืนของระบบนิเวศน์ โดยพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม รวมทั้งปรับรูปแบบการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

● **บริบทด้านแนวโน้มพฤติกรรมผู้บริโภค รวมทั้งเทคโนโลยีประชาชนโดยเสรี**

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค เป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้ถึงโอกาสของธุรกิจและความสามารถในการแข่งขันที่ต้องปรับตัวในการเสนอสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งพฤติกรรมของผู้บริโภคขึ้นกับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

(1) **กระแสการรักษาสุขภาพและความนิยมธรรมชาติ** จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้า ซึ่งจะเป็นโอกาสทางการตลาดของสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและมาตรฐาน และปลอดภัยต่อการบริโภค อาทิ สินค้าเกษตรปลอดสารพิษ สินค้าเกษตรอินทรีย์ สมุนไพร

(2) **การขยายตัวของความเป็นเมืองที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว** ส่งผลให้การผลิตสินค้าและบริการจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนเมืองที่มีความเร่งรีบและสะดวก ซึ่งเป็นโอกาสในการพัฒนาสินค้าเกษตรที่ขายในรูปแบบดั้งเดิมขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ ไปสู่ผลิตภัณฑ์การเกษตรที่มีรูปแบบที่สำเร็จรูปมากขึ้น มีความสะดวกและรวดเร็วในการบริโภคมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม รสนิยมและค่านิยมของการลดเลียนแบบการบริโภคจากวัฒนธรรมตะวันตกที่มีมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการผลิตและการนำเข้าสินค้าเกษตรที่แตกต่างจากรูปแบบการบริโภคดั้งเดิม และส่งผลกระทบต่อสินค้าเกษตรของไทย ซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์เกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนไปและมีมูลค่าสูงขึ้น ทั้งตลาดในประเทศและตลาดส่งออก

(3) **การเคลื่อนย้ายคนอย่างเสรี** ทำให้แรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศมากขึ้น เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตร ทำให้ต้องพึ่งพาแรงงานต่างชาติมากขึ้น ไทยจึงจำเป็นต้องปรับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมผลิต

วัตถุดิบไปสู่การผลิตเพื่อสร้างมูลค่ามากขึ้นเพื่อลดการใช้แรงงาน

4. การปรับโครงสร้างการเกษตร : การเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคเกษตร

4.1 แนวคิดและหลักการ

จากบริบทการเปลี่ยนแปลงที่ประเทศไทยเผชิญอยู่ในปัจจุบันและในอนาคตจึงเกิดความจำเป็นในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศซึ่งรวมถึงภาคเกษตร โดยหลักพื้นฐาน คือ **การสร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคง** เพื่อให้สามารถรองรับความเสี่ยงทั้งในภาคการผลิตและภาคการเงิน โดยเพิ่มระดับของการพึ่งพาปัจจัยภายในประเทศที่เป็นพื้นฐานความได้เปรียบในการแข่งขันให้มากขึ้น

การเพิ่มมูลค่าผลผลิตด้วยฐานความรู้ เพื่อให้กระบวนการผลิตสินค้าและบริการอยู่บนพื้นฐานของความรู้และการใช้เทคโนโลยีตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทางในลักษณะของกลุ่มสินค้า (cluster) และความเชื่อมโยงในห่วงโซ่อุปทาน (Value chain) **การพัฒนาสังคมเชิงรุก** เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมไทยที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยการพัฒนาศักยภาพจะใช้จุดแข็งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมไทยการลงทุนด้านสังคมสาธารณสุขและสวัสดิการ **และการเชื่อมโยงเศรษฐกิจโลกและภูมิภาค** เพื่อให้สามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของภูมิเศรษฐกิจโลกที่จะเข้าสู่โลกไร้พรมแดนอย่างรวดเร็ว และมีความพร้อมที่จะแข่งขันในกระบวนการให้บริการทางธุรกิจ

กรอบแนวคิดในการปรับโครงสร้างการเกษตร จึงมี**วัตถุประสงค์** เพื่อให้เกิดการสร้างมูลค่าผลผลิตของสินค้าเกษตร เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร และสร้างความเข้มแข็งของภาคเกษตรและความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับ **การสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรที่มีโอกาสใหม่** เช่น พลังงานทดแทน (Bio-fuel) และสินค้าที่สอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป **การสร้างความมั่นคงด้านอาหาร** (Food security) เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

การเป็นแหล่งผลิตไฟเบอร์ เพื่อสนับสนุนสาขาอื่นนอกจากการเป็นแหล่งผลิตอาหาร โดยมติดคณะรัฐมนตรี วันที่ 11 มกราคม 2547 ได้เห็นชอบกับการปรับโครงสร้างการเกษตรของประเทศในช่วงปี 2547-2551 โดยมี

เป้าหมาย GDP ภาคเกษตรจาก 600,000 ล้านบาท เป็น 900,000 ล้านบาท ในระยะเวลา 4 ปี เฉลี่ยปีละ 75,000 ล้านบาท คิดเป็นอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 8.5 ต่อปี

ในการดำเนินการปรับโครงสร้างภาคเกษตรจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพสินค้าเกษตรแต่ละชนิดให้ชัดเจนเพื่อจัดกลุ่มสินค้าเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนา โดยประเด็นการวิเคราะห์ที่สำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์ Value chain ของสินค้าเกษตรแต่ละชนิดตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้และโอกาสในการสร้างมูลค่า (Value Creation) การใช้เครื่องชี้วัดเชิงปริมาณ คือ ดัชนีความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness Composite) เช่น Revealed Comparative Advantage (RCA) อัตราการขยายตัวเฉลี่ยของการส่งออกสัดส่วนสินค้านำเข้า เป็นต้น และดัชนีความน่าสนใจ (Attractiveness Composite) เช่น การขยายตัวของตลาดโลก แนวโน้มราคาในตลาดโลก การขยายตัวของตลาดในประเทศ เป็นต้น

การพิจารณาข้อจำกัด ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะที่ดินที่มีความเหมาะสม และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับความพร้อมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีอยู่ในประเทศ และการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและแนวโน้มอนาคต ซึ่งจะมีผลต่อทั้งต่อความต้องการผลผลิต การเกษตรและโอกาสของการตอบสนองตามข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่จะเกิดขึ้นได้จริงของไทยและของโลก รสนิยมของผู้บริโภคที่อาจเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอายุของประชากร ความตระหนักของผู้บริโภคอันเกิดจากสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศของโลก (Climate change) โอกาสของประเทศคู่แข่งใหม่ๆ ในตลาดโลก และโอกาสในการผลิตสินค้าใหม่ๆ

การจัดกลุ่มสินค้าเกษตร ผลจากการวิเคราะห์ในเบื้องต้นอาจแบ่งสินค้าเกษตรได้เป็น 3 กลุ่ม ตามศักยภาพ ได้แก่ กลุ่มสินค้าพื้นฐานที่มีอนาคต เป็นแหล่งรายได้และพัฒนาสู่อุตสาหกรรม ได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง กุ้ง และไก่ กลุ่มสินค้าเกษตรที่มีโอกาสในการแปรรูป (New Opportunity) ได้แก่ ไม้ยางพารา (เฟอร์นิเจอร์) กลุ่มพลังงานทดแทน (ปาล์มน้ำมัน อ้อย) โคเนื้อ สินค้าเกษตรอินทรีย์ สมุนไพร พืชเส้นใยต่าง ๆ กลุ่มสินค้าเกษตรที่ต้องปรับ

โครงสร้างการผลิต ได้แก่ กลุ่มผลไม้ (ลำไย ทุเรียน ลิ้นจี่ เงาะ มังคุด) หอมแดง กระเทียม หอมหัวใหญ่ กาแฟ ถั่วเหลือง และข้าวโพด

4.2 แนวทางการพัฒนาที่สำคัญเพื่อขับเคลื่อนการปรับโครงสร้างภาคเกษตร

เพื่อให้มีการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคเกษตรตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดทำยุทธศาสตร์ตามแนวทางการปรับโครงสร้างการเกษตร จึงให้ความสำคัญกับ 3 ประเด็นหลัก คือ

(1) **การสร้างคุณค่าผลผลิต (Value Creation)** ให้เกิดขึ้นตลอดทั้งห่วงโซ่การผลิต หรือตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสินค้าสูงที่หลากหลาย ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรายได้เพิ่มเติมให้แก่เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องในห่วงโซ่การผลิต จากผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีมูลค่าสูงที่ได้พัฒนาขึ้นในห่วงโซ่การผลิตของสินค้าเกษตรนั้นๆ โดยให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และนวัตกรรม (Innovation) เพื่อใช้ในการสร้างมูลค่าและเพิ่มความหลากหลายของสินค้า (Product Diversify)

(2) **การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในปัจจุบันและอนาคต** โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของสินค้าเกษตรแต่ละชนิด การพัฒนาระบบมาตรฐานสินค้าเกษตรและความปลอดภัยอาหารให้ทั่วถึงและได้มาตรฐานสากล การเพิ่มขีดความสามารถและทักษะของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร การปรับปรุงตลาดสินค้าเกษตรให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ การเพิ่มศักยภาพการจัดการตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(3) **การรักษาเสถียรภาพของราคาและคุณภาพชีวิตของเกษตรกร** เนื่องจากภาคเกษตรเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ รวมทั้งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติส่วนใหญ่ โดยเป็นแหล่งรายได้จากการผลิตและการขายผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ดังนั้น ในการปรับโครงสร้างการเกษตร จำเป็นต้องคำนึงถึงผลต่อเกษตรกรทั้งในด้านความเข้มแข็งและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรด้วย โดยให้ความสำคัญกับการควบคุมปริมาณการผลิตให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของตลาด การปรับกลไกการจัดการและพัฒนาตลาด

4.3 ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2548 เห็นชอบในหลักการยุทธศาสตร์ปรับโครงสร้างผลไม้ภาคตะวันออก และเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2549 คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบต่อแผนปรับโครงสร้างผลไม้ภาคตะวันออก และปรับโครงสร้างการผลิตลำไย ปี 2549 และอนุมัติในหลักการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2549 งบกลางรายการค่าใช้จ่ายเพื่อปรับกลยุทธ์และรองรับการเปลี่ยนแปลงจำนวน 273.56 ล้านบาท และต่อมาคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบในวันที่ 4 กรกฎาคม 2549 เห็นชอบกับการขอทบทวนมติคณะรัฐมนตรีของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทั้งนี้ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เร่งรัดติดตามการดำเนินการเรื่องนี้ให้บรรลุเจตนารมณ์ที่มุ่งให้เป็นโครงการต้นแบบนำร่องในการแก้ไขปัญหาไม่ผลของเกษตรกรอย่างเป็นระบบและให้รายงานคณะรัฐมนตรีทราบเป็นระยะ ๆ ด้วย

สำหรับสินค้ากลุ่มสร้างรายได้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 เห็นชอบในหลักการแผนปรับโครงสร้างกลุ่มสินค้าสร้างรายได้จากการส่งออก (กุ้ง ไก่ ข้าว ยางพารา) ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ และให้มีการจัดทำรายละเอียดของแผนและแนวทางการดำเนินงานของสินค้าแต่ละชนิด เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง โดยคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นของ สศช. ไปดำเนินการด้วยได้แก่ ควรเร่งดำเนินการพัฒนาระบบมาตรฐานและให้หน่วยงานกลางบูรณาการในการบริหารตรวจสอบที่เป็นระบบสากล ควรสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

ทั้งนี้ แผนการปรับโครงสร้างสินค้าเกษตรแต่ละชนิด โดยมีความก้าวหน้า สรุปได้ดังนี้

- **แผนปรับโครงสร้างข้าว** มีเป้าหมายรักษาสถาบันส่งออกที่ไทยส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของ โลกนับจากปี 2523 มาจนถึงปัจจุบัน โดยมีส่วนแบ่งในตลาดโลกร้อยละ 35-40 ปริมาณส่งออกร้อยละ 65 เป็นข้าวคุณภาพดี ซึ่งเป็นข้าวหอมมะลิร้อยละ 35 อีกร้อยละ 30 เป็นข้าวขาว ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 35 เป็นข้าวคุณภาพปานกลาง (10-20%) และข้าวหนึ่ง มูลค่าส่งออกปีละกว่า 1 แสนล้านบาท โดยมีแนวทางดำเนินการสำคัญ 5 แนวทาง คือ

(1) **ผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดีให้มีประสิทธิภาพ** โดยเร่งรัดวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับพื้นที่และความต้องการของตลาด รวมทั้งพันธุ์ข้าวลูกผสมที่เหมาะสมกับ

ประเทศไทยโดยกระจายพันธุ์ผ่านสหกรณ์ ส่งเสริมศูนย์ผลิตข้าวชุมชนทั่วประเทศและสนับสนุนเอกชนพัฒนาการผลิตพันธุ์ที่มีคุณภาพเพื่อกระจายพันธุ์ให้เกษตรกรอย่างทั่วถึงและเพียงพอ รวมทั้งพัฒนาเกษตรผลิตข้าวได้คุณภาพตามมาตรฐาน (ข้าวหอมมะลิและข้าวอินทรีย์)

(2) **เพิ่มศักยภาพการผลิตในเขตที่เหมาะสม** โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำและดิน พัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเฉพาะพื้นที่ การจัดการผลผลิตที่ลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในการเก็บเกี่ยวและขนส่งที่เกษตรกรมีส่วนร่วม

(3) **เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ข้าว** โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวให้หลากหลาย มีการพัฒนาการบรรจุภัณฑ์ในขนาดต่างๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค รวมทั้งให้ความสำคัญกับคุณภาพการสีข้าว โดยสนับสนุนโรงสีข้าวให้พัฒนาระบบการผลิตที่ได้มาตรฐานและปลอดภัย รวมทั้งให้ความสำคัญกับการจัดทำตราสัญลักษณ์ข้าวไทย

(4) **เพิ่มศักยภาพการจัดการระบบตลาด** โดยพัฒนาตลาดกลางในแหล่งผลิตและรวบรวม พัฒนาความรู้ด้านมาตรฐานและการค้าให้สหกรณ์และเกษตรกร ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ข้าวไทยเน้นข้าวหอมมะลิไทย และสร้างความร่วมมือกับประเทศคู่ค้า

(5) **พัฒนาศักยภาพชาวนาไทย** โดยให้ชาวนาเป็นศูนย์กลางเรียนรู้และรับเทคโนโลยีแบบร่วมคิดร่วมทำเพื่อให้ชาวนาสามารถเป็นผู้ประกอบการได้ และชาวนาอีกส่วนหนึ่งผลิตข้าวที่สอดคล้องกับวิถีการผลิตและวัฒนธรรมในชุมชนแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2549 ให้มีแผนงาน 6 ด้าน ได้แก่ การวิจัยและพัฒนาข้าว การพัฒนาการผลิตข้าว การพัฒนาชาวนา การสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนา

การตลาด และการพัฒนาบุคลากรและสารสนเทศ วงเงิน 3,147.78 ล้านบาท ใน 3 ปี (2549-2551)

● **แผนปรับโครงสร้างกุ้ง** มีเป้าหมายให้กุ้งไทยยังคงรักษาสถานภาพการส่งออกเป็นอันดับ 1 ของโลก สัดส่วนร้อยละ 20-25 ของตลาดโลก โดยปี 2548 ปริมาณส่งออก 317,989 ตันวัตถุดิบ และมูลค่าประมาณ 68,000 ล้านบาท โดยที่ตลาดมีแนวโน้มต้องการกุ้งปรุงแต่งมากขึ้น ซึ่งมีอัตราขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 15-20 ต่อปี โดยมีแนวทางดำเนินการสำคัญ 6 แนวทาง คือ

(1) **เพิ่มศักยภาพพื้นที่การผลิต** โดยการพัฒนาพื้นที่เพาะเลี้ยง จัดระบบการเลี้ยง และควบคุมคุณภาพปัจจัยการผลิต ทั้งนี้ปัจจัยเร่งด่วนที่ต้องเร่งดำเนินการคือ การพัฒนาพ่อแม่พันธุ์กุ้ง ทั้งการสร้างพ่อแม่พันธุ์กุ้งกุลาดำคุณภาพและการพัฒนาพ่อแม่พันธุ์กุ้งขาวสายพันธุ์ไทยผ่านระบบการผลิตแบบ Bio Security ให้ได้พ่อแม่พันธุ์ที่ปลอดโรค (SPF : Specific pathogen free) และต้านทานโรค (SPR : Specific pathogen resistance)

(2) **เพิ่มศักยภาพการเลี้ยง** โดยการพัฒนากระบวนการเลี้ยงให้ได้มาตรฐาน ซึ่งรวมถึงการสนับสนุนสินค้าเชือดอกเบี้ยต่ำให้เกษตรกรเพื่อพัฒนาฟาร์มเข้าสู่ระบบดังกล่าวพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุน ฝักระวังและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม สร้างมาตรฐานในการป้องกันและควบคุมโรคระบาดกุ้ง (Monitoring & Surveillance)

(3) **เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้หลากหลายและตรงตามความต้องการของตลาด** โดยพัฒนาระบบการเก็บเกี่ยวและขนส่ง (Post harvest & Logistics) พัฒนาโรงงานแปรรูปให้ถูกสุขลักษณะและได้มาตรฐาน ควบคุมและพัฒนากระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ รวมทั้งระบบการออกใบรับรองแบบออนไลน์ (On-line E-Service)

(4) **สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคและผู้นำเข้าในตลาดต่างประเทศ** โดยดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ทั้งระบบการผลิตและการแปรรูป พร้อมทั้งให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ได้ตลอดสายการผลิตและการแปรรูป

(5) **ส่งเสริมการตลาดและเพิ่มศักยภาพการส่งออก** โดยประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์กุ้งไทยคู่

ครัวโลกในประเทศคู่ค้า การทำ Roadshow รวมทั้งวิเคราะห์ตลาดและส่งเสริมการค้าในหลายรูปแบบ

● **แผนปรับโครงสร้างไก่** มีเป้าหมายรักษาสถานภาพส่งออกไก่ไทยที่เป็นอันดับ 4 ของโลก รองจากบราซิล สหรัฐอเมริกา และยุโรป ตลาดหลักของไทยได้แก่ ญี่ปุ่นและยุโรป ซึ่งมีส่วนแบ่งการตลาดรวมกันถึงร้อยละ 95 ของการส่งออกไก่เนื้อของไทย และเคยส่งออกได้มีมูลค่ารวมกว่า 40,000 ล้านบาท ปัจจุบันพบกับปัญหาไข้หวัดนก โดยมีแนวทางดำเนินการ 5 แนวทาง คือ

(1) **ควบคุมคุณภาพและเฝ้าระวังป้องกันโรค** โดยจัดทำกรเลี้ยงสัตว์ปีกในระบบ Compartmentalization มีการควบคุมและเฝ้าระวัง (Monitoring & Surveillance) ตั้งจุดตรวจและควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกทั่วประเทศ พร้อมทั้งเพิ่มศักยภาพบุคลากรและห้องปฏิบัติการตรวจวินิจฉัยโรค และ Lab Network

(2) **พัฒนาสายพันธุ์ไก่เนื้อและเพิ่มศักยภาพการผลิตในฟาร์ม** พร้อมจัดระบบการเลี้ยงเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานฟาร์ม (Good Agriculture Practices : GAP) และระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ (Bio Security)

(3) **เพิ่มศักยภาพการตรวจรับรองมาตรฐานโรงฆ่า และโรงงานแปรรูปเข้าสู่มาตรฐานการผลิต** (Good Manufacture Practice : GMP) และมาตรฐาน Food Safety

(4) **เพิ่มมูลค่าสินค้าและวิจัยตลาด** สร้างตราสัญลักษณ์ออกแบบบรรจุภัณฑ์และวิธีการเก็บรักษาเนื้อไก่แปรรูปให้คงสภาพทั้งรูปลักษณ์ รสชาติ กลิ่น และสี รวมถึงการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคของประเทศคู่ค้า และการเจรจาแลกเปลี่ยนสินค้าที่หลากหลายรูปแบบ

(5) **สนับสนุนสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมไก่เนื้อ** เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการผลิตเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานฟาร์ม มาตรฐานโรงงานฆ่าชำแหละ โรงงานแปรรูปและปรับระบบการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดเนื้อไก่แปรรูป

● **แผนปรับโครงสร้างทางพารา** มีเป้าหมายให้ไทยสามารถเป็นศูนย์กลางการผลิตและส่งออกของโลก โดยไทยผลิตและส่งออกพาราเป็นอันดับ 1 ของโลก โดยมูลค่าส่งออกเฉลี่ยปีละกว่า 200,000 ล้านบาท และมีการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์พารามากขึ้น แทนการส่งออกในรูปแบบวัตถุดิบ โดยมีแนวทางดำเนินการสำคัญ 5 แนวทาง คือ

(1) **เพิ่มผลิภาพการผลิต** โดยปรับปรุงพันธุ์และส่งเสริมเกษตรกรใช้ยางพันธุ์ดี / ปุ๋ยเคมีที่เหมาะสม และเทคโนโลยีการกรีดยาง

(2) **พัฒนาอุตสาหกรรมยางวัตถุดิบตามมาตรฐาน** โดยกำหนดและประกาศมาตรฐานใหม่ของยางแผ่นรมควัน น้ำยางข้น และเพิ่มชั้นคุณภาพตามความต้องการของตลาด

(3) **เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ยางในประเทศ** โดยส่งเสริมสนับสนุนการลงทุนและการใช้ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมยางล้อ และถุงมือยาง รวมทั้งยางวิศวกรรมในประเทศให้เพิ่มมากขึ้น

(4) **พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูง** โดยมีศูนย์วิจัยและศูนย์ทดสอบกลางยางและผลิตภัณฑ์ในประเทศ ควบคู่กับการพัฒนาบุคลากรด้านมาตรฐานยาง

(5) **เพิ่มศักยภาพการจัดการระบบตลาด** โดยพัฒนาระบบตลาดยางในประเทศ การพัฒนาตลาดซื้อขายล่วงหน้า รวมทั้งมี Distribution Center และสำนักงานผู้แทนการค้ายางในตลาดหลักของโลก รวมทั้งการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศผู้ค้าต่อไป

5. แนวทางการปรับโครงสร้างภาคเกษตรในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 การปรับโครงสร้างภาคเกษตรยังคงเป็นแนวทางสำคัญในยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อให้สมดุลและยั่งยืน โดยเป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากที่ได้มีการเริ่มดำเนินการไปเป็นลำดับแล้วโดย

มีวัตถุประสงค์ให้ประเทศไทยมีความมั่นคงและความปลอดภัยด้านอาหาร (Food security and food safety) เป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก เป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก เป็นแหล่งผลิตไฟเบอร์และวัสดุเพื่อสนับสนุนสาขาอื่นนอกจากเป็นแหล่งผลิตอาหาร และสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรที่มีโอกาสใหม่ เช่น พลังงานทดแทน (Bio-fuel) สินค้าที่มาจากฐานการผลิตบนความหลากหลายทางชีวภาพ และสินค้าที่สอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป รวมทั้งเป็นฐานรายได้ที่มั่นคงของเกษตรกร โดยมีแนวทางดำเนินการที่สำคัญ คือ

5.1 **ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาสินค้าอาหาร** เพื่อเป็นแหล่งการผลิตอาหารแปรรูปที่สำคัญของโลกที่มีคุณภาพมาตรฐาน และความปลอดภัย (Food Safety) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคสินค้าในระยะยาว โดยมีสินค้าเป้าหมายที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว กุ้ง ไก่เนื้อ ผักและผลไม้

5.2 **สนับสนุนการผลิตและการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรที่มีใช้อาหาร (Non-Food) และมีโอกาสใหม่ทางการตลาด** ได้แก่ สมุนไพร พืชเส้นใย รวมทั้งส่งเสริมการผลิตพืชที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเป็นพลังงานทดแทน เช่น ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลัง อ้อย

5.3 **สนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพในการสร้างมูลค่าสินค้า (Value Creation)** เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและมีมูลค่าสูงบนพื้นฐานการใช้องค์ความรู้ รวมทั้งพัฒนาเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยวและการรักษาคุณภาพผลผลิตผลการเกษตร

5.4 **พัฒนาสถาบันเกษตรกร กระบวนการจัดทำแผนชุมชน และวิสาหกิจชุมชนในการสร้างเครือข่ายและเป็นกลไกในการเชื่อมโยงการสร้างมูลค่าตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Value Chain) ระดับชุมชนกับประเทศ** เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่ได้รับโอกาสจากข้อตกลงการค้าเสรี

5.5 **ส่งเสริมการทำเกษตรที่ยั่งยืน** อาทิ เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ บนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารในครัวเรือน มีผลผลิตที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงด้านราคา

และมีมูลค่าผลผลิตสูง โดยเชื่อมโยงกับแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตและมีการขยายพื้นที่ทำการเกษตรแบบยั่งยืนให้มากขึ้น

5.6 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการสร้างตราสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปของไทยให้เป็นที่รู้จักและยอมรับของผู้บริโภคทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นการขยายตลาดรองรับสินค้าเกษตรที่มีการเพิ่มมูลค่า

5.7 จัดระบบการใช้ดินการเกษตร และแหล่งน้ำ เพื่อการเกษตรให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ เพื่อเพิ่มผลผลิตภาพการผลิต และควบคุมพื้นที่ชลประทานให้ใช้เป็นพื้นที่สำหรับการผลิตในภาคเกษตรตลอดไป

6. การปรับตัวของเกษตรกร : หัวใจสำคัญในการปรับโครงสร้างภาคเกษตร

สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ เป็นทั้งโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาภาคเกษตร แม้ว่ารัฐจะได้มีการกำหนดแผนปรับโครงสร้างภาคเกษตรในแต่ละสินค้าที่สำคัญขึ้นแล้ว แต่ในปัจจุบันยังไม่มีมาตรการอย่างเต็มรูปแบบ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการปรับ

โครงสร้างเกษตรแล้ว พบว่า เกษตรกรซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรจะเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในการปรับโครงสร้างภาคเกษตร โดยเกษตรกรจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการปรับตัว เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพให้ยั่งยืนในสภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อน และแข่งขันกันอย่างเข้มข้นมากขึ้นทุกขณะ

โดยประเด็นที่ควรสนับสนุนให้เกษตรกรรับรู้และเห็นความสำคัญที่จะต้องปรับตามเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การปรับโครงสร้างภาคเกษตร ได้แก่ การปรับเปลี่ยนแนวคิดการทำการเกษตรที่เน้นการผลิตสินค้าเกษตรตามศักยภาพของพื้นที่ และโอกาสทางการตลาดของสินค้าเกษตร การรักษามาตรฐานและคุณภาพของสินค้าที่ผลิตอย่างสม่ำเสมอ ให้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือได้ทั้งสำหรับผู้บริโภคในและต่างประเทศ การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายของเกษตรกรให้เข้มแข็ง เพื่อร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการปรับกระบวนการผลิตที่ลดต้นทุนการผลิต เช่น การลดการใช้สารเคมีเพื่อสร้างคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในสินค้าเกษตรอินทรีย์ การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตการแปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และมีการวางแผนด้านการตลาดร่วมกัน เพื่อสร้างอำนาจต่อรองในด้านการจำหน่ายสินค้าเกษตรของกลุ่ม

การติดตามข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรและข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผนและตัดสินใจด้านการผลิต การตลาดได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ การศึกษาหาความรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเองตลอดเวลา โดยการเข้ารับการอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้ด้านวิชาการและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องจากแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษาภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน เกษตรกรตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ เป็นต้น เพื่อให้สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับมาปรับปรุงในการประกอบอาชีพให้มีความมั่นคง และทำการผลิตสินค้าเกษตร โดยใช้ความรู้ด้านวิชาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์รวมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. สรุป

การปรับโครงสร้างภาคเกษตรเป็นแนวทางการดำเนินการที่ต้องให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ซึ่งภาคเกษตรไทยจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น และแก้ไขจุดอ่อนสำคัญของภาคเกษตรไทยมีผลผลิตทางการผลิตที่ต่ำและยังมีการสร้างมูลค่าเพิ่มน้อย โดยอาศัยจุดแข็งที่ภาคเกษตร

ไทยมีความหลากหลายของผลผลิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่ยังเอื้อต่อการผลิตภาคเกษตรอยู่ในหลายพื้นที่ และโอกาสที่เกิดขึ้นจากความต้องการอาหารปลอดภัยคุณภาพดีในตลาดโลก โดยทั้งนี้จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์โอกาสของสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพในการแข่งขันที่มีอยู่ในปัจจุบันและมีโอกาสในอนาคตให้ชัดเจน

รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับสินค้าเกษตรที่เป็นแหล่งอาหารให้กับประชาชนในประเทศอย่างเพียงพอและมั่นคงควบคู่กันไป สำหรับแนวทางดำเนินการจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตการพัฒนาคุณภาพการสร้างมูลค่าเพิ่ม และการบริหารจัดการด้านการตลาด รวมทั้งการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการเกษตร ได้แก่ ที่ดินและน้ำให้เหมาะสมโดยมีการดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งต้องสนับสนุนให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และมีการปรับตัวเพื่อให้บรรลุการปรับโครงสร้างภาคเกษตรร่วมกัน

◆◆◆◆◆

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, แผนปฏิบัติการปรับโครงสร้างสินค้าเกษตร, มกราคม 2549
- กระทรวงพาณิชย์, สถิติการค้าไทย-จีน จากข้อมูลจากเว็บไซต์ของกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, สิงหาคม 2549
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สถิติการเกษตรของประเทศไทย, ปี 2504-2509, 2529, 2544-2547
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรอบยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะ 4 ปี (2548-2551) และแผนปฏิรูปผลผลิตการเกษตร, เมษายน 2548
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-9, ปี 2504-2549
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10, สิงหาคม 2549
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, National Income of Thailand จากข้อมูลเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ปี 2509 และ 2547

บทบรรณาธิการ

วารสารเศรษฐกิจและสังคมฉบับนี้ ขอนำเสนอ บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งในเรื่องของการจัดทำและผลักดันยุทธศาสตร์/แผน การติดตามและประเมินผล รวมทั้งการสร้างองค์ความรู้ และตัวชี้วัดที่สำคัญ ดังนี้

การจัดทำยุทธศาสตร์/แผน ประกอบด้วย แนวทางการขับเคลื่อนการปรับโครงสร้างภาคเกษตรในแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม และการปรับโครงสร้างภาคบริการ

การผลักดันยุทธศาสตร์/แผน ประกอบด้วย แนวทางการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย และการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมกรณีอิเล็กทรอนิกส์

การติดตามและประเมินผล การติดตามประเมินผล การจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) ระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้า และการติดตามผลการดำเนินงานภายใต้กรอบการประชุมนายกรัฐมนตรีกับภาคเอกชนในส่วนภูมิภาค

การสร้างองค์ความรู้ และตัวชี้วัด การพัฒนาคลังเตอร์ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของไทย ประจำปี 2549 ของ IMD และดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยระดับภาค

ทั้งนี้ หวังว่าวารสารฯ ฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจในมิติต่าง ๆ ของการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศสู่กลุ่มเป้าหมาย ผู้สนใจต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

พบกับใหม่ฉบับหน้า.....สวัสดิ์ศึคะ

สารบัญ

การจัดทำยุทธศาสตร์ / แผน

แนวทางการขับเคลื่อนการปรับโครงสร้างภาคเกษตรในแผนพัฒนา ฉบับที่ 10	4
ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม	18
การปรับโครงสร้างภาคบริการ	27

การผลักดันยุทธศาสตร์ / แผน

แนวทางการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย	35
การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมกรณีอิเล็กทรอนิกส์	45

การติดตามและประเมินผล

การติดตามประเมินผลการจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) ระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้า	51
การติดตามผลการดำเนินงานภายใต้กรอบการประชุมนายกรัฐมนตรีกับภาคเอกชนในส่วนภูมิภาค	60

การสร้างองค์ความรู้ และตัวชี้วัด

การพัฒนาคลังเตอร์ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน	66
การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของไทยประจำปี 2549 ของ IMD	70
ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยระดับภาค	77